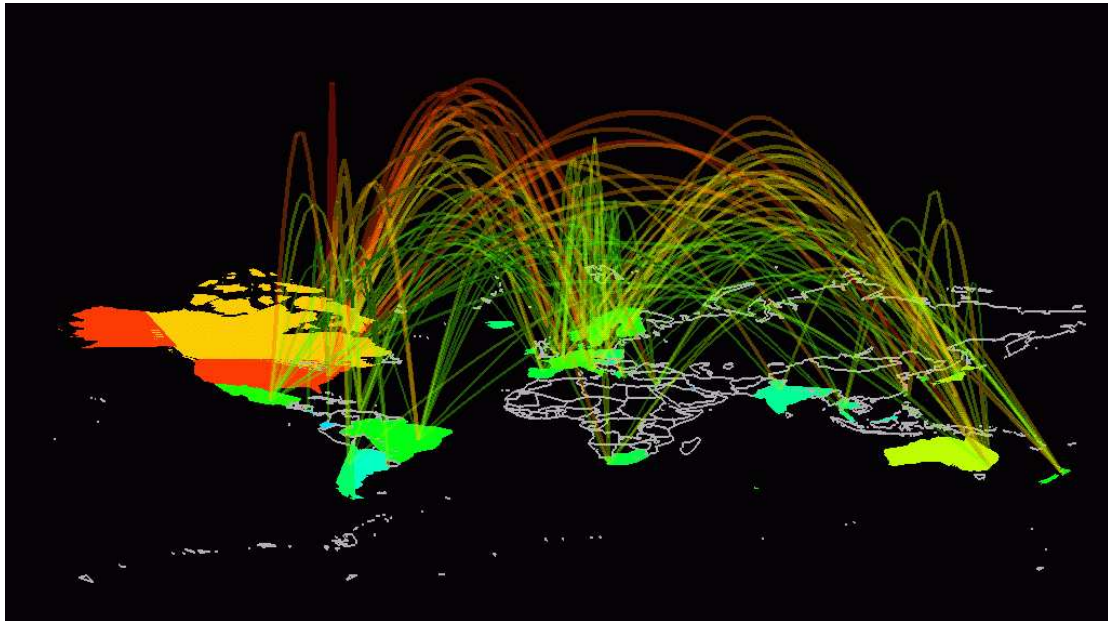

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ:ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Κοινωνία της Πληροφορίας: η δημιουργία της
Κοινωνίας του ψηφιακού χάσματος »**

ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΜΕΡΟΠΗ

Επιβλέπουσα :Αικατερίνη Γιαννουκάκου

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2008

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ:
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Κοινωνία της Πληροφορίας: η δημιουργία της
Κοινωνίας του ψηφιακού χάσματος»**

ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΜΕΡΟΠΗ

Επιβλέπουσα : Αικατερίνη Γιαννουκάκου

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2008

**‘Τούτο που μας αφορά είναι οι ΑΝΘΡΩΠΟΙ
και η δυνατότητά τους να έχουν πρόσβαση και
κατοχή στα βασικά βιοτικά αγαθά του σημερινού τρόπου ζωής’.**

The Internet is a hall of mirrors. In its multiple images, its uses reflect the inequalities and injustices of the societies into which it is inserted. Thus, information technologies are not positive or negative in themselves, but neither are they neutral. They take the form and direction of the societies in which they are introduced, and at the same time they help further shape the relations and modes of interaction in these societies.

-Ricardo Gomez

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Κατάλογος Πινάκων.....	VI
Κατάλογος Φωτογραφιών.....	VII
Κατάλογος Συντομογραφιών.....	VIII
Επιτομή.....	IX
Πρόλογος.....	1
Μεθοδολογία της έρευνας.....	2
Ευχαριστίες.....	4
Κεφάλαιο 1 ^ο	5
1.0.Ιστορική Αναδρομή.....	5
1.1.Κοινωνία της Πληροφορίας.....	9
1.1.1.Η έννοια της ΚτΠ.....	9
1.1.2.Ο ορισμός της ΚτΠ.....	10
1.1.3.Οι βασικές αρχές για την οικοδόμηση της ΚτΠ.....	14
1.1.4.Η ΚτΠ και ο ρόλος της στην προώθηση της ανάπτυξης.....	15
1.2.Ορισμός της Ευρυζωνικότητας.....	17
1.2.1.Στρατηγική για την ευρυζωνικότητα.....	18
1.3.Πολιτική διάδοσης των Νέων Τεχνολογιών.....	23
1.4.Η ΚτΠ στην Ελλάδα.....	25
1.4.1.Εθνική Έρευνα για τις Νέες Τεχνολογίες και την ΚτΠ.....	28
1.4.2.Ορισμός Επιχειρησιακού Προγράμματος ΚτΠ.....	30
1.4.3.Η Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013.....	31
2.1.Κεφάλαιο 2 ^ο -Ψηφιακό Χάσμα.....	34
2.1.1.Ιστορική Αναδρομή- Η υιοθέτηση του όρου.....	34
2.1.2.Το Περιεχόμενο του όρου.....	34
2.1.3.Η έννοια του όρου.....	35
2.1.4.Δείκτες Μέτρησης Ψηφιακού χάσματος.....	37
2.2.Μορφές του ψηφιακού χάσματος.....	39
2.2.1.Το Παγκόσμιο χάσμα.....	40

2.2.2.Το Ενδοκοινωνικό χάσμα.....	43
2.2.3Το Δημοκρατικό χάσμα.....	44
2.2.4.Το Γεωγραφικό χάσμα.....	46
3.1.Κεφάλαιο 3 ^ο Το Χάσμα μεταξύ χωρών της Ευρώπης.....	48
4.1.Κεφάλαιο 4 ^ο Η Παγκόσμια σύνοδος για το ψηφιακό χάσμα.....	52
5.1.Κεφάλαιο 5 ^ο Η κατάσταση στην Ελλάδα.....	61
5.2.Πολιτικές επαγγελματικής ένταξης.....	62
6.1.Κεφάλαιο 6 ^ο Το Προφίλ της ψηφιακής Ελλάδας.....	65
6.1.1.Ευρυζωνικότητα.....	68
6.1.2.E-business.....	68
6.1.3.Ηλεκτρονική διακυβέρνηση.....	68
6.1.4.Ηλεκτρονική μάθηση.....	69
6.1.5.Ηλεκτρονική υγεία.....	69
7.1.Κεφάλαιο 7 ^ο Χρήστες Διαδικτύου στην Ελλάδα.....	73
8.1.Κεφάλαιο 8 ^ο Εκτίμηση ψηφιακού χάσματος για ευπαθείς πληθυσμιακές μονάδες στην Ελλάδα.....	79
8.2.Τεκμηρίωση ψηφιακού χάσματος σε σχέση με ηλεκτρονικό εξοπλισμό, ηλεκτρονικούς υπολογιστές και Διαδίκτυο.....	80
8.3.Οι παράγοντες του ψηφιακού χάσματος στις ευπαθείς πληθυσμιακές μονάδες.....	85
9.1.Κεφάλαιο 9 ^ο Το φύλο και ο ρόλος του στη διαμόρφωση του Ψηφιακού χάσματος.....	90
9.2.Η συμβολή των νέων τεχνολογιών στη βελτίωση της θέσης της γυναίκας.....	91
9.3.Παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση στάσεων έναντι των φύλων έναντι στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.....	92
10.1.Κεφάλαιο 10 ^ο Γενικότερα μέτρα αντιμετώπισης.....	96
10.1.Ο ρόλος της εκπαίδευσης-κατάρτισης.....	96
10.2.Αποτελεσματική χρήση.....	97
10.3.Η σημασία του E-Readiness.....	100
10.4.Η σημασία του E-learning.....	100

11.1.Κεφάλαιο 11 ^ο Ο ρόλος των βιβλιοθηκών στην Κοινωνία της Πληροφορίας.....	103
11.2.Δράσεις βιβλιοθηκών.....	105
12.1Κεφάλαιο 12 ^ο Συμπεράσματα.....	107
Παράρτημα Α.....	109
Παράρτημα Β.....	110
Παράρτημα Γ.....	112
Παράρτημα Δ.....	119
Παράρτημα Ε.....	120
Βιβλιογραφία.....	123

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Βασικοί δείκτες ΕΕΝΤΚΠ για το έτος 2007.....	29
Πίνακας 2: Κατοχή & χρήση των νέων τεχνολογιών για το έτος 2007.....	29
Πίνακας 3: Συγκριτικά ποσοστά μεταβολής 2001-2007.....	30
Πίνακας 4: Συγκεντρωτικό ποσοστό μεταβολής 2001-2007.....	30
Πίνακας 5: Πρόσβαση νοικοκυριών στις ΤΠΕ στην ΕΕ25 για το έτος 2004.....	56
Πίνακας 6: Μέρη πρόσβασης στο Διαδίκτυο στην ΕΕ25 για το έτος 2004.....	59
Πίνακας 7: Πρόσβαση στο Διαδίκτυο από τις επιχειρήσεις στην ΕΕ25 κατά το έτος 2004...	70
Πίνακας: 8: Διείσδυση ηλεκτρονικών πηγών βάσει νοικοκυριών.....	80
Πίνακας 9: Χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή & Διαδικτύου.....	81
Πίνακας 10: Χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή για πρόσβαση στο Διαδίκτυο.....	82
Πίνακας 11: Χρονικό διάστημα κατοχής σύνδεσης στο Διαδίκτυο.....	82
Πίνακας 12: Πρόθεση απόκτησης σύνδεσης στο Διαδίκτυο.....	83
Πίνακας 13: Πρόθεση απόκτησης σύνδεσης στο Διαδίκτυο.....	83
Πίνακας 14: Συσκευές πρόσβασης στο Διαδίκτυο.....	84

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Συχνότητα χρήσης του Διαδικτύου ανά χώρα.....	54
Διάγραμμα 2: Χρήση Η/Υ & Διαδικτύου ανά φύλο και ηλικία στην ΕΕ25 για το έτος 2004.....	57
Διάγραμμα 3: Χρήση Η/Υ & Διαδικτύου ανά φύλο και εκπαίδευση στην ΕΕ25 για το έτος 2004.....	58
Διάγραμμα 4: Εξέλιξη του ψηφιακού χάσματος για τα έτη 2002-2004.....	65
Διάγραμμα 5: Χρήση Διαδικτύου σε Επιχειρήσεις με 10+ απασχολούμενους.....	71
Διάγραμμα 6: Χρήση Διαδικτύου από τον ελληνικό πληθυσμό κατά το έτος 2007.....	74
Διάγραμμα 7: Ομάδες εστίασης προσοχής χρήσης Διαδικτύου κατά το έτος 2007.....	78

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΕΠ= Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

ΕΔΕΤ= Εθνικό Δίκτυο Έρευνας και Τεχνολογίας

ΕΕ= Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΔ= Ένωση Ελλήνων Δημοσιογράφων

ΕΕΝΤΚΠ= Εθνική Έρευνα για τις Νέες Τεχνολογίες και την Κοινωνία της Πληροφορίας

ΜΜΕ=Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

ΟΑΕΔ= Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

ΟΤΕ= Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος

ΤΠΕ= Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας

ΟΗΕ= Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΟΚΕ= Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος

ΟΟΣΑ= Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ALA= American Library Association

CAGR= Compound Annual Growth Rate

COE= Council of Europe

CCBI= Coordinating Committee of Business Interlocutors

DNS= Domain Name Service

EDI= Election Data Interchange

GTRN= Global Terabit Research Networking

IGF= Internet Governance Forum

ITU= International Telecommunication Union

ICTs= Information and Communication Technologies

IFLA= International Federation of Library Associations

IT= Information Technology

IP= Internet Protocol

ISP= Internet Service Provider

OECD= Organization for Economic Co-operation and Development

WSIS= World Summit on the Information Society

WWW= World Wide Web

ΕΠΙΤΟΜΗ

Οι νέες Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) είναι πια κομμάτι της καθημερινότητας. Τις χρησιμοποιούμε κάθε φορά που καλούμε κάποιον από ένα κινητό τηλέφωνο ή πληρώνουμε μία πιστωτική κάρτα, όταν στη βιβλιοθήκη «σαρώνονται» οι κωδικοί των βιβλίων που δανειζόμαστε, ή όταν χρησιμοποιούμε ένα από τα χιλιάδες προϊόντα και υπηρεσίες που ενσωματώνουν ή βασίζονται στις νέες τεχνολογίες. Με περισσότερο ή λιγότερο ορατό τρόπο, οι τεχνολογίες αυτές αλλάζουν τον τρόπο με τον οποίο συνηθίζουμε να ζούμε, να δουλεύουμε, να μαθαίνουμε και να συναναστρεφόμαστε.

Ο όρος Κοινωνία της Πληροφορίας (ΚτΠ) αναφέρεται σε μια μορφή κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης όπου η απόκτηση, αποθήκευση, επεξεργασία, αποτίμηση μεταβίβαση και διάχυση πληροφοριών οδηγεί στη δημιουργία γνώσης και στην ικανοποίηση αναγκών ατόμων και επιχειρήσεων παίζοντας έτσι κεντρικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα, την παραγωγή πλούτου και τη διαμόρφωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Στις ανεπτυγμένες οικονομίες, ποικίλοι τομείς με έμφαση στη γνώση, όπως η πληροφορική και οι επικοινωνίες, η εκπαίδευση ή η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις, φθάνουν ως το 50% του ΑΕΠ και απασχολούν συνεχώς αυξανόμενο τμήμα του εργατικού δυναμικού.

Στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα, η ραγδαία εξέλιξη των νέων τεχνολογιών, η ευρεία τους διάχυση σε όλη την οικονομία και η ενσωμάτωσή τους σε όλες σχεδόν τις διαστάσεις της καθημερινής ζωής, χτίζουν μία παγκόσμια Κοινωνία της Πληροφορίας με νέα δεδομένα και νέες ευκαιρίες για την ανάπτυξη, την απασχόληση, την ευημερία και την ποιότητα ζωής των ανθρώπων.

Η εξάπλωση των νέων τεχνολογιών εγκυμονεί τον κίνδυνο δημιουργίας νέων διακρίσεων ανάμεσα σε πληροφοριακά έχοντες και μη έχοντες, και την περιθωριοποίηση κοινωνικών ομάδων και εργαζομένων. Με άλλα λόγια δημιουργεί τον κίνδυνο εμφάνισης ενός νέου αλφαριθμητισμού, το φαινόμενο που έχει καταγραφεί ως «ψηφιακό χάσμα». Μέλημα της εκάστοτε πολιτείας είναι η νέα αυτή κοινωνία που διαμορφώνεται να είναι μία κοινωνία για όλους. Έτσι σύνοδοι, διασκέψεις, κυβερνητικοί και μη οργανισμοί, καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την καταπολέμηση του ψηφιακού χάσματος, διακηρύσσοντας νέα μέτρα και

δημιουργώντας κατάλληλες συνθήκες, για την αύξηση της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εξέλιξη των νέων τεχνολογιών της επικοινωνίας με αποκορύφωμα την ανακάλυψη του Παγκόσμιου Ιστού (το 1989 από τον Tim Berners-Lee), επέφερε σημαντικές αλλαγές στην ζωή των ανθρώπων. Το Διαδίκτυο, αν και περισσότερο ακριβό λόγω κόστους(αρχικά) και πολύπλοκο ως προς τη χρήση του, γρήγορα αναδείχτηκε σε ένα από τα πιο δημοφιλή μέσα επικοινωνίας και διακίνησης των πληροφοριών, με αυξημένες δυνατότητες ενημέρωσης και επιλογής. Ως συνέπεια αυτού, πολλοί επιστήμονες εξέφρασαν την αισιοδοξία τους για την μετάβαση από τη στείρα βιομηχανική κοινωνία στην κοινωνία της πληροφορίας (information society). Ουσιαστικά σε μια κοινωνία συμμετοχής με ίσες ευκαιρίες για όλους βάση της οποίας θα αποτελούσε η ίδια η φύση των νέων τεχνολογιών.

Ωστόσο, η προσδοκία για μια νέα αναπτυσσόμενη κοινωνία, στην οποία οι διάφορες πληθυσμιακές ομάδες θα μπορούν να έχουν ίσες ευκαιρίες διασυνδεσιμότητας και πρόσβασης στον παγκόσμιο ιστό και στα νέα ηλεκτρονικά μέσα παραγωγής και μετάδοσης των πληροφοριών, φαίνεται ότι για το άμεσο μέλλον αποτελεί μια ουτοπία. Έτσι επισημαίνεται ο κίνδυνος δημιουργίας ενός Ψηφιακού Χάσματος (Digital Divide), δηλαδή μιας διάκρισης ανάμεσα στους προνομιούχους που αξιοποιούν το Διαδίκτυο και τις δυνατότητες που προσφέρει και στους «πληροφοριακά φτωχούς» που έχουν περιορισμένη πρόσβαση στην τεχνολογία ή καταναλώνουν παθητικά τα προϊόντα της αναδυόμενης ψηφιακής εποχής.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να αναλύσει τη σημασία αυτών των δύο εννοιών και του ρόλου που διαδραματίζουν στον παγκόσμιο χάρτη ερμηνεύοντας τον κοινωνικό-οικονομικό-πολιτιστικό χαρακτήρα τους και τις τεράστιες διαστάσεις του φαινομένου. Καταδεικνύοντας την ανάγκη για το όσο το δυνατόν γρηγορότερη επίλυση του προβλήματος του ψηφιακού χάσματος. Προτείνοντας μέτρα από διεθνείς φορείς και οργανισμούς (ΟΟΣΑ, UNESCO, Ευρωπαϊκή Ένωση, ITU) και καταλήγωντας σε συμπεράσματα και προτάσεις που αφορούν την αντιμετώπιση του χάσματος και την ένταξη όλων των πολιτών σε μια Κοινωνία της Πληροφορίας για όλους.

Επιδιώκει επίσης να προκαλέσει το ενδιαφέρον και την ευαισθησία των βιβλιοθηκονόμων για το θέμα του ψηφιακού χάσματος, κάτι που αποτελεί υποχρέωση

και επιβεβλημένη ανάγκη όλων. Η επιστήμη της πληροφόρησης, ανέκαθεν ασχολείται με το χρήστη της πληροφορίας και με τους τρόπους τους οποίους ο κάθε χρήστης μπορεί να έχει την καλύτερη και πιο σύγχρονη πληροφόρηση, δύο συνιστώσες που αποτελούν το επίκεντρο του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου-επιστήμονα της πληροφόρησης.

Μεθοδολογία της έρευνας

Για την διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας χρησιμοποιήθηκε η δευτερογενής μέθοδος έρευνας, δηλαδή η διερεύνηση των ήδη υπαρχόντων πηγών. Οι πηγές που εξεταστήκανε σε αυτή τη μελέτη είναι μόνο μερικά παραδείγματα, για να επισημανθεί το είδος της διαθέσιμης πληροφορίας, πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Κατά συνέπεια, η μελέτη αρχικά καθορίζει και επεξηγεί αναλυτικά τους όρους Κοινωνίας της Πληροφορίας και Ψηφιακό Χάσμα, τους θεσμούς και τις υποδομές της τεχνολογικής πληροφόρησης. Στη συνέχεια αναπτύσσει και τεκμηριώνει την ερευνητική προσέγγιση, δηλαδή το αναλυτικό πλαίσιο μέσω του οποίου η παρούσα μελέτη, προσεγγίζει το αντικείμενο της έρευνας και θέτει συγκεκριμένους στόχους. Τέλος διαμορφώνει και παρουσιάζει την μεθοδολογία μέσω της οποίας αναπτύχθηκε η ερευνητική διαδικασία.

Για την συγκεκριμένη εργασία πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική έρευνα και μετά από ανταλλαγή απόψεων, μεταξύ καθηγητή και σπουδαστή αποφασίστηκε η όσο το δυνατόν σχετικότερη και νεώτερη με το θέμα, βιβλιογραφία. Σε δεύτερο επίπεδο διεξήχθη έρευνα στο Διαδίκτυο, με κύρια μηχανή αναζήτησης το Google. Χρησιμοποιήθηκαν οι τελεστές εγγύτητας boole, για να αποκτήσουμε τα περισσότερο συναφή, με το θέμα, αποτελέσματα, με λέξεις κλειδιά τους εξής όρους:

Information society*, *digital divide*, digital elimination*, *digital exclusion*, *information technology*, *e-readiness*, *e-learning* όπως αντίστοιχα και με τους ελληνικούς όρους, συμπληρώνοντας τις λέξεις κλειδιά με *ευρυζωνικότητα*, *Ευρωπαϊκή ένωση*, *ΟΟΣΑ*, *εκπαίδευση*, *ΑμεΑ*, *φύλο

Οι λέξεις- κλειδια που χρησιμοποιήθηκαν είναι απλοί και όχι σύνθετοι όροι. Στόχος της εργασίας είναι να μπορέσει να γίνει κατανοητή από τον οποιονδήποτε αναγνώστη, έτσι οι δυσνόητοι και άκρως επιστημονικοί όροι, παραλήφθηκαν.

Η έρευνα αυτή, συμπληρώθηκε με τα αποτελέσματα μελετών, που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο επίσημων αναθέσεων από όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, του ΟΟΣΑ, των Ελληνικών Υπουργείων, και του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας, σε ιδιωτικές εταιρίες με σημαντική εμπειρία στον τομέα. Από εκεί καθορίστηκε μια ιεραρχική δομή πινάκων, με βάση τις σημαντικότερες έρευνες που έχουν γίνει για το θέμα της παρούσας εργασίας. Οι πίνακες και τα διαγράμματα αντλήθηκαν από τις εξής πηγές: Eurostat, Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας και Public Issue για λογαριασμό της Εθνικής Έρευνας για τις Νέες Τεχνολογίες και την Κοινωνία της Πληροφορίας.

Η επιλογή των ερευνών έγινε έπειτα από διεργασία, όλων των σχετικών αποτελεσμάτων. Καταλήγοντας στις συγκεκριμένες έρευνες, για να γίνουν γνωστά τα αποτελέσματα, κυρίως από την Ευρώπη και την Ελλάδα. Τα διαγράμματα και οι πίνακες που περιλαμβάνονται στην εργασία, μας δείχνουν κυρίως την πρόσβαση των πολιτών (περιλαμβάνοντας και τις ευπαθείς πληθυσμιακές μονάδες), στο Διαδίκτυο και στη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας. Οι έρευνες που χρησιμοποιήθηκαν είναι των τελευταίων ετών. Οι έρευνες από παλαιότερα έτη, χρησιμοποιήθηκαν είτε για να δώσουν μία ευρύτερη εικόνα, είτε γιατί δεν υπάρχουν πιο πρόσφατες έρευνες. Το θέμα της εργασίας είναι σχετικά πρόσφατο, για την επακριβή ερμηνεία του θα πρέπει να δοθεί μια αναλυτική προσέγγιση, σε πολλές και διαφορετικές έννοιες. Κατι τέτοιο όμως θα ήτανε αδύνατο, οπότε καταλήξαμε στο να δώσουμε μια σαφή εικόνα του θέματος, αφήνοντας εκτός, λεπτομέρειες που περισσότερο θα μπερδευαν τον αναγνώστη και θα το οδηγούσανε στην αάλυση πολλών άλλων, ήδη γνωστών εννοιών.

Η Βιβλιογραφία συντάχθηκε με το βιβλιογραφικό πρότυπο του MLA, Works Cited Page: Books, Work Cited: Periodicals, Works Cited: Electronic Sources.

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες, στην επιβλέπουσα καθηγήτρια κα Αικατερίνη Γιαννουκάκου και στον κόν Φώτιο Βάββα, Διευθυντή του ΚΕΚ ΜΕΝΤΩΡ Εκπαιδευτική Α.Ε. Παραρτήματος Ηπείρου, για την πολύτιμη βοήθεια τους.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Κοινωνία

Με τον όρο κοινωνία εννοείται το σύνολο των ανθρώπων που συμβιώνουν σε κάποιον τόπο ή σε μία ιστορική περίοδο και έχει ευρεία (ανθρωπότητα) ή στενή εφαρμογή (ομάδες ανθρώπων στο χώρο και τον χρόνο) ως έννοια. Σε έναν εναλλακτικό ορισμό ως κοινωνία φέρεται η διαρκής στο χρόνο συνεργατική ομάδα, τα μέλη της οποίας ανέπτυξαν οργανωμένα πρότυπα σχέσεων μέσω της διαρκούς αλληλεπίδρασής τους (Wikipedia, 2008).

Από την άποψη της κοινωνίας, η κοινωνία αντιπροσωπεύει ένα σύνολο συνειδητών ανθρώπινων σχέσεων που βασίζονται σε κοινές πολιτιστικές παραστάσεις. Εδώ ο όρος εξετάζεται επιστημονικά υπό τη στενή του έννοια και αναφέρεται στην ύπαρξη πολλών κοινωνιών με κριτήριο τον ιδιαίτερο χρόνο και τον ιδιαίτερο χώρο στον οποίο αυτές οι κοινωνίες εμφανίζονται. Συνεπώς, η έννοια κοινωνία στην ειδική μορφή της συσχετίζεται με ιδιαίτερες δομές που υπόκεινται σε διαρκή μεταβολή. Η μεταβολή μπορεί να είναι γραμμική ή κυκλική. Το μεγαλύτερο τμήμα της συνήθους κοινωνικής ζωής οργανώνεται βάσει κυκλικών εναλλαγών –δηλαδή χρόνος, εβδομάδα, έτος— οι οποίες θεωρούνται αναγκαίες συνθήκες σταθερότητας της κοινωνικής δομής. Σε ό,τι αφορά στη γραμμική μεταβολή, τη διαρκή ευθύγραμμη εξέλιξη της κοινωνίας μέσα στο χρόνο με σχέσεις αιτίου αιτιατού, η ιδέα θεμελιώθηκε κυρίως από τους κοινωνικούς εξελικτικιστές Αυγούστο Κομτ και Χέρμπερτ Σπένσερ και υποδηλώνει ότι η κοινωνική εξέλιξη σε ιδανικές μορφές κοινωνίας είναι αποτέλεσμα της ανθρώπινης επιλογής (Wikipedia, 2008).

Πληροφορία

Η έννοια της πληροφορίας είναι βασικό συστατικό της γνωστικής διαδικασίας του ανθρώπου και παράλληλα αποτελεί σημαντικό όρο για την Επιστήμη της Πληροφόρησης. Οι ορισμοί της ποικίλουν γιατί το εύρος της έννοιας εκτείνεται από την καθημερινή χρήση της που σημαίνει μήνυμα-ενημέρωση ως τη στατιστική επιστήμη που θεωρείται, η σύννοψη των δεδομένων ενός πειράματος. Παραθέτουμε ορισμένες ερμηνείες του όρου για περαιτέρω κατανόηση.

Πληροφορία είναι το γνωστικό δεδομένο, το οποίο λαμβάνει το χαρακτήρα της πληροφορίας από τη στιγμή που θα αποτελέσει το υποκείμενο μιας διαδικασίας εκπομπής, διακίνησης και λήψης ενός μηνύματος (Μπώκος Γ. 2001).

Στο λεξικό του Γ. Μπαμπινιώτη (1998) στο λήμμα «πληροφορία» δίνονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

1. κάθε στοιχείο που έχει ενδιαφέρον για κάποιον, που θα ήθελε κάποιος να το γνωρίζει· ειδικότερα οτιδήποτε ασυνήθιστο, μη κοινότοπο ή προσδοκώμενο λέγεται σε κάποιον
2. κάθε στοιχείο που μεταδίδεται από μία πηγή (μέσο ενημέρωσης κ.λπ.) σε δέκτη, κάθε ενημερωτικό στοιχείο
3. το περιεχόμενο των σημάτων που διαβιβάζονται μέσω των διαφόρων μέσων επικοινωνίας και ενημερώσεως (τηλέφωνο, τηλεόραση κ.λπ.).

Επίσης στο «Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής» (2005) δίνονται οι εξής ορισμοί:

1. στοιχείο, μήνυμα (είδηση, ανακοίνωση, δήλωση, αναφορά κτλ.) που περιέχει και μεταδίδει μια γνώση
2. ποιοτικός συντελεστής, που καθορίζει τη θέση ή την κατάσταση ενός συστήματος ελέγχου
3. στην κυβερνητική θεωρείται το περιεχόμενο ενός μηνύματος, που συντίθεται από σημεία ενός κώδικα.

Η θεωρία της πληροφορίας

Πρώτος ο Hartley όρισε έμμεσα την ποσότητα της πληροφορίας, το 1928. Ένα χρόνο αργότερα ο Szilard συνέδεσε την πληροφορία με την θερμοδυναμική εντροπία. Το 1940 ο Shannon ξαναβρήκε τα ίδια αποτελέσματα με αφορμή τις τηλεπικοινωνίες. Η καθαυτό όμως θεωρία της πληροφορίας αναπτύχθηκε από τους Wiener στο έργο του «Θεωρία για την διεύθυνση και επικοινωνία στη μηχανή ή στο ζώο» το 1948 και ακολούθησε από τον Shannon (Brittanica, 2008).

Το 1948 ο Shannon δημοσίευσε την εργασία του με τίτλο «Η μαθηματική θεωρία της πληροφορίας». Ήταν ο πρώτος που έκανε την πρώτη ολοκληρωτική μαθηματική απόπειρα θεμελίωσης της Θεωρίας της Πληροφορίας. Στις σελίδες αυτής της εργασίας, την οποία συνυπογράφει ο μαθηματικός Warren Weaver, γίνεται λόγος για πρώτη φορά για μια μονάδα μέτρησης της πληροφορίας, το δυαδικό ψηφίο, το binary

digit, που συντημήθηκε αργότερα από επιστήμονες του χώρου αρχικά σε binit και στη συνέχεια στο γνωστό μας bit.

Έχουμε συνηθίσει να σκεφτόμαστε την "πληροφορία" ή το "μήνυμα" ως γεγονότα, δεδομένα, μαρτυρίες. Σύμφωνα όμως με τη Θεωρία της Πληροφορίας, πληροφορία είναι αυτό που δεν γνωρίζει κάποιος. Αν κάποιος ακούσει πως «αύριο θα βρέχει στο κέντρο της Αθήνας», το μήνυμα αυτό έχει μεγάλη πληροφορία, γιατί είναι ένα αβέβαιο γεγονός. Αν όμως ακούσει κάποιος πως «στην Ευρώπη αύριο θα βρέχει», τότε το κείμενο αυτό έχει πολύ μικρή πληροφορία. Γιατί στο μήνυμα αυτό η πιθανότητα να βρέχει κάπου στην Ευρώπη είναι πολύ μεγάλη, ίσως αγγίζει και το 100% (Καρούμπαλος, 1979).

Άρα η πληροφορία συνδέεται με την αβεβαιότητα. Όσο μικρότερη είναι η πιθανότητα P να γίνει ένα γεγονός, τόσο περισσότερη ποσότητα πληροφορίας I συνοδεύει την πραγματοποίησή του. Και αντίστροφα, αν η πιθανότητα P πραγματοποίησης ενός γεγονότος είναι μεγάλη, τότε η πληροφορία I που «κουβαλάει» το γεγονός αυτό είναι μικρή. Αν λοιπόν ο παραλήπτης έχει ήδη την πληροφορία, δεν μπορεί να πει κανείς ότι έλαβε χώρα μετάδοση μηνύματος. Η πληροφορία I συνδέεται με την πιθανότητα P με την σχέση (Καρούμπαλος, 1979):

$$I = -\log_2 P_A \quad \text{ή} \quad I = \log_2(1/p)$$

Η μορφή αυτή μας δίνει την γνωστή μονάδα ποσότητας πληροφορίας, το bit. Σύμφωνα με τη θεωρία του Shannon, περισσότερα bits πληροφορίας παίρνει κανείς από ένα μήνυμα, αν είναι μεγαλύτερη και η αβεβαιότητα που κουβαλάει το μήνυμα, γιατί αυτή η αβεβαιότητα είναι αντιστρόφως ανάλογη με την πιθανότητα P να συμβεί όπως αναφέραμε πιο πάνω.

Ο Shannon πίστευε ότι η πληροφορία δεν διέφερε από οποιοδήποτε άλλο μέγεθος και κατά συνέπεια ήταν δυνατός ο χειρισμός της από μηχανές. Εφαρμόζοντας τα αποτελέσματα των προηγούμενων ερευνών του στο πρόβλημα που είχε να αντιμετωπίσει, χρησιμοποίησε και τη λογική του Boole, καθώς και την εμπειρία του στην κρυπτο / αποκρυπτογράφηση κατά τη διάρκεια του πολέμου, για να αναπτύξει ένα μοντέλο που απλοποιούσε όσο το δυνατόν περισσότερο την πληροφορία (Καρούμπαλος, 1979).

Ο άνθρωπος που κατά τη δεκαετία του '40, θεμελίωσε την θεωρία της πληροφορίας και ανέδειξε την πληροφορία σε μετρήσιμο μέγεθος. Έθεσε με αυτόν τον τρόπο, τα

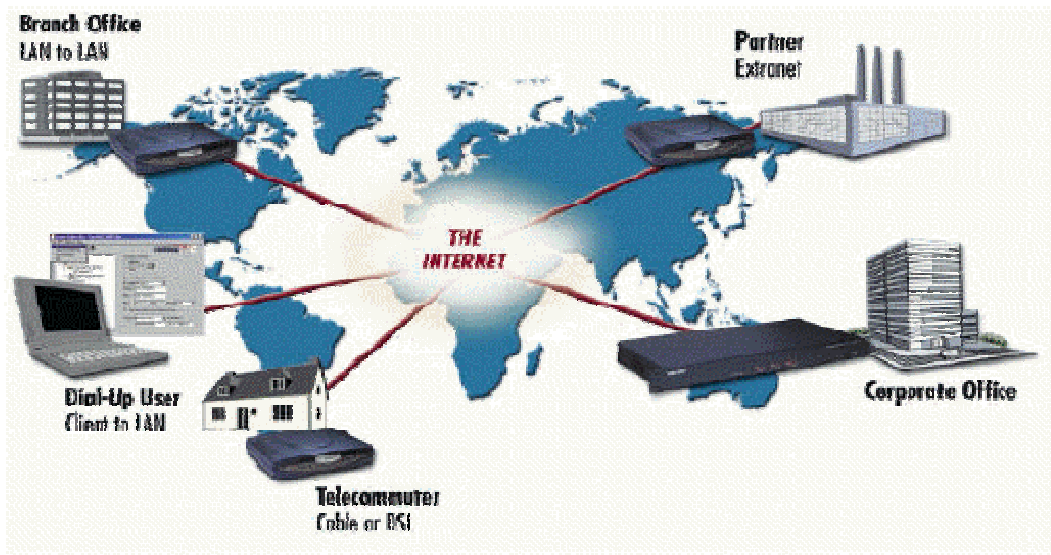
θεμέλια για τα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα και με αυτόν τον τρόπο βοήθησε να αναπτυχθεί η σημερινή Κοινωνία της Πληροφορίας.

1^ο Κοινωνία της Πληροφορίας (ΚτΠ)

1.1.1. Η έννοια της ΚτΠ

Η έννοια της παγκόσμιας κοινωνίας της πληροφορίας εξελίσσεται με τρομακτική ταχύτητα. Η επιτάχυνση της σύγκλισης μεταξύ των τηλεπικοινωνιών, των ραδιοηλεκτρικών πολυμέσων και των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) αποτελεί τον οδηγό για τα νέα προϊόντα και τις υπηρεσίες, καθώς καθοδηγεί και τους τρόπους διεξαγωγής των επιχειρήσεων και του εμπορίου. Ταυτόχρονα, εμπορικές, κοινωνικές και επαγγελματικές ευκαιρίες εκρήγνυνται ως νέες, ανοιχτές αγορές στον ανταγωνισμό, στις ξένες επενδύσεις και στη συμμετοχή.

Ο σύγχρονος κόσμος υφίσταται μια θεμελιώδη μεταβολή, ανάλογη με τη βιομηχανική κοινωνία που σημάδεψε τον 20ο αιώνα και δίνει γρήγορα τη θέση της, στην κοινωνία της πληροφορίας του 21ου αιώνα. Αυτή η δυναμική πρόοδος υπόσχεται μια ριζική αλλαγή σε όλες τις πτυχές της ζωής μας συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης της γνώσης, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, οικονομικές και επιχειρηματικές πρακτικές, πολιτικές δεσμεύσεις, μέσα ενημέρωσης, εκπαίδευση, υγεία, αναψυχή και ψυχαγωγία (Χτούρης, 1997).

Εικόνα 1: Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας, η ανάπτυξη στον τομέα της Πληροφορίας

Οι ΤΠΕ δεν αποτελούν αυτοσκοπό, αλλά θα μπορούν να συμβάλουν σε άλλους στόχους, όπως στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης του ανθρώπου, συναντώντας τους

αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας και συμβάλλοντας στην εξάλειψη της φτώχειας. Για το λόγο αυτό, οι στρατηγικές ανάπτυξης των ΤΠΕ πρέπει να ενσωματωθούν στις εθνικές αναπτυξιακές στρατηγικές, οι οποίες, με τη σειρά του, θα πρέπει να συμπληρωθούν με περιφερειακές στρατηγικές. Η οικειοποίηση των ΤΠΕ από τις αναπτυσσόμενες χώρες και η ανάπτυξη εγχώριων ικανοτήτων για την χρήση τους, αποτελούν επίσης μέρος των στρατηγικών αυτών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2006).

1.1.2. Ο ορισμός της ΚτΠ

Η επανάσταση της πληροφορίας και των εφαρμογών των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας είναι θεμελιώδεις έννοιες στην κοινωνία της πληροφορίας. Η έννοια της κοινωνίας των πληροφοριών ορίζεται με ποικίλες απόψεις. Τα βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας παρουσιάζονται σε διάφορα επιστημονικά συγγράμματα, σεμινάρια, συνέδρια, έγγραφα πολιτικής της κυβέρνησης και πολλών περιφερειακών, διεθνών και παγκόσμιων οργανισμών (Castells, 1993).

Μια παγκόσμια κοινωνία της πληροφορίας είναι εκείνη όπου όλα τα πρόσωπα, χωρίς διάκριση, έχουν την εξουσία να δημιουργήσουν ελεύθερα, να λαμβάνουν, να μοιράζονται και να αξιοποιούν πληροφορίες και γνώσεις για την οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική ανάπτυξη (Adamma Samassekou, President of WSIS Preparatory Committee, 2003). Η Ευρωπαϊκή Ένωση σε έκθεση της Ομάδας εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου το 1997 ορίζει την κοινωνία των πληροφοριών ως εξής «...η κοινωνία που υπάρχει σήμερα θα τίθεται σε εφαρμογή, εκεί όπου χαμηλού κόστους αποθήκευση δεδομένων και πληροφοριών και μετάδοση τεχνολογιών θα χρησιμοποιούνται για γενική χρήση. Η γενίκευση της πληροφορίας και η χρήση των δεδομένων θα πρέπει να συνοδεύονται από οργανωτικές, εμπορικές, κοινωνικές και νομικές καινοτομίες που θα αλλάζουν ριζικά τη ζωή τόσο στον κόσμο της εργασίας όσο και στην κοινωνία γενικότερα».

Η κοινωνία της πληροφορίας αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας εντάσσονται στην ολοκληρωμένη βιομηχανική παραγωγή και διάδοση πληροφοριών σε όλους τους τομείς. Η τεχνολογία υποκινεί μια νέα προσέγγιση για την παραγωγή, τη διανομή και την κατανάλωση των πληροφοριών. Η κοινωνία της πληροφορίας αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου η πληροφορία γίνεται η πηγή εισοδήματος της νέας γενιάς, όπου η απασχόληση (εργασία) παρατηρείται κυρίως στον τομέα της πληροφόρησης. Επιπλέον, η κοινωνία

της πληροφορίας περιλαμβάνει τη χρήση των πληροφοριών, αυτών στην δημιουργία της γνώσης (Κάλλας, 2006).

Ο Webster (1997) αναφέρει ότι η κοινωνία της πληροφορίας έχει σημειωθεί ως «...η ανάδυση ενός φαινομενικά νέου τρόπου να κατανοήσουν οι άνθρωποι τις σύγχρονες κοινωνίες, των τελευταίων ετών. Οι σχολιαστές έχουν αρχίσει να χαρακτηρίζουν την πληροφορία ως ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό του σύγχρονου κόσμου. Η μεγαλύτερη προσοχή τώρα, έχει στραφεί στην πληροφορικοποίηση της κοινωνικής ζωής».

Σύμφωνα με τον Dennis McQuail (1997) «...το έργο της ενημέρωσης δεσπόζει, και η πληροφορία είναι η πιο πολύτιμη πηγή». Επιπλέον, σημειώνει ότι το χαρακτηριστικό της κοινωνίας της πληροφορίας είναι μια εκθετική αύξηση της παραγωγής και της ροής των πληροφοριών όλων των ειδών. Ένας από τους πιο σαφείς ορισμούς της κοινωνίας της πληροφορίας είναι εκείνος που προσφέρει η Φινλανδή Σύμβουλος του Κράτους (Nassimbeni, Finland's Council of State).

Η Κοινωνία της Πληροφορίας θεωρείται ως μία κοινωνία που κάνει εκτεταμένη χρήση των δικτύων πληροφοριών με την έννοια των συστημάτων υλικού (IT hardware) και των υπηρεσιών που παρέχει στους χρήστες με την παράδοση και ανάκτηση των υπηρεσιών σε μια συγκεκριμένη περιοχή (π.χ. ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, κατάλογοι και βίντεο) και IT πληροφορικής (τεχνολογία των πληροφοριών εννοώντας τον τεχνολογικό εξοπλισμό, το λογισμικό) και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την αυτόματη επεξεργασία και διαβίβαση των δεδομένων, καθώς και δεξιότητες που απαιτούνται για τη χρήση τους, παράγει μεγάλες ποσότητες πληροφοριακών και επικοινωνιακών προϊόντων και υπηρεσιών, και έχει ένα διαφοροποιημένο περιεχόμενο από τη βιομηχανία (Nassimbeni, 1998).

Με βάση τον ορισμό της έννοιας της κοινωνίας της πληροφορίας, μπορούμε να εντοπίσουμε διάφορα, σαφή σημεία που χαρακτηρίζουν την «κοινωνία της πληροφορίας», όπως απαριθμούνται από τη Nassimbeni (1998):

- Η σπουδαιότητα της πληροφορίας και η δημιουργία της γνώσης
- Η προβολή του ρόλου της πληροφορικής στην παραγωγή και τη διάδοση των πληροφοριών
- Η χρησιμότητα των δικτύων πληροφοριών (networks) για τη διανομή των πληροφοριών

- Οι ριζικές αλλαγές στις ζωές των ανθρώπων, ως αποτέλεσμα της διαρκούς ένταξης των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ) σε όλες τις πτυχές της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής
- Η ανάγκη των πολιτών να εκπαιδευτούν σε νέες δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να επωφεληθούν από την πρόσβαση σε μια μαζική επέκταση του χώρου αποθήκευσης των πληροφοριών.

Ο Webster (1997) παρέχει μία γόνιμη προσέγγιση για την κατανόηση της έννοιας της κοινωνίας της πληροφορίας. Προσφέρει πέντε αναλυτικά κριτήρια για τον καθορισμό της κοινωνίας της πληροφορίας. Αυτά είναι ο τεχνολογικός, ο οικονομικός, ο επαγγελματικός, ο χωροταξικός και ο πολιτιστικός.

Ο Τεχνολογικός Ορισμός

Ο τεχνολογικός ορισμός της κοινωνίας των πληροφοριών, επισημαίνει τις τεράστιες καινοτομίες στην τεχνολογία. Τα καινοτόμα εργαλεία είναι η τεχνολογική πρόοδος στην πληροφορία, τη δημιουργία, την επεξεργασία, την αποθήκευση και την διαβίβαση που έχουν επηρεάσει την εφαρμογή της πληροφορίας και των τεχνολογιών των επικοινωνιών σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Ορισμένες από αυτές τις τεχνολογίες περιλαμβάνουν την τεχνολογία των υπολογιστών και των τηλεπικοινωνιακών τεχνολογιών, που έχουν φέρει επανάσταση στο κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον της σύγχρονης κοινωνίας.

Ο Οικονομικός Ορισμός

Η οικονομική προσέγγιση ορίζει την κοινωνία της πληροφορίας επιχειρώντας να αναλύσει τις βιομηχανίες των πληροφοριών σε στατιστικούς όρους. Η προσέγγιση αυτή εξετάζει το ρόλο των βιομηχανιών των πληροφοριών και εξιχνιάζει τη συνεισφορά τους στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) και την οικονομική βιωσιμότητα ενός έθνους. Εντοπίζονται πέντε ευρείας μορφής ομάδες, παραγωγικής πληροφορίας:

- Εκπαίδευση (π.χ. σχολεία, βιβλιοθήκες και κολέγια)
- Μέσα Επικοινωνίας (π.χ. ραδιόφωνο, την τηλεόραση και τη διαφήμιση)
- Μηχανές ενημερώσεις (π.χ. εξοπλισμός σε υπολογιστές, μουσικά όργανα)
- Υπηρεσίες ενημέρωσης (π.χ. νομοθεσία, ασφάλιση, ιατρική)
- Άλλες πληροφοριακές δραστηριότητες (π.χ. έρευνα και ανάπτυξη, δραστηριότητες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα).

Σε συνεργασία με αυτές τις διαφορετικές κατηγορίες και ομάδες ο Webster προτείνει «...είναι δυνατόν να αποδοθεί μια οικονομική αξία σε κάθε μία από τις παραπάνω, και να εντοπισθεί η συνεισφορά τους στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ). Εάν η τάση είναι αυτές να αποτελούν μια αυξημένη αναλογία του ΑΕΠ, τότε μπορεί κανείς να αναπαραστήσει γραφικά την εμφάνιση μιας οικονομίας πληροφοριών μέσα στο χρόνο».

Ο Επαγγελματικός Ορισμός

Στο κριτήριο αυτό η μονάδα μέτρησης επισημαίνει την επαγγελματική αλλαγή, ως βάση για μια νέα μορφή κοινωνίας. Το ζητούμενο είναι ότι υπάρχει μια εμφάνιση της κοινωνίας των πληροφοριών, όταν η υπεροχή της απασχόλησης βρίσκεται σε πληροφορίες εργασιών. Ο ισχυρισμός είναι ότι «...είναι προφανές ότι καθώς οι εργασίες που απαιτούν σωματική δύναμη και επιδεξιότητα των χεριών, όπως η πελέκηση του άνθρακα και η καλλιέργεια της γης μειώνονται και αντικαθίστανται όλο και περισσότερο από γραφειοκρατικές δουλειές π.χ. στον τομέα της εκπαίδευσης και τις μεγάλες εταιρίες, είναι φανερό ότι μπαίνουμε σε ένα νέο είδος κοινωνίας».

Ο Χωροταξικός Ορισμός

Η χωρική προσέγγιση στην έννοια της κοινωνίας της πληροφορίας δίνει έμφαση στο ρόλο και τη σημασία των δικτύων πληροφοριών, που συνδέουν τους τόπους και κατά συνέπεια επιδρούν στην οργάνωση του χώρου και χρόνου. Οι επιπτώσεις αυτών των δικτύων και η αναδιάταξη του χρόνου και του χώρου μπορεί να γίνει ορατή σε τέσσερα αλληλένδετα στοιχεία κατά τη μετάβαση στην κοινωνία της πληροφορίας:

- Πληροφορίες που έρχονται να καταλάβουν την κεντρική σκηνή ως «βασικό στρατηγικό πόρο», στην οποία η οργάνωση της παγκόσμιας οικονομίας εξαρτάται
- Πληροφορική και τεχνολογίες των επικοινωνιών προσφέρουν την υποδομή που της επιτρέπουν, οι πληροφορίες να υποβάλλονται σε επεξεργασία και να διανέμονται.

Υπήρξε μια ταχεία ανάπτυξη στον τομέα της οικονομίας όσον αφορά τις διαπραγματεύσιμες πληροφορίες σε υπηρεσίες, όπως τα νέα μέσα (μετάδοση μέσω δορυφόρου, καλωδιακής, βίντεο) και online βάσεων δεδομένων. Η αυξανόμενη

«πληροφορικοποίηση» της οικονομίας είναι διευκολύνει την ενσωμάτωση των εθνικών και περιφερειακών οικονομιών.

Ο Πολιτιστικός Ορισμός

Η πολιτιστική προσέγγιση επισημαίνει την εξαιρετική αύξηση πληροφοριών στην κοινωνική κυκλοφορία και πώς αυτή επηρεάζει το μοτίβο της καθημερινής μας ζωής. Ο Webster σημειώνει ότι «ο σύγχρονος πολιτισμός είναι σαφώς πιο βαριά φορτωμένος με πληροφορίες από οποιοδήποτε από τους προκατόχους του. Ζούμε σε ένα περιβάλλον κορεσμένο από τα Μ.Μ.Ε., πράγμα που σημαίνει ότι η πεμπτουσία της ζωής σχετίζεται με το συμβολισμό, με την ανταλλαγή και την παραλαβή —ή με την προσπάθεια ανταλλαγής και αντίστασης παραλαβής— μηνυμάτων για εμάς τους ίδιους και τους άλλους. Εξαιτίας της επίγνωσης αυτής της έκρηξης πληροφοριών πολλοί συγγραφείς θεωρούν ότι έχουμε εισέρθει σε μια κοινωνία πληροφοριών».

1.1.3. Οι βασικές αρχές για την οικοδόμηση της ΚτΠ

Για τη προώθηση της ανάπτυξης, μιας πραγματικά παγκόσμιας κοινωνίας πληροφοριών για όλους, η Παγκόσμια Σύνοδος Κορυφής, που πραγματοποιήθηκε 12-13 Δεκεμβρίου του 2003 στη Γενεύη διακήρυξε ότι όλοι οι μέτοχοι θα πρέπει να εργαστούν για να διευκολύνουν την ευρύτερη και παγκόσμια πρόσβαση στις ΤΠΕ και στις πληροφορίες ως σημαντικά εργαλεία για να προωθήσουν την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την πολιτιστική διαφοροποίηση και την ελευθερία της έκφρασης. Για την επιτυχία και τη βελτίωση της πρόσβασης στην πληροφόρηση, στις υποδομές της επικοινωνία και των τεχνολογιών καθώς και σε πληροφορίες και γνώσεις, θα πρέπει να τεθούν σε προτεραιότητα οι ακόλουθες αρχές (WSIS, 2003):

1. Δημιουργία βασικών υποδομών στην κοινωνία των πληροφοριών
 - Ασφαλή υποδομή
 - Ασφαλή και ισότιμη εκπαίδευση και υγεία
 - Αναγνώριση των πλεονεκτημάτων από τις εφαρμογές των ΤΠΕ, όπως το e-learning, το e-health και το e-government
2. Υιοθέτηση ανταγωνιστικών, διαφανών και προβλέψιμων αρχών που προωθούν την επένδυση στην υποδομή, στις εφαρμογές και στο περιεχόμενο των ΤΠΕ
3. Αναγνώριση του ρόλου των ΤΠΕ στην οικονομική ανάπτυξη, στην κοινωνική εξέλιξη και στη μείωση της φτώχειας συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης

των ΤΠΕ, ως σημαντικών εργαλείων στο να πετύχουν τη Διακήρυξη της Χιλιετίας.

4. Ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών για ΤΠΕ, που θα δημιουργούν την ευκαιρία, οι μετρήσιμοι στόχοι να αξιολογούνε την πρόοδο προς την εφαρμογή των στρατηγικών αυτών
5. Προώθηση των δημόσιων και ιδιωτικών συνεργασιών, για τη δημιουργία ικανοτήτων και για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού
6. Δέσμευση σε μια ανοιχτή διαδικασία δημιουργίας στρατηγικής όπου όλοι οι μέτοχοι μπορούν να συνεισφέρουν ισότιμα, αναγνωρίζοντας την μοναδική τους στους διαλόγους πολιτικής (CCBI, 2003).
 - Οικοδόμηση των ικανοτήτων
 - Αύξηση της εμπιστοσύνης και της ασφάλειας στη χρήση των ΤΠΕ
 - Δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος σε όλα τα επίπεδα
 - Ανάπτυξη και να διευρύνση των εφαρμογές των ΤΠΕ
 - Σεβασμός στην πολιτιστική ποικιλομορφία
 - Αναγνώριση του ρόλου των μέσων ενημέρωσης
 - Προσαγόρευση της ηθικής διάστασης της Κοινωνίας της Πληροφορίας
 - Ενθάρρυνση της διεθνής και περιφερειακής συνεργασίας

1.1.4. Η ΚτΠ και ο ρόλος της στην προώθηση της ανάπτυξης

Η κοινωνία της πληροφορίας πρέπει να είναι προσανατολισμένη προς την εξάλειψη των υφιστάμενων κοινωνικο-οικονομικών διαφορών στις κοινωνίες μας. Συγκεκριμένα προς την αποτροπή της εμφάνισης, νέων μορφών αποκλεισμού και να γίνει μια θετική δύναμη για το σύνολο του παγκόσμιου πληθυσμού, συμβάλλοντας στη μείωση της ανισότητας, μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών, καθώς και στη μείωση των ανισοτήτων στο εσωτερικό των χωρών (World Summit on Information Society, 2003).

Η κοινωνία της πληροφορίας θα πρέπει να εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, με κεντρικό στόχο την κοινωνική ευημερία, συμβάλλοντας στην εξάλειψη της φτώχειας, τη δημιουργία πλούτου, την προώθηση και την ενίσχυση της κοινωνικής ανάπτυξης, δημοκρατικής συμμετοχής, της γλωσσικής πολυμορφίας και της πολιτιστικής ταυτότητας, ενώ την ίδια στιγμή να μπορεί να εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας και ανά πάσα στιγμή, επικυρώνοντας

την αρχή της νομιμότητας για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική και ορθή χρήση (WSIS, 2003).

Η ανταλλαγή πληροφοριών και γνώσεων είναι ένα μέσο για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Συνεπώς, οι πληροφορίες πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση της σχετικής ανταγωνιστικότητας των αναπτυσσόμενων χωρών και τη συμμετοχή τους στο διεθνές εμπόριο (WSIS, 2003).

Ο αντίκτυπος των ΤΠΕ στην οικονομία μπορεί να εμποδίσει τις αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης, και μπορεί να οδηγήσει σε μια επαναξιολόγηση της εφοδιαστικής αλυσίδας στην παγκόσμια οικονομία.

Οι πιθανές επιπτώσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές στον τομέα της απασχόλησης. Η αγορά εργασίας μπορεί να εξελιχθεί πιο γρήγορα, ζητώντας μεγαλύτερη ευελιξία στον τομέα της εργασίας, αυξάνοντας το μορφωτικό επίπεδο και απαιτώντας την αλλαγή των δεξιοτήτων και των προσόντων (WSIS, 2003).

Όλοι ανεξαιρέτως –εργαζόμενοι, εργοδότες, γυναίκες, νέοι, τα άτομα με αναπηρία, κ.ο.κ.— θα πρέπει να αξιοποιήσουν το δυναμικό των ΤΠΕ. Πρέπει να λαμβάνονται επαρκή μέτρα για να περιοριστεί η διαρροή εγκεφάλων από τις αναπτυσσόμενες χώρες (WSIS, 2003).

Η αλληλεγγύη μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών θα πρέπει να συνεισφέρει, για το σκοπό αυτό και θα πρέπει να λάβει τη μορφή της μεταφοράς της τεχνολογίας, την ανάπτυξη της εταιρικής σχέσης για να μπορεί να προσφέρει άμεση βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες μέσω της παροχής, μεταξύ άλλων, επαρκών οικονομικών πόρων για την ανάπτυξη των ΤΠΕ (WSIS, 2003).

Διεθνείς και περιφερειακές τράπεζες θα πρέπει επίσης να συμβάλουν στην προσπάθεια αυτή και να καθιερωθούν ειδικές γραμμές πιστώσεων για την ανάπτυξη των ΤΠΕ. Η δημιουργία ενός διεθνούς ταμείου ή των περιφερειακών κοινοπραξιών, είναι μια άλλη εναλλακτική λύση. Θα πρέπει να δημιουργηθεί μια βάση δεδομένων για τις πηγές χρηματοδότησης, όπως επίσης και μια διεθνή επιτροπή εμπειρογνομόνων για την αξιολόγηση των αναγκών των χωρών που υστερούν (WSIS, 2003).

Το όραμα μιας κοινωνίας της πληροφορίας είναι εκείνο όπου όλα τα πρόσωπα, χωρίς καμία διάκριση, θα μπορούν να ασκούν το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, χωρίς παρεμβολές, και να επιδιώκουν, τη λήψη και μετάδοση

πληροφοριών και ιδεών με οποιοδήποτε μέσο επικοινωνίας και ασχέτως συνόρων (UNESCO, 2002).

Οι βασικές αρχές που στηρίζουν την κοινωνία των πληροφοριών και της γνώσης είναι η ελευθερία της έκφρασης, της καθολική πρόσβαση στην πληροφόρηση και στην εκπαίδευση, καθώς και στην πολιτιστική και γλωσσική πολυμορφία. Αυτές οι αρχές θα πρέπει να προωθηθούν, θα πρέπει να συσταθεί ένα παρατηρητήριο για την παρακολούθηση της προόδου στους τομείς αυτούς.

1.2. Ορισμός της ευρυζωνικότητας

Ευρυζωνικότητα ορίζεται με ευρεία έννοια ως το προηγμένο, εφικτό και καινοτόμο από πολιτική, κοινωνική, οικονομική και τεχνολογική άποψη περιβάλλον αποτελούμενο από (Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών):

- την παροχή γρήγορων συνδέσεων στο Διαδίκτυο σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, με ανταγωνιστικές τιμές (με τη μορφή καταναλωτικού αγαθού), χωρίς εγγενείς περιορισμούς στα συστήματα μετάδοσης και τον τερματικό εξοπλισμό των επικοινωνούντων άκρων
- την κατάλληλη δικτυακή υποδομή που:
 - α) επιτρέπει την κατανεμημένη ανάπτυξη υπαρχόντων και μελλοντικών δικτυακών εφαρμογών και πληροφοριακών υπηρεσιών
 - β) δίνει τη δυνατότητα αδιάλειπτης σύνδεσης των χρηστών σε αυτές
 - γ) ικανοποιεί τις εκάστοτε ανάγκες των εφαρμογών σε εύρος ζώνης, αναδραστικότητα και διαθεσιμότητα
 - δ) είναι ικανή να αναβαθμίζεται συνεχώς και με μικρό επιπλέον κόστος, ώστε να εξακολουθεί να ικανοποιεί τις ανάγκες όπως αυτές αυξάνουν και μετεξελίσσονται με ρυθμό και κόστος που επιτάσσονται από την πρόοδο της πληροφορικής και της τεχνολογίας επικοινωνιών
- τη δυνατότητα του πολίτη να επιλέγει:
 - α) ανάμεσα σε εναλλακτικές προσφορές σύνδεσης που ταιριάζουν στον εξοπλισμό του
 - β) μεταξύ διαφόρων δικτυακών εφαρμογών

γ) μεταξύ διαφόρων υπηρεσιών πληροφόρησης και ψυχαγωγίας και με πιθανή συμμετοχή του ίδιου του πολίτη στην παροχή περιεχομένου, εφαρμογών και υπηρεσιών

- το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο αποτελούμενο από πολιτικές, μέτρα, πρωτοβουλίες, άμεσες και έμμεσες παρεμβάσεις, αναγκαίες για την ενδυνάμωση της καινοτομίας, την προστασία του ανταγωνισμού, και την εγγύηση της σοβαρής ισορροπημένης οικονομικής ανάπτυξης ικανής να προέλθει από τη γενικευμένη συμμετοχή στην ευρυζωνικότητα και την Κοινωνία της Πληροφορίας.

Ευρυζωνικά δίκτυα και υπηρεσίες είναι αυτά που εγγυώνται σε κάθε εποχή την απρόσκοπτη και διαφανή πρόσβαση όλων των πολιτών στην πληροφορία και τα συστήματα επικοινωνίας, για την εκπλήρωση των αναγκών τους. Επειδή το περιβάλλον αυτό χαρακτηρίζεται από μια διαρκή δυναμική και τελεί υπό διαμόρφωση, απουσιάζει από τον παραπάνω ορισμό οποιαδήποτε αναφορά σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά δικτύου, συγκεκριμένη τεχνολογία μετάδοσης, και το σημαντικότερο δεν προσδιορίζει συγκεκριμένο ρυθμό μετάδοσης πάνω από τον οποίο ένα δίκτυο χαρακτηρίζεται ευρυζωνικό. Βέβαια, ο ορισμός αυτός επιτρέπει τον αποκλεισμό κάποιων τεχνολογιών, όπως για παράδειγμα το PSTN ή το ISDN, οι δυνατότητες των οποίων είναι περιορισμένες και μη επεκτάσιμες (Ομάδα εργασίας για την Ευρυζωνική Πρόσβαση, 2002).

1.2.1. Στρατηγική για την ευρυζωνικότητα

Στο παρακάτω κείμενο θα δούμε τα εννέα βασικά σημεία στρατηγικής για την Ευρυζωνικότητα, έτσι όπως τα έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ομάδα εργασίας για την Ευρυζωνική πρόσβαση, 2002):

1. **Η καταλυτική επίδραση των νέων δικτυακών τεχνολογιών:** η ταχύτατη ανάπτυξη των νέων δικτυακών τεχνολογιών και η επερχόμενη σύγκληση τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και ηλεκτρονικών μέσων μαζικής ενημέρωσης, επιφέρουν σημαντικές ανατροπές στα οικονομικά μοντέλα ανάπτυξης στους τομείς των τηλεπικοινωνιών, της πληροφορικής, των υπηρεσιών και του εμπορίου. Παράλληλα, επιδρούν καθοριστικά στα κοινωνικά μοντέλα οργάνωσης που σκοπό έχουν την εξασφάλιση της συμμετοχής, της συνοχής και της ισονομίας των πολιτών, την ισότιμη επικοινωνία και την πρόσβαση στη γνώση. Η ανταγωνιστικότητα ενός κράτους στο σημερινό περιβάλλον υψηλής

τεχνολογίας και ψηφιακής σύγκλισης, συσχετίζεται έντονα με την ύπαρξη προηγμένων δικτυακών υποδομών υψηλής ποιότητας, χωρητικότητας και απόδοσης, ορθολογικά ανεπτυγμένων και κοστολογημένων, οι οποίες προσφέρουν εύκολη, ασφαλή και αδιάλειπτη πρόσβαση στο διεθνές "ηλεκτρονικό πλέγμα" της γνώσης και του εμπορίου, με προσιτά τιμολόγια χωρίς τεχνητούς αποκλεισμούς

2. **Προϋποθέσεις ευρυζωνικής πρόσβασης:** η ευρυζωνική πρόσβαση, υπό τη στενή έννοια, ταυτίζεται με την ικανότητα μεταφοράς μεγάλου όγκου πληροφορίας μεταξύ επικοινωνούντων συστημάτων και τελικών χρηστών με έμφαση στην δυνατότητα συνεχούς σύνδεσης με παρόχους πολυμεσικού περιεχομένου και την μετάδοση στο βρόχο πρόσβασης (τελευταίο μίλι) καλής ποιότητας διαδραστικού video. Προϋποθέτει πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που διασφαλίζουν την επεκτασιμότητα, κλιμάκωση και βιωσιμότητα υποδομών και υπηρεσιών, με απαραίτητο όρο την ύπαρξη δικτυακών υποδομών κορμού υπερ-υψηλών ταχυτήτων και αντιστοίχου όγκου, ενδιαφέροντος και οικονομικής αξίας διακινούμενης πληροφορίας
3. **Ο νέος ρόλος του τελικού χρήστη:** στις ανοικτές δικτυωμένες κοινωνίες και οικονομίες, όπου η αύξηση του αριθμού των συμμετεχόντων επιφέρει πολύ μεγαλύτερη αύξηση στην αξία του συνολικού «προϊόντος», πολλαπλασιάζονται οι ευκαιρίες για επιχειρηματική δραστηριότητα και για βελτίωση του επιπέδου ζωής των πολιτών. Είναι επιτακτική πλέον η αντιμετώπιση όλων των συμμετεχόντων χρηστών όχι ως παθητικών καταναλωτών αλλά ως εν δυνάμει παρόχων υπηρεσιών και προστιθέμενης αξίας
4. **Ο ρόλος της Πολιτείας:** η ταχεία ανάπτυξη κατάλληλων προσιτών και προσβάσιμων ευρυζωνικών υποδομών χωρίς αποκλεισμούς, και η ανάπτυξη σχετικών εφαρμογών και υπηρεσιών πρέπει να αποτελέσει ύψιστη προτεραιότητα της πολιτείας. Η δυνατότητα ευρυζωνικής διασύνδεσης σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, είναι απαραίτητη ενέργεια για να μειωθεί δραστικά ο κίνδυνος διεύρυνσης του ψηφιακού χάσματος ανάμεσα σε πολίτες πρώτης και δεύτερης κατηγορίας και να δοθούν ευκαιρίες και δυνατότητες για την εξέλιξη των τοπικών κοινωνιών της Ελλάδας. Η ανάπτυξη και χρήση ευρυζωνικών υπηρεσιών από την δημόσια διοίκηση, ειδικότερα τους τομείς της παιδείας και της υγείας, μπορεί να αποτελέσει κύριο μοχλό ευαισθητοποίησης, και διεύρυνσης των υπηρεσιών αυτών στην επικράτεια, προωθώντας τη χρήση

τους στους πολίτες και στις επιχειρήσεις. Η Πολιτεία, μετακινούμενη από το ρόλο του παθητικού «πελάτη-καταναλωτή» στην κατεύθυνση του καταλύτη αλλαγών, του ενεργού χρήστη και του παρόχου ψηφιακών δημοσίων ευρυζωνικών υπηρεσιών με στόχο την κοινή ωφέλεια, μπορεί με τις επιλογές της να διαμορφώσει νέες δυναμικές και επίπεδα ισορροπίας, επιταχύνοντας την ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών και υπηρεσιών με επιδίωξη την κάλυψη των στόχων που θέτει η Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία eEurope 2005

5. **Ο ρόλος των ακαδημαϊκών & ερευνητικών δικτύων:** παραδοσιακά, καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη προηγμένων δικτύων τηλεματικής έπαιξαν τα ερευνητικά – ακαδημαϊκά δίκτυα (π.χ. στην ανάπτυξη και πιλοτική εφαρμογή του Διαδικτύου στις ΗΠΑ). Προάγγελοι των ευρυζωνικών δικτυακών υποδομών και υπηρεσιών υπήρξαν την τελευταία δεκαετία τα ερευνητικά δίκτυα νέας γενιάς στις ΗΠΑ (Abilene), τον Καναδά (Canarie), την Ιαπωνία (APAN) και την Ευρώπη (TEN-34, TEN-155, GEANT). Τα δίκτυα αυτά θεωρούνται υψηλής προτεραιότητας καθόσον, εκτός από την εξυπηρέτηση των χρηστών τους (ερευνητών, καθηγητών και φοιτητών) για την προαγωγή της έρευνας και της εκπαίδευσης, δημιουργούν πλατφόρμες ανάπτυξης και δοκιμών νέων δικτυακών τεχνολογιών υπερ-υψηλών ταχυτήτων και προτείνουν νέα επιχειρηματικά σχέδια (business models) στην αγορά ευρυζωνικών υπηρεσιών. Στην Ελλάδα προς την κατεύθυνση αυτή ενεργοποιείται από το 1995 το Εθνικό Δίκτυο Έρευνας & Τεχνολογίας (ΕΔΕΤ/GRNET) σε συνεργασία με τα Κέντρα Δικτύων όλων των ΑΕΙ, ΤΕΙ και Ερευνητικών Κέντρων και το Greek Universities Network - GUnet παρέχει ευρυζωνικές προσβάσεις σε 68 ερευνητικούς και ακαδημαϊκούς φορείς και διασυνδέεται σε ταχύτητα 1.2Gbps με το Πανευρωπαϊκό Δίκτυο GEANT. Ήδη το Ευρωκοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν αποφασίσει την ανάπτυξη της επόμενης γενιάς ερευνητικών δικτύων στα πλαίσια της πρωτοβουλίας Global Terabit Research Networking – GTRN
6. **Ο ρόλος της ιδιωτικής πρωτοβουλίας:** στο καθεστώς της απελευθέρωσης των τηλεπικοινωνιών έχει αναπτυχθεί το ρυθμιστικό πλαίσιο που ενθαρρύνει την ανάπτυξη ανταγωνιστικών ευρυζωνικών υποδομών και υπηρεσιών προσβλέποντας στη κατάργηση των ιστορικά παγιωμένων «φυσικών» μονοπωλίων, κρατικών ή ιδιωτικών. Καθοριστική σημασία είχε η Απόφαση υπ' αριθμόν 1/2003 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει της οποίας

στα 25 κράτη μέλη επιβλήθηκε νομοθετικά η αποδέσμευση του τοπικού βρόχου, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στον ανταγωνισμό χρήσης της «μονοπωλιακής στενωπού» του ευρυζωνικού συστήματος (Ευρωπαϊκή επιτροπή, 2004). Η ρύθμιση αυτή σε συνδυασμό με την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών ασυρματικών τοπικών βρόχων και δορυφορικών ζεύξεων δίνει την θεσμική και τεχνική ευκαιρία για ιδιωτικές επενδύσεις. Παρά ταύτα, η διεθνής εμπειρία –και περισσότερο η ελληνική πραγματικότητα– δείχνει πως δεν έχουν αξιοποιηθεί οι παραπάνω ευκαιρίες σε ικανοποιητικό βαθμό. Πιθανοί λόγοι αφορούν στην ύφεση του κλάδου κατά τη τελευταία διετία, στις δυσχέρειες των τηλεπικοινωνιακών οργανισμών σε παγκόσμιο επίπεδο (ιδιαίτερα μετά την αφαίμαξη πόρων τους για την απόκτηση αδειών κινητής τηλεφωνίας 3ης γενιάς) και στα εμπόδια που παρεμβάλουν σε τεχνικο-οικονομικό επίπεδο τα ιστορικά τηλεπικοινωνιακά μονοπώλια (κόστος διασύνδεσης και συνεγκατάσταση)

7. **Η ελληνική πραγματικότητα**: ειδικότερα στην Ελλάδα όλα τα στοιχεία αποδεικνύουν ότι ο συνδυασμός εγγενών χαρακτηριστικών της τοπικής αγοράς και της ως τώρα έλλειψης ανταγωνισμού στις τηλεπικοινωνίες (με εξαίρεση την κινητή τηλεφωνία) δεν επιτρέπουν την ταχεία ανάπτυξη της ευρυζωνικής πρόσβασης, σε σύγκριση με τους εταίρους μας στην Ε.Ε. και στον ΟΟΣΑ. Το γεγονός αυτό, επιβάλλει την εισηγήση τολμηρών και φιλόδοξων, αλλά ταυτόχρονα ρεαλιστικών και με άμεση δυνατότητα υλοποίησης, στόχων. Η υστέρηση στην εκτέλεση του έργου αυτού, ειδικά κατά την κρίσιμη περίοδο ανάληψης σημαντικών συναφών δράσεων τεχνολογικής αναβάθμισης τα οποία είναι αδύνατον να υλοποιηθούν ολοκληρωμένα χωρίς ευρυζωνικές επικοινωνιακές υποδομές, θα οδηγήσει τη χώρα σε ακόμη δυσμενέστερη θέση στην παγκόσμια ανταγωνιστική οικονομία. Όσον αφορά την υποσχόμενη διαθεσιμότητα ευρυζωνικών υπηρεσιών από τον ΟΤΕ, ή τους νεοεμφανιζόμενους ανταγωνιστές του, δεν θα υπάρξει η απαιτούμενη εξάπλωση των σχετικών υποδομών και υπηρεσιών κάτω από το κρατούν σύστημα επιχειρηματικών προτύπων και πρακτικών, όπου η ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών και η πρόσβαση στα δίκτυα επικοινωνίας, αντιμετωπίζεται ουσιαστικά ως παραπροϊόν της αγοράς τηλεφωνικών υπηρεσιών
8. **Συμπεράσματα της διαβούλευσης**: στην διαβούλευση με τις αδειοδοτημένες εταιρίες του κλάδου σχετικά με τα σημαντικότερα εμπόδια στην ανάπτυξη

ανταγωνιστικής αγοράς για ευρυζωνικές υπηρεσίες πρόσβασης, μεταξύ άλλων, τονίστηκε η σημασία και εκφράστηκαν ανησυχίες για τα εξής:

- Την δημιουργία κατάλληλου θεσμικού, ρυθμιστικού και επιχειρηματικού πλαισίου σε πνεύμα κρατικής πρωτοβουλίας, εκμετάλλευσης συνεργιών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, και ανάπτυξης πνεύματος συνεργασίας μεταξύ των παρόχων
- Ύψος των τιμών στις οποίες θα διατίθενται οι ευρυζωνικές υπηρεσίες
- Το αν θα υπάρξει αποδοχή και συμμετοχή του κοινού στις υπηρεσίες αυτές, κυρίως με τη διάθεση περιεχομένου και από τους κρατικούς φορείς
- Η σημαντική θέση του ΟΤΕ στην παροχή υπηρεσιών διασύνδεσης, και η σημασία παροχής τέτοιων υπηρεσιών σε τιμές κοντά στο κόστος σε άλλες εταιρίες που πρόκειται να αναπτύξουν τις υπηρεσίες τους σε τοπικό επίπεδο
- Οι δράσεις για κοινή ανάπτυξη υποδομών (community broadband networks και condominium fiber) αντιμετωπίζονται θετικά από τους περισσότερους παρόχους.

Ένας στους δυο φορείς πιστεύει ότι πρέπει να υπάρξει οικονομική ενίσχυση –με μορφή επιχορήγησης ή/και φορολογικών διευκολύνσεων— από την Πολιτεία, ενώ προϋπόθεση θεωρείται η δημιουργία υγιούς μοντέλου επιχειρηματικότητας με τον καθορισμό ξεκάθαρων κανόνων δραστηριοποίησης και επένδυσης. Σημαντική είναι η υποστήριξη στις απόψεις για τροφοδότηση της ζήτησης για ευρυζωνικές υπηρεσίες αρχικά από τον δημόσιο τομέα –κυρίως στην εκπαίδευση και την υγεία— ενώ η περαιτέρω εξάπλωσή τους μπορεί να επιτευχθεί με την κατάρτιση των πολιτών στις νέες τεχνολογίες

9. **Προτεινόμενες μορφές κρατικής παρέμβασης:** η ευρυζωνικότητα στην πλήρη της διάσταση έχει ως απαραίτητη προϋπόθεση την ύπαρξη δικτύων κορμού οπτικών αρτηριών σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Για την εξάπλωσή της στον τελικό χρήστη απαιτείται ανάπτυξη πυκνών ευρυζωνικών υποδομών στο τοπικό επίπεδο πρόσβασης (last mile). Βραχυπρόθεσμα, είναι σημαντικό να διατεθούν σε προσιτές τιμές λύσεις όπως το xDSL, το LMDS και δορυφορικές υπηρεσίες με αξιοποίηση του ελληνικού δορυφόρου (Hellas-Sat), ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες περιοχές ώστε να ενθαρρυνθεί η ζήτηση και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια ανταγωνιστική αγορά με το κράτος να δραστηριοποιείται στις ευρυζωνικές τηλεπικοινωνίες με τους εξής τρόπους:

- Ως διαμορφωτής πολιτικής, θέτοντας θεσμικά και κανονιστικά πλαίσια και στόχους, για την υλοποίηση μεταξύ άλλων καινούργιων για την Ελλάδα μικτών επιχειρηματικών μοντέλων στα οποία συμμετέχουν ιδιώτες μαζί με το κράτος, ακολουθώντας την διεθνή πρακτική
- Ως μεγάλος χρήστης των δικτυακών υπηρεσιών
- Ως εναυστής και διαχειριστής άμεσων ή έμμεσων παρεμβάσεων στον τομέα αυτό μέσω προγραμμάτων που οδηγούν στην πρόβλεψη και κάλυψη αποτυχιών της αγοράς (market failures), κάτι που δεν μπορεί να επιτευχθεί με άλλα μέσα

Η συνάθροιση της ζήτησης από δημόσιες υπηρεσίες, υγεία, εκπαίδευση, κλπ. και η αναβάθμιση των υπηρεσιών αυτών ως προς τις ανάγκες τους σε εύρος ζώνης δημιουργεί πραγματικές ευρυζωνικές απαιτήσεις και κατά συνέπεια ενθαρρύνει την ανάπτυξη των απαιτούμενων δικτυακών υποδομών. Οι υποδομές αυτές μπορούν στην συνέχεια να χρησιμοποιηθούν για να δώσουν αντίστοιχες υπηρεσίες σε χαμηλές τιμές και στο κοινό στην αντίστοιχη γεωγραφική περιοχή. Η ανάπτυξή τους θα προέλθει μέσα από την συνεργασία των δήμων, περιφερειών, τηλεπικοινωνιακών οργανισμών και φορέων από την εκπαίδευση, έρευνα, υγεία και δημόσια διοίκηση με άμεση συνέπεια την ενημέρωση και αφύπνιση των πολιτών πάνω στο τι είναι τεχνολογικά διαθέσιμο και πως αυτό μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της ζωής τους.

Καταλήγοντας προτείνονται συγκεκριμένες συστάσεις-δράσεις με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Οι πιο σημαντικές από αυτές έχουν να κάνουν με την ανάπτυξη δικτύων οπτικών ινών σε περιφερειακό επίπεδο μέχρι το τέλος του 2005, τη δημιουργία Εθνικού Δικτύου Δημόσιας Διοίκησης και την ανάδειξη μια σειρά θεμάτων που ως στόχο τους έχουν την δημιουργία συνθηκών υγιούς και ανταγωνιστικής αγοράς.

1.3. Πολιτική διάδοσης των νέων τεχνολογιών

Η πολιτική για τη διάδοση των νέων τεχνολογιών και την ανάπτυξη της ΚτΠ σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα επόμενα χρόνια καθορίζεται από το νέο στρατηγικό πλαίσιο i2010 –Ευρωπαϊκή Κοινωνία της Πληροφορίας 2010— που υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούλιο του 2005. Η πρωτοβουλία i2010, που αποτελεί συνέχεια του Σχεδίου Δράσης eEurope 2005, θέτει ως κύριο στόχο την ενίσχυση των

θέσεων εργασίας στην κοινωνία της πληροφορίας και στις βιομηχανίες επικοινωνίας. Αποτελεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τον εκσυγχρονισμό και την αξιοποίηση όλων των στρατηγικών εργαλείων της Ε.Ε. που στοχεύουν στην ανάπτυξη της ψηφιακής οικονομίας, ρυθμιστικά εργαλεία, έρευνα και συνεργασίες με τη βιομηχανία. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προώθηση των δικτύων υψηλής ταχύτητας και των ασφαλών ευρυζωνικών δικτύων και στην παροχή πλούσιου και ευρέος φάσματος ψηφιακού περιεχομένου στην Ευρώπη. Στην πρωτοβουλία i2010, διαγράφονται τρεις βασικές προτεραιότητες της Επιτροπής (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2008):

- **Η δημιουργία μιας ανοιχτής και ανταγωνιστικής ενιαίας αγοράς** για την κοινωνία της πληροφορίας και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Για την προώθηση της τεχνολογικής σύγκλισης σε συνδυασμό με την πολιτική σύγκλιση, η Επιτροπή προτείνει μία αποτελεσματική πολιτική διαχείρισης φάσματος στην Ευρώπη (2005), τον εκσυγχρονισμό των κανόνων για τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες (τέλος του 2005), την επικαιροποίηση του ρυθμιστικού πλαισίου για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες (2006), τη στρατηγική για την ασφαλή κοινωνία της πληροφορίας (2006) και μία αναλυτική προσέγγιση για την αποτελεσματική και διαλειτουργική ψηφιακή διαχείριση δικαιωμάτων (2006/2007)
- **Η αύξηση των επενδύσεων της Ε.Ε. στην έρευνα** για τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών (ΤΠΕ) κατά 80%. Η Ευρώπη παρουσιάζει σημαντική καθυστέρηση στην έρευνα για ΤΠΕ επενδύοντας μόνο 80 ευρώ ανά κάτοικο σε σύγκριση με 350 ευρώ στην Ιαπωνία και 400 ευρώ στις ΗΠΑ. Η πρωτοβουλία i2010 προσδιορίζει μέτρα για την αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα στις ΤΠΕ και στη μεγιστοποίηση του οφέλους από αυτή π.χ. μέσω διευρωπαϊκών επιδεικτικών έργων που θα εξετάζουν ελπιδοφόρα αποτελέσματα ερευνών καθώς επίσης και τη βελτίωση της αξιοποίησης των ερευνητικών προγραμμάτων της Ε.Ε. από τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις
- **Η προώθηση μιας ευρωπαϊκής Κοινωνίας της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς.** Με στόχο την εξάλειψη του χάσματος μεταξύ των «εχόντων και των μη εχόντων», η Επιτροπή προτείνει: ένα σχέδιο δράσης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση (e-Government) με έμφαση στην παροχή υπηρεσιών με επίκεντρο τον πολίτη (2006), τη δρομολόγηση τριών εμβληματικών

πρωτοβουλιών ΤΠΕ, τεχνολογίες για μια γηράσκουσα κοινωνία, ευφυή οχήματα που είναι εξυπνότερα, ασφαλέστερα και καθαρότερα, και ψηφιακές βιβλιοθήκες που θα καταστήσουν τα πολυμέσα και τον πολύγλωσσο ευρωπαϊκό πολιτισμό διαθέσιμα σε όλους (2007), καθώς και δράσεις για να ξεπεραστεί το γεωγραφικό και κοινωνικό «ψηφιακό χάσμα», που θα κορυφωθούν με την ανάληψη της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για την ηλεκτρονική-ένταξη (e-inclusion, 2008).

Παράλληλα, στον τομέα της έρευνας, σημαντική είναι η συνεισφορά της θεματικής προτεραιότητας "Τεχνολογίες της Κοινωνίας της Πληροφορίας (IST)" του 6ου Προγράμματος Πλαισίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που έχει ως κεντρικό στόχο τη διασφάλιση της ηγετικής θέσης της Ευρώπης στις νέες τεχνολογίες και την ενίσχυση της οικονομίας της γνώσης.

1.4. Η ΚτΠ στην Ελλάδα

Η έννοια της κοινωνίας της πληροφορίας στη χώρα μας αναμφισβήτητα έχει λάβει πολλαπλούς ορισμούς, οι οποίοι μόνο σύγχυση έχουν δημιουργήσει. Εκτός από τη χρήση ενός πραγματικά αδόκιμου όρου, οι περισσότεροι πολίτες αλλά και οι επιχειρήσεις της χώρας οδηγήθηκαν τα προηγούμενα έτη στο να συνδυάσουν την Κοινωνία της Πληροφορίας με ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα στο πλαίσιο του Γ΄ ΚΠΣ και κατ' επέκτασιν με κάποια έργα πληροφορικής για τον δημόσιο τομέα (Ασημακόπουλος, 2005).

Είναι βέβαιο ότι το εν λόγω Επιχειρησιακό Πρόγραμμα αποτελεί αυτή τη στιγμή την κύρια προωθητική δύναμη στο πλαίσιο της ψηφιακής πορείας της χώρας, ωστόσο, για να διορθωθεί η στρεβλή οπτική και να αναδειχθεί η ουσία απαιτούνται απλά λόγια, σχετικά με το τι αφορά και τι δεν αφορά τελικά η Κοινωνία της Πληροφορίας:

- Η Κοινωνία της Πληροφορίας, λοιπόν, δεν είναι μόνο ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα το οποίο αποτελεί άθροιση έργων πληροφορικής. Είναι κάτι πολύ μεγαλύτερο και ευρύτερο, αγγίζοντας όλες τις πτυχές της κοινωνίας και της οικονομίας. Η Κοινωνία της Πληροφορίας δεν είναι μόνο ένα σύνολο ηλεκτρονικών υπηρεσιών, που αφορούν στη δημόσια διοίκηση και μεταφέρουν σε ηλεκτρονικές πλατφόρμες αναποτελεσματικές διαδικασίες και οργανωτικές δομές

- Η Κοινωνία της Πληροφορίας δεν είναι μόνο υπολογιστές που εγκαθίστανται στα σχολεία ή σε αίθουσες τηλε-εκπαίδευσης και που περιμένουν τη συγκεκριμένη ώρα που θα υλοποιηθεί το μάθημα «ηλεκτρονικοί υπολογιστές»
- Κοινωνία της Πληροφορίας δεν είναι μόνο προσωπικοί υπολογιστές και συνδέσεις στο Internet, που με κάποιο μαγικό τρόπο βελτιώνουν τη λειτουργία των επιχειρήσεων.
- Και εν τέλει, η Κοινωνία της Πληροφορίας δεν είναι απλά η προμήθεια τεχνολογίας ή η πληροφορική ως αυτοσκοπός. Αυτό το μεγάλο συστημικό λάθος προκλήθηκε από τον στρεβλό τρόπο με τον οποίο «διαφημίστηκε» η Κοινωνία της Πληροφορίας στα πρώτα τρία χρόνια υλοποίησης του Γ΄ ΚΠΣ.

Στην πραγματικότητα, η Κοινωνία της Πληροφορίας είναι μια κατάσταση στην οποία πολίτες και επιχειρήσεις εργάζονται αποδοτικότερα, έχουν πρόσβαση σε περισσότερη και καλύτερη πληροφορία που τους βοηθάει να λαμβάνουν καλύτερες αποφάσεις. Η Κοινωνία της Πληροφορίας είναι μαθητές, φοιτητές, καθηγητές, εργαζόμενοι και πολίτες οι οποίοι αξιοποιούν την πληροφορική ώστε να «μάθουν να μαθαίνουν» διαρκώς, αναγνωρίζοντας πως αν μείνουν στάσιμοι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις διαρκώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2003) .

Και βεβαίως, η Κοινωνία της Πληροφορίας είναι μια κατάσταση στην οποία πολίτες και επιχειρήσεις «χάνουν» λιγότερο χρόνο στις συναλλαγές τους είτε με τον δημόσιο τομέα είτε μεταξύ τους. Ειδικά σε ό,τι αφορά τη σχέση με τον δημόσιο τομέα, η Κοινωνία της Πληροφορίας δεν είναι η μετατροπή των ξύλινων σφραγίδων σε «ηλεκτρονικές», αλλά η υιοθέτηση μιας τελείως διαφορετικής προσέγγισης σε ό,τι αφορά τις υπηρεσίες που χρησιμοποιεί σε καθημερινή βάση και σε πρακτικό επίπεδο ο πολίτης (Ασημακόπουλος, 2005).

Η Κοινωνία της Πληροφορίας είναι παράλληλα μια κατάσταση στην οποία οι πολίτες έχουν καλύτερο επίπεδο διαβίωσης με περισσότερο ελεύθερο χρόνο, με περισσότερες επιλογές για την ψυχαγωγία, την επικοινωνία, τη μελέτη, την απόκτηση γνώσης, την πληροφόρηση, την ενημέρωση.

Αφού συζητηθεί αυτό το επίπεδο, τότε και μόνον τότε υπεισέρχεται η χρήση της πληροφορικής αλλά και οι νέες οργανωτικές δομές και οι καινούργιες δεξιότητες που βασίζονται στη γνώση και στην αξιοποίηση της πληροφορίας, ως εργαλεία για να

επιτευχθεί το ζητούμενο. Άρα η προσέγγιση που τοποθετεί είτε την τεχνολογία είτε τη λειτουργία των συστημάτων είτε τη διαλειτουργικότητα στο επίκεντρο της Κοινωνίας της Πληροφορίας είναι λανθασμένη. Το επίκεντρο της Κοινωνίας της Πληροφορίας είναι ο άνθρωπος. Η τεχνολογία αποτελεί απλά το μέσον. Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις στοχεύσεις της για την περίοδο 2007-2013 έχει μετατοπίσει σημαντικά το κέντρο βάρους της στρατηγικής της προς τον άνθρωπο και στην προσπάθεια για βελτίωση των δεξιοτήτων του, των δυνατοτήτων απασχόλησής του και της βελτίωσης των επιλογών του (European Council, 2007-2013).

Για να επιτευχθεί, συνεπώς, το ζητούμενο, οφείλουμε να εργαστούμε συστηματικά. Και βεβαίως, να αντιληφθούμε ότι η Κοινωνία της Πληροφορίας δεν είναι μια «τομεακή» προσέγγιση, που αφορά στην πληροφορική. Αποτελεί αντίθετα μια κατ' εξοχήν οριζόντια μεγάλη παρέμβαση που αγγίζει ευεργετικά κάθε πτυχή είτε της ζωής του πολίτη είτε της λειτουργίας της οικονομίας.

Αυτή η επανατοποθέτηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας στην πραγματική της υπόσταση δεν είναι απλή υπόθεση. Απαιτεί σίγουρα μια νέα στρατηγική η οποία θα βασίζεται σε δύο κύριους στόχους, αξιοποίηση κατ' αρχάς των νέων τεχνολογιών για να βελτιώσουμε την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων και των εργαζομένων της χώρας μας, με πρακτικό τρόπο ώστε να αυξήσουμε τον διαθέσιμο πλούτο και κατά δεύτερον, αλλά εξίσου σημαντικό, αξιοποίηση της τεχνολογίας ώστε να βελτιώσουμε την ποιότητα ζωής των πολιτών, στη βάση όμως πρακτικών-αισθητών λύσεων για την καθημερινότητα (Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου-Νέες τεχνολογίες και Marketing, 2007).

Για να αυτός ο στόχος απαιτείται κατ' αρχήν διάγνωση της υφιστάμενης κατάστασης σε ό,τι αφορά τις νέες τεχνολογίες στη χώρα, ώστε να διαπιστωθούν οι λόγοι που κατατάσσουν την Ελλάδα βρίσκεται εδώ και δέκα έτη στις τελευταίες θέσεις κατάταξης των 25 χωρών της Ε.Ε. τόσο αναφορικά την αξιοποίηση της πληροφορικής όσο και για τη χαμηλή διείσδυση του Διαδικτύου. Επίσης να μελετηθούν οι συνιστώσες για την αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής από τις ελληνικές επιχειρήσεις ενισχύοντας έτσι την επιχειρηματικότητα αλλά και βελτιώνοντας την παραγωγικότητα του ίδιου του κράτους και παρέχοντας στον πολίτη με πρακτικές λύσεις στην καθημερινή του ζωή, μέσω της τεχνολογίας.

Η Επιτροπή Πληροφορικής, έχοντας ακολουθήσει με συστηματικό τρόπο τα στάδια «διάγνωση - προτεραιοποίηση - εντοπισμός βασικών κατευθύνσεων», υπέβαλε σε διαβούλευση το αρχικό σχέδιο για την ψηφιακή στρατηγική της χώρας, για τα έτη που ακολουθούν μέχρι το 2013. Η ψηφιακή στρατηγική επανατοποθετεί την έννοια της Κοινωνίας της Πληροφορίας στη σωστή βάση, αποσκοπώντας σε πολύ συγκεκριμένους και σε κάθε περίπτωση μετρήσιμους στόχους (Ασημακόπουλος-Γενικός Γραμματέας για την Κοινωνία της Πληροφορίας).

Η Ελλάδα, παρότι απώλεσε την τελευταία δεκαετία πολύτιμο χρόνο αναφορικά την αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, μπορεί να ξαναβρεί το βηματισμό της. Και προς το σκοπό αυτόν οφείλει να βασιστεί σε ένα συγκροτημένο σχέδιο και να αξιοποιήσει κάθε διαθέσιμο εργαλείο, όπως τα Επιχειρησιακά Προγράμματα. Γιατί Προγράμματα όπως η «Κοινωνία της Πληροφορίας» αποτελούν εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο μιας πολύ ευρύτερης στρατηγικής (Ασημακόπουλος, 2005).

1.4.1. Εθνική έρευνα για τις νέες τεχνολογίες & την ΚτΠ

Οι βασικοί δείκτες της «Εθνικής Έρευνας για τις Νέες Τεχνολογίες και την Κοινωνία της Πληροφορίας» (ΕΕΝΤΚΠ), αποτυπώνουν τις κυρίαρχες απόψεις αντιλήψεις και στάσεις, της σύγχρονης, Ελληνικής Κοινής γνώμης για τις νέες Τεχνολογίες. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από την εταιρεία Public Issue, στο γενικό πληθυσμό της χώρας, ηλικίας 15 ετών και άνω, και κάλυψε γεωγραφικά το σύνολο της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των νήσων Αιγαίου, Ιονίου και Κρήτης. Για την επιλογή του δείγματος, χρησιμοποιήθηκε η τεχνική της πολυσταδιακής στρωματοποιημένης δειγματοληψίας. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με προσωπικές συνεντεύξεις (face to face) και χρήση δομημένου ερωτηματολογίου, στα νοικοκυριά των ερωτώμενων. Επίσης, συμπεριλήφθησαν στον υπό διερεύνηση πληθυσμό και οι αλλοδαποί (μετανάστες) που διαμένουν στη χώρα. Το συνολικό μέγεθος του δείγματος, ανήλθε σε περίπου 3000 άτομα, για το έτος 2007, και τα αποτελέσματα της έρευνας, παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα (Public Issue, 2007) για λογαριασμό του Εθνικού Δικτύου Έρευνας και Τεχνολογίας (Ε.Δ.Ε.Τ.):

ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ 2007 – ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ							
	Παρατηρηθέν ποσοστό 2007	Τυπικό σφάλμα (+/-)	95% Διάστημα εμπιστοσύνης		Προβολή στον πληθυσμό 15 ετών κι άνω, 2001	95% Διάστημα εμπιστοσύνης	
			Κάτω φράγμα	Άνω φράγμα		Κάτω φράγμα	Άνω φράγμα
Χρήση Η/Υ	32,8	1,7	31,1	34,5	2.833.000	2.682.000	2.983.000
Χρήση Διαδικτύου	24,1	1,6	22,5	25,7	2.081.000	1.944.000	2.219.000
Κατοχή κινητού τηλεφώνου	74,6	1,6	73	76,2	6.443.000	6.303.000	6.583.000

Πίνακας 1: Βασικοί δείκτες ΕΕΝΤΚΠ για το έτος 2007

Οι ετήσιες μεταβολές στους Δείκτες Κατοχής και Χρήσης Νέων Τεχνολογιών αποτυπώνονται στον επόμενο πίνακα:

ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΤΟΧΗΣ & ΧΡΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ 2001-2007							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Χρήση Η/Υ	20,8%	25,8%	27,1%	25,9%	27,3%	31,0%	32,8%
Χρήση Διαδικτύου	10,6%	17,2%	19,9%	19,7%	19,5%	24,6%	24,1%
Κατοχή κινητού τηλεφώνου	49,5%	58,5%	64,7%	69,4%	73,1%	77,6%	74,6%

Πίνακας 2: Κατοχή & χρήση των νέων τεχνολογιών για το έτος 2007

Σε γενικές γραμμές, παρατηρείται αυξητική τάση στη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, σταθεροποίηση στη χρήση του Διαδικτύου και ελαφρώς πτωτική τάση στην κατοχή κινητού τηλεφώνου. Τα ποσοστά (%) μεταβολής των υπό μελέτη μεγεθών για το 2007, σε σχέση με τους αντίστοιχους ρυθμούς του 2006, του 2005, του 2004, του 2003 και του 2002, διακρίνονται στον επόμενο πίνακα:

ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΤΟΧΗΣ & ΧΡΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ 2001-2007 – ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ						
	2002-2001	2003-2002	2004-2003	2005-2004	2006-2005	2007-2006
Χρήση Η/Υ	5%	1,3%	-1,2%	1,4%	3,7%	1,8%
Χρήση Διαδικτύου	6,6%	2,7%	-0,2%	-0,2%	5,1%	0,5%

Κατοχή κινητού τηλεφώνου	9%	6,2%	4,7%	3,7%	4,5%	-3%
---------------------------------	----	------	------	------	------	-----

Πίνακας 3: Συγκριτικά ποσοστά μεταβολής 2001-2007

Το ποσοστό (%) μεταβολής στη χρήση του Διαδικτύου κατά το τελευταίο έτος (-0,5), σύμφωνα και με το προαναφερθέν διάστημα εμπιστοσύνης για το εν λόγω μέγεθος, δεν αποτελεί σαφή ένδειξη πτώσης. Μετά τη θεαματική άνοδο που σημείωσε το 2006, λόγω και της ραγδαίας ανάπτυξης της ευρυζωνικότητας, παρατηρείται ανακοπή της τάσης ανόδου στη χρήση του Διαδικτύου και σταθεροποίηση. Τα ποσοστά (%) μεταβολής των υπό μελέτη μεγεθών για την επταετία διακρίνονται στον επόμενο πίνακα:

ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΤΟΧΗΣ & ΧΡΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ 2001-2007 – ΠΟΣΟΣΤΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΕΤΗΣ			
	2001	2007	Ποσοστό μεταβολής 2001-2007
Χρήση Η/Υ	20,8%	32,8%	12%
Χρήση Διαδικτύου	10,6%	24,1%	13,5%
Κατοχή κινητού τηλεφώνου	49,5%	74,6%	25,1%

Πίνακας 4: Συγκεντρωτικό ποσοστό μεταβολής 2001-2007

1.4.2. Ορισμός Επιχειρησιακού Προγράμματος ΚτΠ

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα Κοινωνία της Πληροφορίας είναι ένα καινοτόμο πρόγραμμα του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, το μεγαλύτερο πρόγραμμα του είδους του στην Ευρώπη.

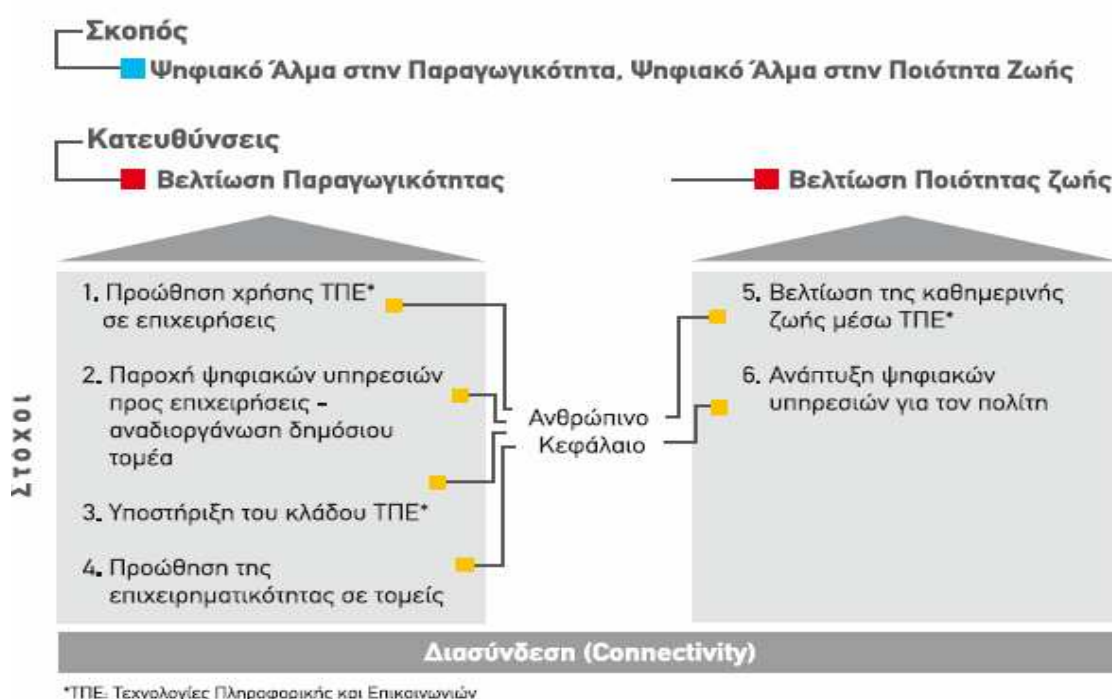
Είναι ο βασικός μοχλός για την ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας στην Ελλάδα. Δημιουργήθηκε για να συντονίσει και να ενεργοποιήσει με τρόπο συνεκτικό μια σειρά δράσεων προς αυτή την κατεύθυνση. Αποτελεί ένα σύνολο ολοκληρωμένων και συμπληρωματικών παρεμβάσεων σε διάφορους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, ώστε να λειτουργήσουν καταλυτικά στην ανάπτυξη της ΚτΠ. Καλύπτει όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων της καθημερινής ζωής σε τομείς όπως η παιδεία, ο πολιτισμός, η δημόσια διοίκηση, η απασχόληση, οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (Λαζακίδου, 2004).

Σκοπός του προγράμματος είναι η δημιουργία εκείνων των δομών που διαμορφώνουν ένα ψηφιακό περιβάλλον, καθώς και η υποστήριξη του ανθρώπινου παράγοντα

προκειμένου να αφομοιώσει δημιουργικά και παραγωγικά τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

1.4.3. Η Ψηφιακή Στρατηγική 2006 – 2013

Η ψηφιακή στρατηγική έχει θέσει το ρόλο των νέων τεχνολογιών σε νέα βάση, στο πλαίσιο του ευρύτερου σχεδίου διαρθρωτικών αλλαγών που εισάγει προκειμένου, η χώρα μας να πραγματοποιήσει ένα «ψηφιακό άλμα στην παραγωγικότητα και την ποιότητα ζωής». Η νέα ψηφιακή στρατηγική αντικαθιστά τη «Λευκή Βίβλο» για την Κοινωνία της Πληροφορίας, η οποία συντάχθηκε αρχικώς το 1995 και επικαιροποιήθηκε διαδοχικά το 1999, το 2000 και το 2002 σε επιμέρους σημεία ενώ ενισχύει το ρόλο του υφιστάμενου Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας» διορθώνοντας τις στοχεύσεις του. Περαιτέρω απαντά στις προκλήσεις της Δ' Προγραμματικής Περιόδου για την περίοδο 2007-2013, ενώ είναι συμβατή με την νέα ευρωπαϊκή πολιτική για την Κοινωνία της Πληροφορίας «i2010» και το σχέδιο δράσης «Jobs & Growth» της Ε.Ε. που καταρτίσθηκαν κατά το πρώτο εξάμηνο του 2005 (Λαζακίδου, 2004).

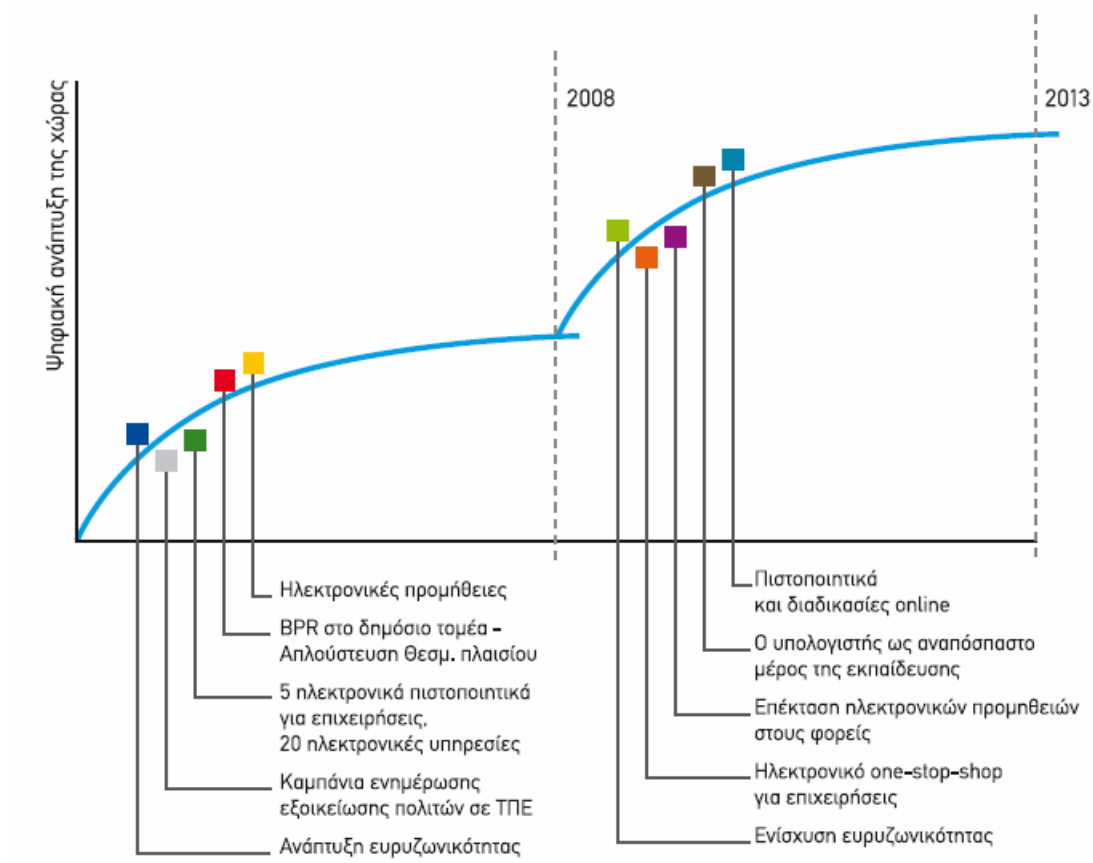

Εικόνα 2: Ψηφιακή Στρατηγική – Οι βασικές συνιστώσες

Στην εικόνα 2, βλέπουμε τους στόχους της Ψηφιακής Στρατηγικής. Μέσω της διασύνδεσης και της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας, τα αποτελέσματα πρόκειται να γίνουν ορατά στο ανθρώπινο δυναμικό, είτε μέσω της

βελτίωσης στην ποιότητα της ζωής του (καθημερινότητα), είτε μέσω της βελτίωσης της παραγωγικότητας στον τομέα της εργασίας.

Κρίσιμες δράσεις για την επίτευξη του ψηφιακού άλματος

Εικόνα 3: Κρίσιμες δράσεις για την ψηφιακή ανάπτυξη της χώρας

Στην εικόνα 3 παρατηρούμε την πρόοδο της Ελλάδας, από την αρχή της ψηφιακής ανάπτυξης μέχρι και σήμερα (2008) και τους επόμενους στόχους που θα πρέπει να υλοποιηθούν για να επιτύχουμε την Ψηφιακή σύγκλιση μέχρι το 2013.

Στην Κοινωνία της Πληροφορίας όμως του σήμερα, και για την ακρίβεια στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας δεν έχουν πρόσβαση όλοι οι πολίτες. Το WSIS (World Summit on Information Society) που πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη 10-12 Δεκεμβρίου 2003, και πολλά προπαρασκευαστικά συνέδρια και συναντήσεις, που είχαν προηγηθεί, έχουν αναγνωρίσει αυτό που είναι γνωστό ως το ψηφιακό χάσμα, το οποίο διευρύνεται χρόνο με το χρόνο. Το χάσμα μεταξύ των

αναπτυσσόμενων χωρών και του αναπτυγμένου κόσμου. Σύμφωνα με την έκθεση της ITU-D Παγκόσμιας Διάσκεψης για την ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών ο ψηφιακό χάσμα που αναφέρεται ως εξής: «...το ψηφιακό χάσμα δεν ορίζονται πλέον από την άποψη της έλλειψης πρόσβασης σε τηλεφωνικές υπηρεσίες, αλλά από την έλλειψη πρόσβασης σε τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας (ΤΠΕ)» (ITU-D, 2002).

Στο επόμενο κεφάλαιο, θα μελετήσουμε αναλυτικά την έννοια και τον ορισμό του ψηφιακού χάσματος, με ποιες μορφές παρουσιάζεται και με ποια μέτρα θα μπορέσει να αντιμετωπιστεί ώστε η χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας, να μπορέσει να εξασφαλιστεί για όλους τους πολίτες.

2^ο ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΣΜΑ

2.1.1. Ιστορική Αναδρομή-Η Υιοθέτηση του όρου

Στις αναπτυγμένες χώρες του δυτικού κόσμου μία συζήτηση που απασχολεί τόσο ακαδημαϊκούς όσο και τεχνοκράτες, οικονομολόγους, επιχειρηματίες αλλά και ανθρωπιστικές οργανώσεις είναι αυτή που αφορά το ψηφιακό χάσμα, γνωστό και ως ψηφιακός αποκλεισμός. Αν και πρόκειται για σχετικά πρόσφατο νεολογισμό, το περιεχόμενο του όρου έγινε αντικείμενο μελέτης ήδη από τη δεκαετία του 1970. Τότε ξεκίνησαν οι έρευνες που σχετίζονται με την ανισότητα στην πληροφορία, οπότε μορφοποιήθηκε η υπόθεση του «γνωστικού χάσματος». Το θέμα έμεινε στην αφάνεια μέχρι τις αρχές του 1980, καθώς η μαζική χρήση της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου δεν υποστήριζε τις αιτιάσεις ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης λειτουργούν ως αιτία χάσματος στην πληροφορία. (Aviram R., J.P. Richardson, 2004)

Οι σχετικές με το χάσμα στην πληροφορία έρευνες γνώρισαν στροφή στα τέλη του 1980, όταν άρχισε η ευρεία χρήση του Διαδικτύου. Το γεγονός ότι εκτός από διασκεδαστικό και πληροφοριακό ήταν και δαπανηρό και περίπλοκο δημιούργησε ρήγμα μεταξύ των χρηστών και μη ανάλογα με την κοινωνική τάξη και την περιοχή. Το ψηφιακό χάσμα έγινε αντικείμενο ακαδημαϊκών αντεγκλήσεων ήδη από το 1989, οπότε το αμερικάνικο "Journal of Communication" δημοσίευσε ένα ειδικό άρθρο για το πληροφοριακό χάσμα που δημιουργεί η νέα τεχνολογία στην πληροφορία (Mun-Cho et all, 2001). Η χρήση του όρου, ωστόσο, έγινε ευρύτερα γνωστή από το 1996 και έπειτα, οπότε ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Bill Clinton και Al Gore τον χρησιμοποίησαν σε επίσημη ομιλία τους.

2.1.2. Το περιεχόμενο του όρου

Ο όρος «ψηφιακό χάσμα» είναι το μεταφραστικό ισοδύναμο του αγγλικού όρου "digital divide". Οι καταβολές του εντοπίζονται στην δεκαετία του 1990, στη φάση προσαρμογής και διείσδυσης του πληθυσμού στο Διαδίκτυο. Αρχικά η σημασία του φαινομένου δεν συγκίνησε ιδιαίτερα τον επιστημονικό και πολιτικό κόσμο. Μάλιστα, πολλοί το παρομοίωσαν με το «Mercedes divide», εννοώντας δηλαδή ότι κάποιιοι στον πληθυσμό κατέχουν ένα αυτοκίνητο Mercedes, ενώ κάποιιοι άλλοι όχι, ερμηνεύοντας το Διαδίκτυο σαν ένα είδος πολυτελούς διασκέδασης (Powell, 1999).

Η μαζική εμπορευματοποίηση του προσωπικού υπολογιστή, η επινόηση του Παγκόσμιου Ιστού (World Wide Web – WWW) και η αθρόα προσχώρηση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού στον κυβερνοχώρο ανέδειξε τις ανισότητες στα δικαιώματα πρόσβασης και χρήσης των νέων ΤΠΕ (Τεχνολογιών Πληροφορικής & Επικοινωνίας), κάνοντας αργότερα πολλούς να μιλούν για την διαμόρφωση μιας παγκόσμιας διταξικής κοινωνίας, διαιρεμένης σε users και losers.

Ο Robert Hassan θέλοντας να δείξει την τεράστια σημασία που απέκτησε το φαινόμενο του ψηφιακού χάσματος τα τελευταία χρόνια στην δημόσια σφαίρα, αναφέρει ότι το 2004 η μηχανή αναζήτησης του Google για τον όρο «digital divide» του έδωσε περίπου 667.000 σχετικές καταχωρήσεις. Ένα μήνα αργότερα ο αριθμός αυτό εκτοξεύτηκε στις 740.000 (Γιαννακόπουλος, Κ.Ι. 2005). Αν δοκιμάσει κανείς σήμερα αυτήν την αναζήτηση, ο αριθμός αυτός υπερβαίνει τις μερικές δεκάδες εκατομμύρια.

2.1.3. Η έννοια του όρου

Ο όρος λοιπόν του ψηφιακού χάσματος αναφέρεται στην απόσταση (στο χάσμα) μεταξύ εκείνων των ανθρώπων που έχουν αποτελεσματική πρόσβαση στις ψηφιακές και πληροφοριακές τεχνολογίες και εκείνων που δεν έχουν πρόσβαση σε αυτές. Το ψηφιακό χάσμα αφορά ποικίλες μορφές ανισομερούς κατανομής τεχνολογικών μέσων, οικονομικών πλεονασμάτων, κοινωνικών ευκαιριών, πολιτιστικών προϊόντων, το χάσμα στην ανάπτυξη υποδομών, στην πρόσβαση και τη χρήση των ΤΠΕ (Mossberger, 2003).

Σύμφωνα με τη Βιτσηλάκη (2004) το ψηφιακό χάσμα αναπαραγάγει παραδοσιακές μορφές ανισότητας και αντιθέσεις του κοινωνικού οικονομικού συστήματος σ' ένα νέο επίπεδο έντασης: Μεταξύ φτωχών και πλουσίων, μεταξύ μορφωμένων και λιγότερο μορφωμένων, μεταξύ κατοίκων υπαίθρου και πόλεων, ανάμεσα σε διαφορετικές γενιές και στα φύλα. Το ψηφιακό χάσμα αναφέρεται (OECD, 2001):

- α) Στο χάσμα στην πρόσβαση της χρήσης των ΤΠΕ: μετρώντας τον αριθμό και την εξάπλωση των τηλεφωνικών ή ιστοδιαθέσιμων ηλεκτρονικών υπολογιστών
- β) Στο χάσμα στη δυνατότητα χρήσης ΤΠΕ: μετρώντας τα προσόντα που χρειάζεται να κατέχει ο εκάστοτε χρήστης, για τη δυνατότητα πρόσβασης σε ΤΠΕ

- γ) Στο χάσμα στην πραγματική χρήση: λεπτά για τηλεπικοινωνίες για διάφορους σκοπούς, αριθμός χρηστών και το επίπεδο του ηλεκτρονικού εμπορίου
- δ) Στο χάσμα στην επίδραση της χρήσης: μετρώντας οικονομικούς και χρηματοοικονομικούς επανόδους.

Ένας ορισμός για το ψηφιακό χάσμα δίνεται σε μια πρόσφατη δημοσίευση του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης – OECD) υπό τον τίτλο "Understanding the Digital Divide", όπου αναφέρεται ότι «...το ψηφιακό χάσμα αναφέρεται στο χάσμα μεταξύ των ατόμων, των οικογενειών, των επιχειρήσεων και των γεωγραφικών περιοχών σε διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά επίπεδα όσον αφορά τις ευκαιρίες τους να έχουν πρόσβαση στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας (Information and Communication Technologies – ICTs) και στη χρήση του Διαδικτύου για ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Το ψηφιακό χάσμα απεικονίζει τις διαφορές μεταξύ, αλλά και στο εσωτερικό των χωρών».

Το παγκόσμιο ψηφιακό χάσμα αναφέρεται κυρίως στο χάσμα που παρατηρείται μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών, ενώ έντονο ψηφιακό χάσμα παρουσιάζεται τόσο μεταξύ διαφορετικών περιοχών όσο και στο εσωτερικό μιας χώρας. Τέτοιο χάσμα περιλαμβάνει τους πλούσιους σε πληροφορίες ανθρώπους έναντι των αντίστοιχων φτωχών, εκείνους με τις κατάλληλες δεξιότητες έναντι εκείνων με λίγες ή καθόλου δεξιότητες, εκείνους που έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο στο σπίτι τους έναντι εκείνων που αποκτούν πρόσβαση από πηγές εκτός σπιτιού π.χ στο χώρο εργασίας, στα cybercafes κ.ο.κ.(Wikipedia)

Το ψηφιακό χάσμα υπάρχει μεταξύ εκείνων στις πόλεις και εκείνων στις αγροτικές περιοχές. Παραδείγματος χάριν, μια μελέτη του 1999 έδειξε ότι 86 % της παροχής Διαδικτύου ήταν στις 20 μεγαλύτερες πόλεις (Wikipedia). Το ψηφιακό χάσμα υπάρχει επίσης μεταξύ μορφωμένων και μη, μεταξύ των διαφορετικών οικονομικών τάξεων, και γενικά, μεταξύ των περισσότερο ή λιγότερο βιομηχανικά αναπτυγμένων εθνών (Gurstein, 2003).

Στην πράξη είναι αποτελεσματικότερο να μελετηθούν μια σειρά από χάσματα που προκύπτουν από διαφορετικές προσεγγίσεις και που αντιμετωπίζονται με διαφορετικούς τρόπους, παρά μέσω μιας μονοδιάστατης προσέγγισης. Επιπλέον, όσο προχωρεί η ψηφιακή επανάσταση, το ψηφιακό χάσμα αναλύεται σε επιμέρους τομείς, όπως το χάσμα που παρατηρείται στη χρήση του Διαδικτύου ή στη χρήση των

ευρυζωνικών και μη υπηρεσιών (μεταξύ χρηστών), στις διαφορές στον τρόπο υιοθέτησης των ΤΠΕ που παρατηρούνται μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, ή και σε επίπεδο χωρών ή ηπείρων (Kuttan, 2003).

Η αναφορά σε διαφορετικά επίπεδα ψηφιακού χάσματος υποδηλώνει τη συνθετότητα του προβλήματος αλλά και την ανάγκη να φανεί ότι ο βαθμός διείσδυσης των ΤΠΕ και εν γένει η νέα οικονομία αποτελούν ένα νέο υπόδειγμα δράσης σε πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και επιχειρηματικό επίπεδο.

2.1.4. Δείκτες μέτρησης ψηφιακού χάσματος

Η μέτρηση του ψηφιακού χάσματος γίνεται με μία σειρά από δείκτες, λόγω της σφαιρικότητας και πολυπλοκότητας του θέματος. Όταν χρειάζεται να γίνει μια στατιστική ψηφιακού χάσματος, θα πρέπει να εξετάζεται αν προορίζεται να μετρήσει το χάσμα μεταξύ των χωρών ή μέσα στις χώρες. Οι λεπτομερείς δημογραφικές πληροφορίες, όπως η φυλή, το φύλο, η ηλικία, η κατάσταση ανικανότητας, και το εισόδημα παίζουν σημαντικό ρόλο στην εκτίμηση του ψηφιακού χάσματος, κυρίως στο ενδοκοινωνικό χάσμα, αλλά είναι εξαιρετικά δύσκολο να συλλεχτούν, και συχνά δεν υπάρχουν για τις χώρες στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Παρακάτω είναι μια παρουσίαση των δεικτών που συνήθως χρησιμοποιούνται, γενικά, στη μέτρηση του χάσματος (Bridges, 2006):

- **Teledensity:** ο αριθμός τηλεφωνικών γραμμών ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο ή ανά άτομο. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την σταθερή ή την κινητή τηλεφωνία. Χρησιμοποιείται για να μετρήσει γενικά την τεχνολογική κατάσταση και ως προϋπόθεση για τη χρήση των ΤΠΕ
- **Αριθμός προσωπικών ηλεκτρονικών υπολογιστών:** στατιστικά ευρεθείς ή υπολογισμένος από τους αριθμούς πωλήσεων. Χρησιμοποιείται για να μετρήσει το ψηφιακό χάσμα όσον αφορά την πρόσβαση σε ΤΠΕ
- **Αριθμός δικτυακών τόπων (ανά χώρα μόνο):** ο αριθμός DNS (Domain Name Service) καταχωρήσεων. Χρησιμοποιείται για να μετρήσει την τοπική αύξηση στον τομέα των IT (information technology). Επειδή δεν υπάρχει κανένας ακριβής τρόπος για να βρεθεί που βρίσκεται ένας host στον κόσμο, οι ερευνητές χρησιμοποιούν κυρίως δύο στοιχεία για να το μαντέψουν:

α) Ο τομέας (domain) του ιστοχώρου σύμφωνα είτε με την χαρακτηριστική επέκταση κάθε χώρας (specific domain π.χ. .gr, .fr, .us) είτε εκτιμώντας την προέλευση των γενικών τομέων (generic domains π.χ. .edu, .com)

β) Τη διεύθυνση του ιδιοκτήτη του ιστοχώρου στα διεθνή registries, και τη κατανομή μεγάλων ομάδων IP (Internet Protocol) διευθύνσεων σε κάθε χώρα

- **Αριθμός των hosts (ανά χώρα μόνο):** ο αριθμός υπολογιστών συνδεδεμένων στο Διαδίκτυο με στατικές διευθύνσεις. Αυτή η αρίθμηση χάνει τους υπολογιστές σε μεγάλες οργανώσεις πίσω από προστασία firewalls και τους μεμονωμένους χρήστες που συνδέονται μέσω ISPs (Internet Service Providers). Χρησιμοποιείται για να μετρήσει τη "πρόσβαση" σε ICTs και τον αριθμό των πραγματικών χρηστών των ICTs
- **Αριθμός χρηστών Διαδικτύου:** υπολογίζεται μέσω στατιστικής δειγματοληψίας και τη σύνθεση διάφορων μικρότερων και ανά χώρα μελετών, ή με την εικασία του αριθμού χρηστών από τον αριθμό των ISP λογαριασμών, των hosts του Διαδικτύου, των ηλεκτρονικών υπολογιστών κ.λπ.. Χρησιμοποιείται για να μετρήσει πόσοι άνθρωποι χρησιμοποιούν ενεργά τις νέες τεχνολογίες
- **Bandwidth (εύρος ζώνης):** η ποσότητα πληροφοριών που μπορεί να ταξιδέψει από μια θέση σε μια άλλη στο δίκτυο ανά δευτερόλεπτο. Τεχνολογίες όπως modem dialup, ISDN, DSL, cable modems, οπτικές ίνες προσφέρουν αυξανόμενα επίπεδα bandwidth. Λόγω της δομής του Διαδικτύου, περισσότερο εύρος ζώνης σημαίνει συχνά υψηλότερες ταχύτητες πρόσβασης. Χρησιμοποιείται για να μετρήσει «ταχύτητα» και «ποιότητα πρόσβασης» στις ΤΠΕ
- **Γλώσσα των χρηστών:** υπολογίζεται από τον αριθμό χρηστών και των γλωσσών που χρησιμοποιούνται ανά χώρα
- **Γλώσσα των ιστοτόπων:** υπολογίζεται μέσω της δειγματοληψίας των ιστοτόπων και με άμεσο υπολογισμό. Επίσης χρησιμοποιείται για να μετρήσει τη «γλώσσα των χρηστών», τη σχετικότητα του περιεχομένου και τη χρησιμότητα των ΤΠΕ.

- **Μέγεθος του τομέα των ΤΠΕ:** Καθορίζεται από το ποσοστό του ΑΕΠ (Ακαθόριστο Εθνικό Προϊόν) που παράγεται στον τομέα των ΤΠΕ, τον αριθμό εργασιών, το ποσοστό των εξαγωγών σε προϊόντα ΤΠΕ.

2.2. Μορφές του ψηφιακού χάσματος

Άρα μιλάμε για ένα χάσμα ή για πολλά; Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχουν κάποιες μορφές ψηφιακού χάσματος. Είναι προφανές ότι υπάρχουν πολλών ειδών ψηφιακά χάσματα -σε τοπικό, εθνικό ή παγκόσμιο επίπεδο- όπου το κάθενα έχει το δικό του υπόβαθρο, τάσεις, εξέλιξη, προοπτικές καθώς και τις δικές του λύσεις-πρωτοβουλίες για τη γεφύρωση του. Ειδικότερα, διακρίνονται οι παρακάτω κατηγοριοποιήσεις (Ερευνητικό Ινστιτούτο Ανάπτυξης και Προαγωγής της Ψηφιακής Πρόσβασης-digitaldivide.gr):

- **Παγκόσμιο ψηφιακό χάσμα:** με τον όρο αυτό εννοούμε τη διαφορά πρόσβασης στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών ή κοινωνιών με αποτέλεσμα την δημιουργία πληροφοριακά «πλούσιων και φτωχών περιοχών»
- **Κοινωνικό ψηφιακό χάσμα:** στην ανάπτυξη και στην «διαίωνιση» του ψηφιακού χάσματος καθοριστικό ρόλο έχουν παίζει κοινωνική διαστρωμάτωση, οι ιεραρχικές δομές και η γεωγραφική κατανομή παράγοντες όπως η τάξη, το φύλο ,η ηλικία και η περιοχή. Συγκεκριμένα, μια νέα μορφή κοινωνικού αποκλεισμού κάνει την εμφάνιση της και απειλεί να υποβαθμίσει άτομα, ομάδες πληθυσμού και ολόκληρες κοινωνίες (με κριτήρια κοινωνικού διαχωρισμού)
- **Δημοκρατικό χάσμα:** προσδιορίζει τις διαφορές ανάμεσα σ' αυτούς που χρησιμοποιούν την τεχνολογία και το Διαδίκτυο για συμμετέχουν και να δραστηριοποιούνται στη δημόσια ζωή, και σ' αυτούς που δεν το χρησιμοποιούν. Είναι πολύ δύσκολο να προσεγγιστεί δεδομένου ότι αφορά στην πιθανή επιρροή του ψηφιακού κόσμου στην διανομή της εξουσίας καθώς και στην επιρροή του στα πολιτικά συστήματα
- **Γεωγραφικό χάσμα:** απεικονίζει τις δυνατότητες πρόσβασης στην πληροφορία, που παρατηρείται μεταξύ του καπιταλιστικού κέντρου και των περιφερειών (αγροτικών πόλεων), καθώς και το πληροφοριακό χάσμα που συχνά δημιουργείται μέσα στην ίδια πόλη.

Όμως όλες οι παραπάνω μορφές διάκρισης χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, εκείνους τους τρόπους με τους οποίους οι σύγχρονες κοινωνίες ενσωματώνουν και υιοθετούν στην καθημερινή τους ζωή τα οφέλη των νέων τεχνολογιών. Οι διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές χαρακτηρίζουν την τεχνολογική επανάσταση, ερμηνεύουν τη διάκριση μεταξύ της ανάπτυξης της τεχνολογίας και του αξιακού περιεχομένου της κοινωνίας τους.

2.2.1. Το παγκόσμιο ψηφιακό χάσμα (*global digital divide*)

Τι γίνεται λοιπόν με τις αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες βρίσκονται ήδη σε μεγάλη απόσταση από τις ανεπτυγμένες λόγω οικονομικής και όχι μόνο αδυναμίας; Εκτός από το χαμηλό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας στην Αφρική (το μέσο ΑΕΠ ανά κεφαλή στην ήπειρο ήταν μόνο 766\$ το 2000), αλλά και στον υπόλοιπο αναπτυσσόμενο κόσμο, υπάρχουν πολλοί άλλοι λόγοι για το χαμηλό επίπεδο διείσδυσης της τεχνολογίας. Μεταξύ των σημαντικότερων είναι και οι παράγοντες που περιγράφονται παρακάτω (Jenser, Independent IT, Internet and Telecom Consultant):

- 1) Η ανώμαλη ή μη υπάρχουσα παροχή ηλεκτρικής ενέργειας είναι ένα κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα και ένα σημαντικό εμπόδιο στη χρήση των ΤΠΕ, ειδικά έξω από τις μεγάλες πόλεις μιας χώρας. Πολλές χώρες έχουν περιορίσει εξαιρετικά τα δίκτυα διανομής ενέργειας στις αγροτικές περιοχές, και η εξοικονόμηση ενέργειας (κανονικές διακοπές λειτουργίας ενέργειας για πολλές ώρες) είναι ένα κοινό περιστατικό, ακόμη και σε μερικές κύριες πόλεις
- 2) Τα δίκτυα δρόμων, σιδηροδρόμων και αεροπορικών μεταφορών είναι περιορισμένα, δαπανηρά και συχνά σε κακή κατάσταση, με συνέπεια τη δυσκολία στην αυξανόμενη μετακίνηση των ατόμων και των εμπορευμάτων, που απαιτείται και για να εφαρμοστεί και να υποστηριχθεί μια υποδομή ΤΠΕ αλλά και για την αυξανόμενη οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα που θα υποκινούταν μέσω της μεγαλύτερης χρήσης ΤΠΕ. Οι συνοριακές δυσκολίες (έλεγχοι, visa, κλπ.) προσθέτουν σε αυτές τις δυσκολίες
- 3) Τα περισσότερα φορολογικά καθεστάτα μεταχειρίζονται ακόμα τους υπολογιστές και τα κινητά τηλέφωνα ως στοιχεία πολυτέλειας, το οποίο καθιστά αυτά τα σχεδόν αποκλειστικά εισαγόμενα προϊόντα ακόμα ακριβότερα,

και πιο δύσκολα να αποκτηθούν από την πλειοψηφία. Αν και έχουν υπάρξει ξεχωριστές προσπάθειες σε μερικές χώρες να μειωθούν οι φόροι στους υπολογιστές, εντούτοις ο εξοπλισμός και οι περιφερειακές μονάδες επικοινωνιών ακόμα συχνά χρεώνονται στα υψηλότερα ποσοστά

- 4) Ίσως ένα ακόμα μεγαλύτερο πρόβλημα είναι ότι η διαρροή ικανών ατόμων στο εξωτερικό και τα χαμηλά επίπεδα βασικής εκπαίδευσης και μόρφωσης μεταξύ του πληθυσμού έχουν δημιουργήσει μια μεγάλη έλλειψη ανθρωπίνων δεξιοτήτων και εμπειρίας σε όλα τα επίπεδα, από τη χάραξη πολιτικής μέχρι τον τελικό χρήστη. Οι αγροτικές περιοχές ιδιαίτερα υποφέρουν εξαιτίας του περιορισμένου ανθρώπινου δυναμικού. Σε συνδυασμό με το χαμηλό μισθολόγιο στο δημόσιο τομέα δημιουργείται ένα χρόνιο πρόβλημα για τις κυβερνήσεις που χάνουν συνεχώς τους ικανότερους και πιο πεπειραμένους από τον ιδιωτικό τομέα. Αυτή η κατάσταση βέβαια δεν εμφανίζεται μόνο στην Αφρική ή σε άλλες αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά εμφανίζεται επίσης και στον αναπτυγμένο κόσμο όπου οι απαιτήσεις υποδομής έχουν ξεπεράσει το πεπειραμένο προσωπικό. Εντούτοις αυτό επιδεινώνει απλά την κατάσταση στην Αφρική, επειδή οι πεπειραμένοι τεχνικοί, ακόμη και από τον τοπικό ιδιωτικό τομέα, είναι σε θέση να βρουν πολύ υψηλότερης πληρωμής εργασίες στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική
- 5) Το γενικό επιχειρησιακό κλίμα για την αυξανόμενη επένδυση στην Αφρική και γενικότερα στον αναπτυσσόμενο κόσμο, που απαιτείται έντονα για τον τομέα των ΤΠΕ, έχει υποφέρει από τα γνωστά προβλήματα των μικρών αγορών, μη διαφανείς και χρονοβόρες διαδικασίες, περιορισμένες ευκαιρίες (οφειλόμενος κατά ένα μεγάλο μέρος στα μονοπώλια και τα υψηλά επίπεδα κρατικού ελέγχου), αστάθεια νομίσματος, έλεγχοι συναλλαγών και πληθωρισμός
- 6) Πολλές είναι οι περιπτώσεις που πολιτικοί λόγοι εντείνουν το χάσμα μεταξύ αναπτυγμένου και αναπτυσσόμενου κόσμου. Υπάρχουν χώρες όπου οι άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο, επειδή οι κυβερνήσεις θέλουν να ελέγξουν τη ροή των πληροφοριών
- 7) Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο το οποίο επηρεάζει σοβαρά την χρήση του Διαδικτύου αλλά και την εκμάθηση των

ΤΠΕ. Ακριβώς όπως υπάρχει αναλφαβητισμός, υπάρχει και ηλεκτρονικός αναλφαβητισμός

- 8) Ένα επιπλέον πρόβλημα το οποίο σχετίζεται με το μορφωτικό επίπεδο είναι και το γλωσσικό. Το Διαδίκτυο είναι διαθέσιμο μόνο σε ορισμένες γλώσσες, ενώ οι μεγαλύτερες πηγές πληροφοριών είναι στα αγγλικά.

Το ψηφιακό χάσμα διπλασιάζει και ενισχύει τα χάσμα μεταξύ Βορρά και Νότου, καθώς και τις ανισότητες μεταξύ πλουσίων και φτωχών. Σήμερα το ψηφιακό χάσμα είναι μεγαλύτερο από ποτέ άλλοτε, αφού δισεκατομμύρια άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση στο αγαθό της πληροφορίας ενώ στο άλλο άκρο ο δικτυωμένος κόσμος μεγαλώνει συνεχώς. Αν δεν αλλάξει κάτι, η έκρηξη των νέων τεχνολογιών της πληροφορικής θα προσπεράσει οριστικά τους κατοίκους των φτωχότερων χωρών και ιδίως της μαύρης Αφρικής.

Μερικά νούμερα δείχνουν την τραγικότητα της κατάστασης. Το 88% των χρηστών του Διαδικτύου προέρχεται από τις ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες. Οι κάτοικοι της Αφρικής δεν αντιπροσωπεύουν καν το 1% των χρηστών του Διαδικτύου με ελάχιστες γυναίκες σε αυτό το ποσοστό. Το 91 % των χρηστών του Διαδικτύου αντιπροσωπεύει το 19% των κατοίκων της Γης. Το 20% του πληθυσμού των πλουσίων χωρών διαθέτει το 85% του παγκόσμιου πλούτου. Το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού δεν έχει κάνει ποτέ ένα τηλεφώνημα. Το 70% των παγκόσμιων φτωχών ζουν στις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές, όπου η πρόσβαση στις τεχνολογίες ενημέρωσης και επικοινωνιών, ακόμη και σε ένα τηλέφωνο, είναι συχνά λιγοστή (Warschauer, 2003).

Σύμφωνα με μελέτη του 1999 το 86% της παροχής Διαδικτύου ήταν στις 20 μεγαλύτερες πόλεις. Το μεγαλύτερο μέρος των πληροφοριών που ανταλλάσσονται στα παγκόσμια δίκτυα όπως το Διαδίκτυο είναι στα αγγλικά, η γλώσσα είναι η μητρική του λιγότερου από το 10% του παγκόσμιου πληθυσμού. Αυτό, το ψηφιακό χάσμα είναι, στην πραγματικότητα, μια αντανάκλαση των υπαρχουσών ευρύτερων κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων.

Σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος ο ΟΗΕ έχει δημιουργήσει την επιτροπή ICT Task Force (United Nations Information and Communication Technologies Task Force) που ασχολείται με την ανάπτυξη στρατηγικών και γενικά με την οργάνωση για την προώθηση τεχνολογικών μέσων στις αναπτυσσόμενες

χώρες καθώς και την τεχνολογική επιμόρφωση των κατοίκων τους με τελικό στόχο την τεχνολογική εναρμόνιση του πλανήτη.

2.2.2. Ενδοκοινωνικό χάσμα (*domestic divide*)

Η διάδοση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας δημιουργεί την ανάγκη διασφάλισης ίσων ευκαιριών σε όλους τους πολίτες όσον αφορά την πρόσβαση στην πληροφόρηση και την πρόσβαση στην εκπαίδευση και κατάρτιση σε νέες τεχνολογίες. Έλλειψη αυτού συνεπάγεται κίνδυνο δημιουργίας νέων διακρίσεων ανάμεσα σε όσους θα έχουν πρόσβαση και θα είναι χρήστες των νέων τεχνολογιών και αυτούς που δεν θα έχουν. Έτσι δημιουργείται το αποκαλούμενο ενδοκοινωνικό χάσμα (*domestic digital divide*) δηλαδή, το ψηφιακό χάσμα μεταξύ κοινωνικών ομάδων και ατόμων μιας χώρας, το οποίο αναλύεται σε επιμέρους χάσματα μεταξύ οικονομικά ενεργού και μη πληθυσμού, ηλικίας, εισοδήματος, φύλου, αστικότητας, επιπέδου εκπαίδευσης, ατόμων με ειδικές ανάγκες, κοινωνικών ομάδων (π.χ. μετανάστες) και το οποίο πρέπει να αντιμετωπισθεί με κατάλληλα μέτρα και πολιτικές.

Έχει διαπιστωθεί ότι διάφορες μορφές αποκλεισμού δημιουργούνται όταν το επίπεδο των απαιτούμενων προσόντων για τη διαχείριση των εργαλείων της γνώσης ανεβαίνει. Με αυτόν τον τρόπο αναδύονται καινούριες μορφές ψηφιακού και λειτουργικού αναλφαβητισμού, κάτι το οποίο εντείνει τις διαφορές ανάμεσα σε αυτούς που έχουν πρόσβαση και μπορούν να χρησιμοποιήσουν και να διαχειριστούν την πληροφορία και αυτούς που δε μπορούν.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, επισημαίνει ότι οι χωρίς προηγούμενο τεχνολογικές ανακατατάξεις θα δημιουργήσουν χάσμα στον εργασιακό χώρο όσον αφορά στη ζήτηση ειδικευμένου προσωπικού στον τομέα των ΤΠΕ, και η αγορά εργασίας θα πρέπει να προσαρμοστεί ταχύτατα προκειμένου να αποφευχθεί η για μεγάλο διάστημα έλλειψη ειδικευμένων ατόμων. Υπολογίζεται ότι οι μισές θέσεις που θα δημιουργηθούν εντός της επόμενης δεκαετίας θα δημιουργηθούν σε κλάδους είτε εντατικής παραγωγής είτε εντατικής χρήσης των ΤΠΕ, και γι' αυτό θα πρέπει αφενός να προετοιμαστούν οι μελλοντικοί εργαζόμενοι για το νέο περιβάλλον κι αφετέρου να δημιουργηθεί η δυνατότητα στους ήδη εργαζομένους να προσαρμοστούν και να επανειδικευθούν. Για το λόγο αυτό θα χρειασθεί συνεχής εκπαίδευση. Το γεγονός αυτό απαιτεί αύξηση των κονδυλίων. Το πρόβλημα είναι έντονο καθώς ο αριθμός των

εκπαιδευτικών με ειδίκευση στον εν λόγω τομέα δεν επαρκεί για να καλύψει το κενό αυτό. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η κατάρτιση τις νέες τεχνολογίες θα πρέπει να εξαπλωθεί σε όλες τις πληθυσμιακές ομάδες ανεξαρτήτου γεωγραφικού χώρου, φύλου, οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης κ.ο.κ.(Ευρωμεσογειακή Σύνοδος των Ο.Κ.Ε.-Οικονομική και Κοινωνική Επιτοπή, 2002)

Πολλές είναι οι φορές, για παράδειγμα, που το κοινωνικό και ίσως πολιτικό κατεστημένο, δεν δίνει ίσες ευκαιρίες στις γυναίκες για εμπλοκή και συμμετοχή στις τεχνολογίες ΤΠΕ. Υπάρχουν λιγότερες γυναίκες που συμμετέχουν στην τεχνολογία από τους άνδρες. Επίσης οι κάτοικοι των απομακρυσμένων και αγροτικών περιοχών δεν έχουν τις ίδιες ευκαιρίες πρόσβασης και χρήσης των νέων τεχνολογιών. Πέρα όμως από αυτούς τους κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες που αποτελούν μια γενική θεώρηση στην προσπάθεια να προσδιοριστούν τα αίτια δημιουργίας και ανάπτυξης του ενδοκοινωνικού χάσματος, υπάρχει και μια παράμετρος καθαρά προσωπική. Υπάρχουν τεχνοφοβικοί που φοβούνται την τεχνολογία και δεν θα τη χρησιμοποιήσουν ακόμα κι αν έχουν πρόσβαση.

2.2.3. Το δημοκρατικό χάσμα (*democratic divide*)

Υπάρχει μια κατηγορία πολιτών που συνειδητά αρνείται να εμπλακεί στο ψηφιακό αυτό γίγνεσθαι. Μια έρευνα που διενεργήθηκε από το Oxford University Internet Institute και δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Guardian» καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το «...ψηφιακό χάσμα δεν οφείλεται σε όλες τις περιπτώσεις, σε οικονομική αδυναμία ή σε άλλους εξωγενείς παράγοντες, αλλά μπορεί να είναι και θέμα επιλογής του ίδιου του ατόμου. Δεν είναι όλοι συνδεδεμένοι με το Internet, αλλά ούτε και θα ήθελαν να είναι».

Στην έρευνα, κατά την οποία ρωτήθηκαν περισσότεροι από 2.000 άνθρωποι, το 88% των Βρετανών δήλωσε ότι έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο μέσω κάποιας δημοτικής βιβλιοθήκης, το 77% μέσω Internet cafe και το 75% μέσω κινητού τηλεφώνου. Μόνο το 59% όμως χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο, το 34,7% δεν το έχει χρησιμοποιήσει ποτέ και το 6% αποτελείται από πρώην χρήστες που το χρησιμοποίησαν για ένα χρονικό διάστημα από 9 μήνες μέχρι ένα χρόνο (Μυλωνάκη, 2003).

Μεταξύ των πρώην χρηστών και εκείνων που ουδέποτε χρησιμοποίησαν το Διαδίκτυο υπάρχει ένα ποσοστό που έχει το χρόνο και τα οικονομικά μέσα να συνδεθεί στο Διαδίκτυο, αλλά επιλέγει να μην το κάνει. Πολλοί είναι οι χρήστες του

Διαδικτύου που ισχυρίζονται πως αν και έχουν το χρησιμοποιήσει, εντούτοις ανακάλυψαν ότι δεν τους παρείχε τις πληροφορίες που ήθελαν. Δεν αισθάνονται ότι χάνουν κάτι σημαντικό.

Από εκείνους που δεν έχουν χρησιμοποιήσει ποτέ το Διαδίκτυο μόνο το 1% θεωρεί ότι άλλοι άνθρωποι δυσκολεύτηκαν να επικοινωνήσουν μαζί τους επειδή ήταν εκτός δικτύου και μόνο 0,7% πιστεύουν ότι η άγνοιά τους για τη χρήση του Διαδικτύου τους δυσκόλεψε στην εύρεση ή στην αλλαγή εργασίας. Από τους εργαζόμενους το 78% των πρώην χρηστών και το 83% εκείνων που δεν χρησιμοποίησαν ποτέ το Διαδίκτυο θεωρούν ότι το να συνδεθούν δεν θα επιφέρει καμία βελτίωση στην ποιότητα της δουλειάς τους. Ενώ εκείνοι που πιστεύουν ότι θα τους βοηθούσε στη δουλειά τους είναι ίσοι με εκείνους που πιστεύουν ότι θα την έβλαπτε (Μυλωνάλη, 2003).

Ο καθηγητής Richard Rose, υπεύθυνος για την έρευνα, λέει ότι οι μη χρήστες είναι ανοιχτόμυαλοι αλλά δεν έχουν σύνδεση γιατί δεν το θεωρούν χρήσιμο. Ένα τυπικό δείγμα μη χρήστη βρίσκεται στην ηλικία των 50 ετών και εξακολουθεί να εργάζεται. Ο Rose υποστηρίζει ότι τέτοιου είδους άνθρωποι μερικές φορές λειτουργούν ως «έμμεσοι χρήστες». Η έρευνα επίσης έδειξε ότι 6% των μη χρηστών έχουν βάλει κάποιον άλλο να πραγματοποιήσει κάποια αγορά για τους ίδιους από το Διαδίκτυο, να στείλει κάποιο μήνυμα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (7%) και να αναζητήσει πληροφορίες (13%). Από εκείνους, που δεν έχουν ζητήσει τέτοιου είδους εξυπηρέτηση το 54% γνωρίζει κάποιον, ο οποίος θα μπορούσε να τον βοηθήσει αν προέκυπτε η ανάγκη.

Η άρνηση αυτή στη χρήση του Διαδικτύου δεν είναι μόνο βρετανικό φαινόμενο. Έρευνες που έγιναν σε πανεπιστήμια της Ανατολικής Ασίας έδειξαν ότι σε πιο προηγμένες τεχνολογικά χώρες όπως η Ιαπωνία και η Σιγκαπούρη, η έλλειψη ενδιαφέροντος ήταν η κυριότερη εξήγηση που δόθηκε για τη μη χρήση του Διαδικτύου. Ένα από τα ευρήματά μας, λέει η Andreina Mandelli από το Πανεπιστήμιο Bocconi στο Μιλάνο, είναι ότι «...το Διαδίκτυο χρησιμοποιείται περισσότερο στο σπίτι αλλά χάνει σταδιακά την επαγγελματική του αίγλη. Τα στελέχη αρχικά εργάζονταν στο σπίτι χρησιμοποιώντας το Διαδίκτυο, αλλά τώρα πια προσπαθούν να μην το κάνουν». Σε ανάλογο συμπέρασμα κατέληξαν και οι συνάδελφοί της από τη Σουηδία, λέγοντας ότι όσοι διαθέτουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο και εισοδήματα προτιμούν να μην έχουν υπολογιστές στο σπίτι,

προσπαθώντας να διατηρήσουν μια ισορροπία μεταξύ εργασίας και προσωπικής ζωής.

2.2.4. Το Γεωγραφικό χάσμα (*geographic divide*)

Οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών έχουν συστηματικά μικρότερη πρόσβαση σε ΤΠΕ σε σύγκριση με τους κατοίκους των αστικών κέντρων. Η διαφορά αυτή, μπορεί να επιδεινώσει τις ήδη υπάρχουσες ανισότητες στην εκπαίδευση, στο εισόδημα και στην ασφάλεια των τροφίμων μεταξύ των πολιτών των αγροτικών και αστικών περιοχών. Το βασικό συμπέρασμα των συζητήσεων από περισσότερους από 70 διεθνείς εμπειρογνώμονες που συμμετείχαν σε συνέδριο, υπό την αιγίδα της UNESCO με θέμα «Ο μετασχηματισμός του ψηφιακού χάσματος σε ψηφιακές ευκαιρίες για αγροτικούς πληθυσμούς» στο Μπαοντίνγκ, της Κίνα από τις 17 έως τις 19 Οκτωβρίου 2004, ήταν πως οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας μπορούν να αποτελέσουν ισχυρά εργαλεία, για να δώσουν φωνή στις περιθωριοποιημένες ομάδες των αγροτικών περιοχών, όταν χρησιμοποιούνται κατάλληλα.

Οι 70 περίπου σύνεδροι από περισσότερες από 20 χώρες τονίσανε κυρίως τα ακόλουθα σημεία ως κύρια ζητήματα για τα οποία οι κυβερνήσεις, οι περιφερειακοί και διεθνείς οργανισμοί, οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς θα πρέπει να δώσουν προσοχή στα εξής:

- Η Αγροτική εκπαίδευση διαδραματίζει καίριο ρόλο στην ανάπτυξη της υπαίθρου
- Η Αγροτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση στις αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να αποκτήσει καθολική σημασία (η γενική εκπαίδευση να τεθεί ως απαραίτητο εφόδιο για όλους τους πολίτες)
- Τα Ιδρύματα για την αγροτική- γεωργική εκπαίδευση θα πρέπει να υποστηριχθούν περισσότερο
- Οι ΤΠΕ προσφέρουν πολλές ευκαιρίες για την ανάπτυξη της υπαίθρου

Οι συμμετέχοντες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, όταν χρησιμοποιούνται σωστά, οι

ΤΠΕ αποτελούν ισχυρά εργαλεία για να δώσουν φωνή σε περιθωριοποιημένες ομάδες στις αγροτικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, των κοριτσιών, της νεολαίας, των εθνικών μειονοτήτων, να αυξήσει την πρόσβαση στην τυπική, μη τυπική, άτυπη εκπαίδευση, βελτιώνοντας παράλληλα την ποιότητα της εκπαίδευσης και τέλος μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη της υπαίθρου, μεταφέροντας τη γνώση της αγροτικής και γεωργικής τεχνολογίας(Unesco, 2004).

Με τις παραπάνω μορφές παρουσιάζεται ουσιαστικά το ψηφιακό χάσμα, για να γίνει όμως περισσότερο κατανοητό, στα επόμενα κεφάλαια παρουσιάζονται αναλυτικά, η μορφή, και οι διαστάσεις του ψηφιακού χάσματος μέσα σε κοινωνίες όπως στην μεγάλη Ευρωπαϊκή κοινότητα, όπου παρατηρούμε τις διαφορές, ανάμεσα σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες.

Επιχειρείται επίσης, η ανάλυση του ψηφιακού αποκλεισμού, μέσα στην Ελληνική κοινωνία, όπως επίσης αναφέρονται και οι πληθυσμιακές ομάδες που συμπεριλαμβάνονται στο ψηφιακό χάσμα, έχουν δηλαδή περιορισμένες δυνατότητες ή βάσει των ερευνών, η χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας σημειώνεται ως φανερά μικρότερη, από αυτούς από ότι από τους υπόλοιπους πολίτες.

3^ο Η Παγκόσμια Σύνοδος για το ψηφιακό χάσμα

Η σημασία του ψηφιακού χάσματος, ο αντίκτυπος που αυτό δημιουργεί στις οικονομίες όλων των χωρών και η ανάγκη μείωσης του για την οικονομική εξέλιξη και ανάπτυξη όλου του κόσμου οδήγησε στη οργάνωση της Παγκόσμιας Συνόδου Κορυφής, η πρώτη φάση της οποίας έγινε στη Γενεύη στις 10-12 Δεκεμβρίου το 2003, στην οποία εκπρόσωποι από όλο τον κόσμο Διακήρυξαν τις αρχές, τους σκοπούς αλλά και τις ενέργειες που θα γίνουν με στόχο την οικοδόμηση μιας παγκόσμιας κοινωνίας πληροφοριών. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε τόσο στην εξάπλωση της υποδομής, ώστε όλοι οι πολίτες να έχουν πρόσβαση σε προσιτές τιμές στις ΤΠΕ όσο και στην ανάγκη δημιουργίας λογισμικού προσαρμοσμένου στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες των λαών.

Στη Σύνοδο αυτή συζητήθηκε και η εύρεση πόρων που θα εξασφαλίσει την επίτευξη αυτών των στόχων. Σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν είναι σημαντικό να τεθούν οι όροι και να κινητοποιηθούν οι ανθρώπινοι, οικονομικοί και τεχνολογικοί πόροι για την ενσωμάτωση όλων των ατόμων, ανδρών και των γυναικών, στην αναδυόμενη Κοινωνία των Πληροφοριών. Για να υπερνικηθεί το ψηφιακό χάσμα, πρέπει να χρησιμοποιηθούν πιο αποτελεσματικά οι υπάρχουσες προσεγγίσεις και μηχανισμοί και να γίνουν έρευνες για νέους, προκειμένου να παρασχεθεί χρηματοδότηση για την ανάπτυξη υποδομής, εξοπλισμού, περιεχόμενου, εφαρμογών, στοιχεία ουσιαστικά για τη συμμετοχή στην Κοινωνία των Πληροφοριών (World Summit on Information Society, 2003).

Οι αναπτυγμένες χώρες πρέπει να καταβάλουν συγκεκριμένες προσπάθειες για να εκπληρώσουν τις διεθνείς δεσμεύσεις τους για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης. Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις αυτές οι αναπτυγμένες χώρες ωθούνται να καταβάλουν συγκεκριμένες προσπάθειες προς το στόχο του 0,7 % του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) ως βοήθημα στις αναπτυσσόμενες χώρες και 0,15 έως 0,20 % του ΑΕΠ σε λιγότερες αναπτυγμένες χώρες (WSIS, 2003).

Οι αναπτυσσόμενες χώρες που αντιμετωπίζουν μεγάλα φορτία χρέους ενθαρρύνονται οι πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί για να μειώσουν τη σημαντική χρέωση και γίνεται μια προσπάθεια για περαιτέρω εθνικά και διεθνή μέτρα προς αυτό το σκοπό, συμπεριλαμβανομένης της ακύρωσης του χρέους ανά περίπτωση. Η ιδιαίτερη

προσοχή πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της πρωτοβουλίας των βαριά χρεωμένων φτωχών χωρών. Αυτές οι πρωτοβουλίες θα απελευθέρωναν περισσότερους πόρους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση των ΤΠΕ για αναπτυξιακά έργα. Οι δε αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να αυξήσουν τις προσπάθειές τους για να προσελκύσουν σημαντικές ιδιωτικές εθνικές και ξένες επενδύσεις στον τομέα των ΤΠΕ μέσω της δημιουργίας ενός διαφανούς, σταθερού και προβλέψιμου περιβάλλοντος επένδυσης (WSIS, 2003).

Ωστόσο, η προσπάθεια της Συνόδου δεν στέφθηκε με μεγάλη επιτυχία. Η τελική διακήρυξη κρύβει με δυσκολία την αποτυχία απάντησης στα κύρια θέματα του διαλόγου. Κατ' αρχήν, η προσπάθεια για τη δημιουργία ενός «ταμείου ψηφιακής αλληλεγγύης» δεν κατέληξε πουθενά, γιατί οι πλούσιες χώρες αρνήθηκαν να αναλάβουν το οικονομικό βάρος. Έγιναν κάποιες άλλες προτάσεις, όπως αυτή του πρόεδρου της Σενεγάλης Αμπντουλά Ουένιτ, ο οποίος πρότεινε να μην περιμένει κανείς πια τα κράτη αλλά να καθιερωθεί προαιρετική συνεισφορά ενός ευρώ με την αγορά κάθε υπολογιστή στον κόσμο. Άλλοι πρότειναν να αυξηθεί κατά ένα λεπτό του ευρώ κάθε τηλεφωνική συνομιλία, ανεξαρτήτως διάρκειας, για να ευνοηθεί η «ψηφιακή συνοχή» του πλανήτη.

Ένα άλλο μεγάλο θέμα που απασχόλησε τους συνέδρους ήταν ο έλεγχος που ασκείται στο Διαδίκτυο από αρκετές αυταρχικές χώρες (ανάμεσα στις οποίες και η Κίνα), ενώ πολλές δημοκρατικές χώρες (ανάμεσα στις οποίες και οι ΗΠΑ) με το πρόσχημα της μάχης ενάντια στην τρομοκρατία αστυνομεύουν τη ζωή των πολιτών παρακολουθώντας τις δραστηριότητές τους στο Διαδίκτυο. Και σ' αυτά τα θέματα δεν υπήρξε πρόοδος. Στο όνομα της «κυβερνο-ασφάλειας», τα κράτη δεν έκαναν καμία υποχώρηση (WSIS, 2003).

Ένα επίσης σημαντικό ζήτημα είναι ο τρόπος ρύθμισης και διαχείρισης του Διαδικτύου. Στην αρχή, η σύσκεψη αναφερόταν σε μία πολυμερή διαχείριση του Διαδικτύου, διαφανή και δημοκρατική με την πλήρη συμμετοχή των κυβερνήσεων, του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών. Προτάθηκε να μεταφερθεί η ευθύνη σε μία ειδική υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών. Η άρνηση της Ουάσιγκτον ήταν ξεκάθαρη, με το πρόσχημα ότι μόνο η διαχείριση από τον ιδιωτικό τομέα εξασφαλίζει την ελευθερία του Διαδικτύου!(WSIS, 2003)

Το Νοέμβριο του 2005 έγινε η Δεύτερη Σύνοδος στη Τυνησία, στην οποία έλαβαν μέρος 176 χώρες. Η διάσκεψη δέχτηκε περισσότερους από 18.000 συμμετέχοντες από τον πολιτικό, τον οικονομικό, τον επιχειρηματικό κόσμο και τον κόσμο των ΜΜΕ, γεγονός που την καθιστά την μεγαλύτερη διάσκεψη που έχει οργανωθεί μέχρι σήμερα από τον ΟΗΕ. Οι συμμετέχοντες υιοθέτησαν την «Ατζέντα της Τύνιδας» σύμφωνα με την οποία δεν προβλέπεται η υποχρεωτική συνεισφορά των πλούσιων χωρών στην χρηματοδότηση του προγράμματος για τη μείωση του ψηφιακού χάσματος ανάμεσα στις πλούσιες και τις φτωχές χώρες, υποστηρίζει όμως το «ταμείο ψηφιακής αρωγής», ανοιχτό στις τοπικές κοινωνίες και στον ιδιωτικό τομέα(WSIS, 2005).

Οι χώρες-μέλη υιοθέτησαν επίσης τη «Δέσμευση της Τύνιδας» που αναφέρεται στην Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, για να υπογραμμίσουν την ανάγκη να γίνει σεβαστή η ελευθερία έκφρασης και η ελεύθερη κυκλοφορία πληροφοριών. Όσο αφορά την ασφάλεια και τον έλεγχο του Διαδικτύου, οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων συμφώνησαν να παραμείνει ο βασικός έλεγχος της υποδομής του Διαδικτύου στην μη κερδοσκοπική εταιρεία ICANN(Internet Corporation for Assigned Names and Numbers), η οποία υπάγεται στο υπουργείο Εμπορίου των ΗΠΑ, αντί να ανατεθεί ο έλεγχος σε νέο, ανεξάρτητο φορέα του ΟΗΕ, όπως είχαν ζητήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση και πολλά αναπτυσσόμενα κράτη. Ο ΟΗΕ ανέλαβε την ευθύνη να συστήσει έναν νέο οργανισμό που ασχολείται με γενικότερα θέματα του Διαδικτύου, όπως το κυβερνοέγκλημα.

Η συμβιβαστική πρόταση επιδιώκει να παραμείνει ανεξάρτητη η αμερικανική ICANN, αλλά να «επιτηρείται» χαλαρά από μια τακτική διακρατική διάσκεψη, που θα ασχολείται αποκλειστικά με τεχνικά ζητήματα και όχι με πολιτικά (π.χ. ελευθερία του λόγου). Παράλληλα, θα υπάρχει ένα φόρουμ συζήτησης, το Φόρουμ Διακυβέρνησης του Διαδικτύου-IGF(Internet Governance Forum) ανοιχτό σε όλους τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που ασχολούνται με το Διαδίκτυο. Το φόρουμ αυτό είναι συνδεδεμένο με τον ΟΗΕ, αλλά δεν έχει εξουσία πάνω στην ICANN.

Η πρώτη συνεδρίαση του φόρουμ, πραγματοποιήθηκε με επιτυχία το 2006 στην Αθήνα, στη συνέχεια το 2007 στο Ρίο ντε Τζανέιρο και το 2008 στο Νέο Δελχί . Στο Φόρουμ Διακυβέρνησης του Διαδικτύου λαβάνε μέρος οργανισμοί από όλο τον κόσμο. Κεντρικός στόχος απεδείχθει η διακυβέρνηση του Διαδικτύου, τα μέσα και οι τρόποι διάδοσης και χρήσης των ΤΠΕ για όλες τις χώρες, με έμφαση τις

αναπτυσσόμενες. Δημιουργήθηκαν πρόγραμματα δράσης, για τις χώρες της Αφρικής και αποφασίστηκε η ενίσχυση ρυθμίσεων, για χορηγίες σε άτομα της κοινωνίας των πολιτών, προκειμένου να διευκολυνθεί ακόμη περισσότερο η συμμετοχή τους, σε ΤΠΕ. Έμφαση επίσης δόθηκε στην ενίσχυση της γλωσσικής πολυμορφίας. Τέλος, δημιουργήθηκε ο οργανισμός Anti-Spam Toolkit που ασχολείται με γενικότερα θέματα του Διαδικτύου, όπως το κυβερνοέγκλημα και το spam (Internet Governance Forum, 2008).

Βήμα προς βήμα οι στόχοι της Παγκόσμιας Συνόδου ορυφής έχουν αρχίσει να υλοποιούνται, με απώτερο σκοπό το 2010, στην επόμενη Σύνοδο η «ψαλλίδα» του ψηφιακού χάσματος να μειωθεί αισθητά και να μιλάμε πλέον για μια Κοινωνία της Πληροφορίας, ανοιχτή για όλους τους πολίτες.

4^οΤΟ ΧΑΣΜΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας, οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) έγιναν διαθέσιμες, προσβάσιμες και οικονομικά ανεκτές για το ευρύ κοινό. Παρ' όλα αυτά το χάσμα παραμένει μεταξύ των χρηστών και των μη χρηστών ή μεταξύ των εχόντων και των μη εχόντων. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τη δημιουργία του λεγόμενου ψηφιακού χάσματος από την έλλειψη υποδομών ή πρόσβασης, μέχρι την έλλειψη κινήτρων για τη χρήση των ΤΠΕ, την έλλειψη παιδείας για τη χρήση υπολογιστών ή των απαραίτητων δεξιοτήτων που χρειάζονται για να πάρει κανείς μέρος στην κοινωνία της πληροφορίας.

Η κυρία Viviane Reading, η Λουξεμβούργια Επίτροπος αρμόδια για την Κοινωνία της Πληροφορίας και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (Information Society and Media) σε εκδήλωση που οργάνωσαν προς τιμήν της το ελληνικό τμήμα της Ένωσης Ευρωπαίων Δημοσιογράφων το 2005, υπογράμμισε την ανάγκη της Ευρώπης να ξεπεράσει το συντομότερο τα προβλήματα που την εμποδίζουν να είναι ανταγωνιστική ως προς τις ΗΠΑ και την Ασία στην αξιοποίηση των ΤΠΕ, όπως οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα, η συνεργασία ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, η εκπαίδευση, κ.ά. Συγκεκριμένα επισήμανε ότι η «... η Ευρώπη δεν έχει αξιοποιήσει πλήρως τα πλεονεκτήματά της και ο δρόμος της ανάπτυξης περνά αναγκαστικά μέσα από τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών. Μόνο έτσι θα έχουμε πλούτο, θέσεις εργασίας, ανάπτυξη και κοινωνική ευημερία» (Reading, 2005).

Επίσης τόνισε την υστέρηση της Ευρώπης έναντι των ΗΠΑ στην αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας. Σε επικύρωση των λεγομένων της έκανε σύγκριση των δαπανών που γίνονται για επενδύσεις στις νέες τεχνολογίες, οι οποίες στην Ευρώπη αντιστοιχούν στο ένα τρίτο των αμερικανικών επενδύσεων και στα δύο τρίτα των ιαπωνικών. Για την επίτευξη υψηλότερης ανάπτυξης, η κα Reading είπε ότι η Ευρώπη χρειάζεται να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα, η οποία προϋποθέτει αύξηση της παραγωγικότητας πάντα με γνώμονα και οδηγό τις νέες τεχνολογίες.

Οι ΤΠΕ συμβάλλουν στην τόνωση της οικονομίας με τρεις τρόπους, είπε η ευρωπαϊά Επίτροπος (Reading, 2005):

A. Μέσω των επενδύσεων

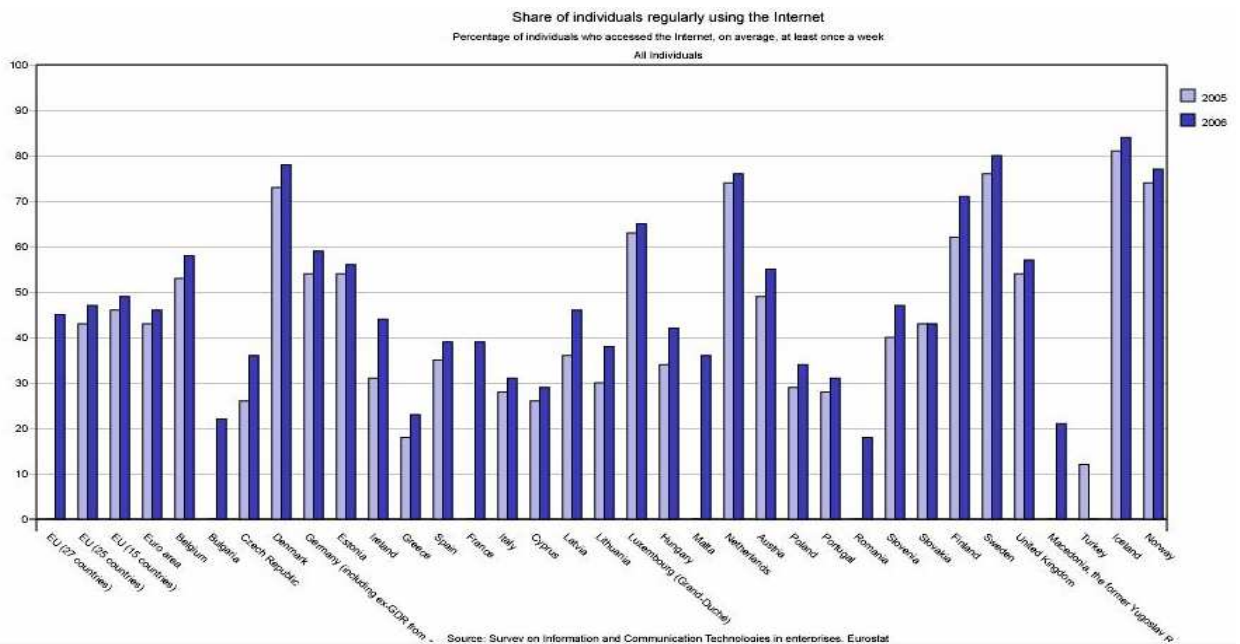
B. Μέσω της τεχνολογικής προόδου στον τομέα παραγωγής νέων τεχνολογιών

Γ. Μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας.

Έκανε έκκληση για ενίσχυση των πόρων στον τομέα της έρευνας των νέων τεχνολογιών και για πιο αποτελεσματική έρευνα. Ζήτησε ευρύτερο ανταγωνισμό που δίνει κίνητρα στις επιχειρήσεις να εφαρμόσουν καινοτομίες. Η Λουξεμβούργια Επίτροπος τόνισε ότι «...είδαμε με υπερφάνεια το νέο σούπερ-τζάμπο Airbus, το επίτευγμα της ευρωπαϊκής τεχνολογίας. Αυτό το επίτευγμα είναι γεμάτο με ΤΠΕ. Οι νέες τεχνολογίες μας δίνουν τη μοναδική δυνατότητα να υπάρξουμε οικονομικά και να διατηρήσουμε τις ευρωπαϊκές αξίες και ιδιαιτερότητες» (Reading, 2005).

Όσον αφορά την ευρυζωνικότητα παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση της διείσδυσης της ευρυζωνικής πρόσβασης στην Ευρώπη το 2004. Η αύξηση αυτή είναι 120% για την Ιταλία, 93% για το Ηνωμένο Βασίλειο, 70% για τη Γαλλία, 42% για την Ελβετία, 33% για την Ισπανία και 33% για τη Γερμανία. Κατά το 2006, ο μέσος όρος του βαθμού διείσδυσης της ευρυζωνικότητας (συνδέσεις ανά 100 κατοίκους) αυξήθηκε. Στις χώρες που απαρτίζουν την ΕΕ-15, άγγιξε το 16,7% (1^η Ιουλίου 2006) έναντι 14,46%, τον Ιανουάριο 2006. Κατά συνέπεια και καθώς την 1^η Ιουλίου 2005 ο μέσος όρος ανερχόταν στο 11,9%, συμπεραίνουμε ότι σε ετήσια βάση η διείσδυση αυξήθηκε κατά 4,8 ποσοστιαίες μονάδες. Αντίστοιχα, κατά το ίδιο διάστημα στις χώρες που απαρτίζουν την ΕΕ-25, το ποσοστό διείσδυσης ανήλθε στο 14,9%, σημειώνοντας αύξηση 4,4 ποσοστιαίων μονάδων σε επίπεδο έτους (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ, 2006).

Στο εσωτερικό της Ευρώπης όμως υπάρχει χάσμα μεταξύ των διαφόρων χωρών. Χαρακτηριστικό, αν και αναμενόμενο, είναι ότι η διεύρυνση της Ευρώπης μείωσε τον μέσο όρο των χρηστών του Διαδικτύου, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat. Στο διάγραμμα που ακολουθεί φαίνεται και η μικρή πτώση του ποσοστού της Ευρώπης των 25 έναντι της Ευρώπης των 15, αλλά και οι μεγάλες διαφορές που υπάρχουν ως προς τον αριθμό των χρηστών ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές χώρες (Eurostat, 2005-2006).

Διάγραμμα 1: Συχνότητα χρήσης του Διαδικτύου ανά χώρα της ΕΕ για τα έτη 2005-2006

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για αυτό το «ψηφιακό χάσμα» στις χώρες της Ευρώπης ξεκινώντας από την έλλειψη υποδομών ή πρόσβασης και φτάνοντας μέχρι την έλλειψη κινήτρων για τη χρήση των ΤΠΕ, την έλλειψη παιδείας για τη χρήση υπολογιστών ή των απαραίτητων δεξιοτήτων που χρειάζονται για να πάρει κανείς μέρος στην ΚτΠ.

Τα στοιχεία που ακολουθούν στις επόμενες παραγράφους, είναι από την έρευνα, που διεξήχθη από τη Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης τη Eurostat στο τελευταίο τρίμηνο του 2004 και τα αποτελέσματα εξήχθησαν στις 26/08/2005, ενώ ολοκληρωμένη η έρευνα δόθηκε στο κοινό το Φεβρουάριο του 2006. Το δείγμα της έρευνας προήλθε από όλες τις χώρες μέλη της ΕΕ και από τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες. Ερωτήθηκαν 141.219 νοικοκυριά, 204.029 άτομα και 105.998 επιχειρήσεις (Eurostat, 2006).

Το ψηφιακό χάσμα υφίσταται για λόγους που έχουν να κάνουν με την ηλικία και την εκπαίδευση. Από ηλικίες 16 έως 24 χρονών το ποσοστό χρήσης υπολογιστών ή Διαδικτύου είναι τρεις φορές υψηλότερο από το ποσοστό εκείνων που βρίσκονται μεταξύ των ηλικιών 55 έως 74. Την ίδια περίπου συμπεριφορά παρατηρούμε και στα ποσοστά εκείνων με υψηλότερη μόρφωση και εκείνων με χαμηλότερη μόρφωση.

Εξετάζοντας το βαθμό της αστικοποίησης, η διείσδυση των υπολογιστών ή του Διαδικτύου παραμένει χαμηλό σε αραιοκατοικημένες περιοχές ή σε αγροτικές

περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 2004 ο μέσος όρος στην ΕΕ των νοικοκυριών που έχουν τουλάχιστον έναν υπολογιστή ήταν 54%, ενώ το 43% είχε πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Περίπου ένα στα τρία νοικοκυριά με πρόσβαση στο Διαδίκτυο είχαν ευρυζωνική πρόσβαση.

Παράλληλα, η παρουσία των παιδιών σε ένα νοικοκυριό είναι ο σημαντικότερος παράγοντας για την πρόσβαση σε ΤΠΕ: το ποσοστό των νοικοκυριών με ένα προσωπικό υπολογιστή είναι 50% υψηλότερο σε εκείνα που υπάρχουν παιδιά από εκείνα που δεν υπάρχουν. Συγκεκριμένα στο 70% των νοικοκυριών με τουλάχιστον ένα παιδί υπάρχει ένας προσωπικός υπολογιστής ενώ μόλις το 46% χωρίς παιδιά έχει ηλεκτρονικό υπολογιστή. Το ίδιο ισχύει για την πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

Παρά την αύξηση της χρήσης των ΤΠΕ σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, το χάσμα παραμένει αγεφύρωτο. Οι μικρές επιχειρήσεις σιγά-σιγά φτάνουν τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις στη χρήση του Διαδικτύου και αυτό γιατί η διείσδυση των τελευταίων έχει κορεστεί.

Μεγάλες διαφορές παρατηρούνται μεταξύ των χωρών, καθώς πάνω από τα δύο στα τρία νοικοκυριά υπάρχει προσωπικός υπολογιστής και πάνω από τα μισά έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο στη Δανία, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο την Ισλανδία και τη Νορβηγία, ενώ στον αντίποδα κάτω από δύο στα τρία νοικοκυριά έχουν υπολογιστή και κάτω από ένα στα έξι έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο στη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Τουρκία. Στις τρεις τελευταίες η διείσδυση του υπολογιστή ή του Διαδικτύου είναι κάτω από το ελάχιστο ποσοστό μεταξύ των χωρών μελών.

Εξετάζοντας την περιφερειακή διάσταση του θέματος, διαπιστώνεται ότι ο βαθμός αστικοποίησης είναι ένας σημαντικός παράγοντας πρόσβασης ή χρήσης ΤΠΕ. Η διείσδυση των υπολογιστών και ειδικότερα το Διαδίκτυο παραμένει χαμηλή σε αραιοκατοικημένες αγροτικές περιοχές σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα:.

Households' access to ICTs (2004)
(as percentage of total number of households with at least one member aged 16 to 74)

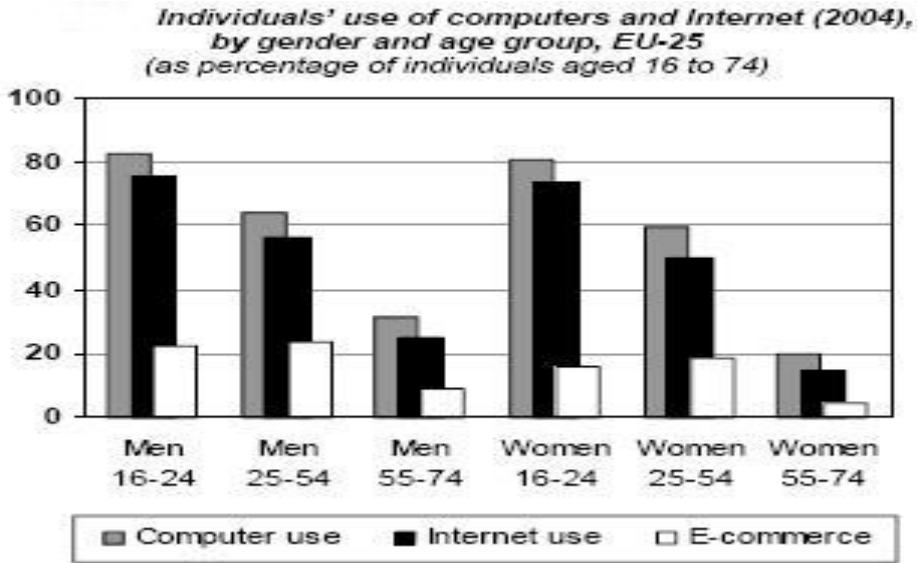
	EU25	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	UK	BG	RO	TR	IS	NO
Personal computer at home																												
All households	54	30	79	69	36	29	52	50	46	47	26	27	67	32	74	59	36	41	58	39	57	65	15	12	10	86	72	
With dependent children	70	51	91	82	43	51	61	62	52	38	44	76	60	80	52	61	84	50	85	82	22	11	94	92				
Without dependent children	46	17	62	21	19	34	40	43	19	13	60	18	51	22	26	34	30	48	57	11	8	74	62					
Densely-populated areas	58	33	81	70	44	39	59	53	51	52	32	41	61	40	74	59	42	48	64	48	59	63	n/a	n/a	74			
Intermediate areas	57	28	82	67	n/a	26	50	54	45	54	23	n/a	70	36	74	59	38	61	39	56	74	n/a	n/a	87	71			
Thinly-populated areas	44	27	75	67	33	22	41	43	41	38	20	18	76	25	73	58	25	32	54	35	52	62	n/a	n/a	83	71		
In Objective 1 regions	42	28	n/a	63	36	29	47	46	42	n/a	26	27	n/a	32	78	55	36	41	58	48	61	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a		
Outside Objective 1 regions	64	42	79	70	n/a	n/a	59	n/a	50	47	n/a	n/a	67	n/a	74	59	n/a	n/a	n/a	59	66	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a		
Internet connection at home																												
All households	43	19	69	60	31	17	34	34	40	34	53	15	12	59	14	65	45	26	26	47	23	51	56	10	6	7	81	60
With dependent children	55	33	82	46	23	51	43	57	22	18	66	25	62	34	39	67	29	77	71	14	7	91	84					
Without dependent children	38	11	53	17	12	30	30	49	10	6	53	9	38	19	16	28	19	42	48	8	6	66	49					
Densely-populated areas	46	24	72	61	41	23	40	37	38	57	20	20	50	24	64	47	31	32	44	31	53	53	n/a	n/a	60			
Intermediate areas	46	20	72	59	n/a	19	31	38	32	54	11	n/a	62	16	65	42	24	54	23	49	65	n/a	n/a	82	61			
Thinly-populated areas	32	15	65	59	26	12	22	26	27	45	10	6	72	7	66	44	15	18	43	21	45	54	n/a	n/a	77	60		
In Objective 1 regions	29	17	n/a	51	31	17	27	40	29	n/a	15	12	n/a	14	65	39	26	26	47	40	48	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a		
Outside Objective 1 regions	55	35	69	62	n/a	n/a	42	n/a	37	53	n/a	n/a	59	n/a	65	45	n/a	n/a	n/a	54	57	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a		
Broadband connection at home																												
All households	15	4	36	18	20	>1	15	3	2	5	4	16	6	31	16	8	12	10	4	21	16	4	0	45	30			
With dependent children	18	7	26	29	0	4	2	7	6	18	11	20	11	18	15	4	36	22	6	55	40							
Without dependent children	12	3	16	12	0	2	2	4	2	15	3	14	5	8	6	3	16	13	3	32	26							
Densely-populated areas	19	8	41	20	33	0	20	4	9	7	13	11	36	26	12	20	15	7	25	18	n/a	43						
Intermediate areas	16	3	40	18	n/a	0	14	0	2	n/a	19	6	29	14	7	14	3	18	15	54	34							
Thinly-populated areas	8	2	26	13	15	0	6	1	2	1	19	2	25	9	1	4	5	2	12	9	32	23						
In Objective 1 regions	8	3	n/a	10	20	0	12	3	n/a	5	4	n/a	6	30	12	8	12	10	16	9	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a			
Outside Objective 1 regions	21	12	36	20	n/a	n/a	19	n/a	2	n/a	n/a	16	n/a	31	16	n/a	n/a	n/a	23	17	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a			

Πίνακας 5: Πρόσβαση νοικοκυριών στις ΤΠΕ στην ΕΕ25 για το έτος 2004

Επιπλέον παρατηρείται χάσμα όχι μόνο σε αυτούς που έχουν πρόσβαση και σε αυτούς που δεν έχουν, αλλά και σε αυτούς που έχουν περισσότερο ή λιγότερο πρόσβαση. Στις αγροτικές περιοχές μόνο ένα στα τέσσερα νοικοκυριά έχει πρόσβαση σε ευρυζωνικό δίκτυο.

Σύμφωνα με στοιχεία που συλλέχθηκαν από 14 χώρες οι κύριοι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο για το 2004 φέρονται να είναι το υψηλό κόστος της πρόσβασης ή/και ο εξοπλισμός, καθώς επίσης και η έλλειψη στοιχειώδους εκπαίδευσης χρήσης υπολογιστών. Παράγοντες όπως ασφάλεια ή ιδιωτικότητα δεν παίζουν μεγάλο ρόλο.

Προχωρώντας στη μελέτη της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών και Διαδικτύου ανά φύλα και ανά ηλικιακή ομάδα διαπιστώνεται ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας το 55% των πολιτών μεταξύ 16 έως 74 ετών χρησιμοποιούν υπολογιστή, το 47% χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο και το 17% πραγματοποιεί αγορές μέσω Διαδικτύου.

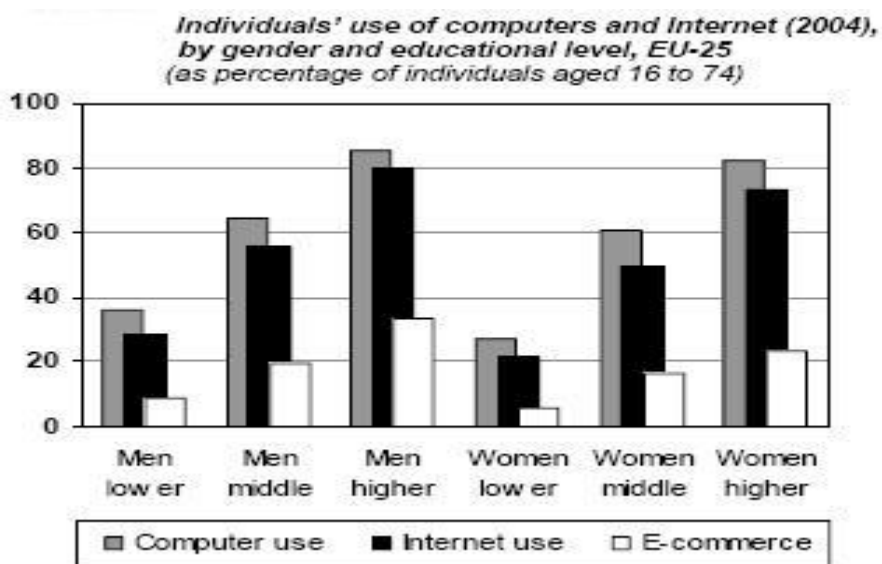

Διάγραμμα 2: Χρήση Η/Υ & Διαδικτύου ανά φύλο και ηλικία στην ΕΕ25 για το έτος 2004

Παρόλα αυτά όταν εξετάζονται οι διαφορετικές υποομάδες της κοινωνίας, τότε παρατηρούμε τα χάσματα που αναδύονται. Φαίνεται πως το πρόβλημα δεν έχει να κάνει με το φύλο. Στην Ιρλανδία, τη Φιλανδία και στις χώρες της Βαλτικής το ποσοστό χρηστών ηλεκτρονικών υπολογιστών και Διαδικτύου είναι σχεδόν το ίδιο για άντρες και γυναίκες. Η ηλικία όμως παίζει σημαντικό ρόλο στο ψηφιακό χάσμα, καθώς το 75% των ατόμων κάτω των 24 ετών χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο, ενώ μόλις το 11% των ατόμων από 64 έως 74 ετών χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο. Το μικρό χάσμα μεταξύ αντρών και γυναικών οφείλεται κυρίως στα μικρότερα ποσοστά ηλικιωμένων γυναικών από εκείνων των ηλικιωμένων αντρών. Καθώς η ηλικία αυξάνεται αυτομάτως μειώνεται η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και Διαδικτύου, αλλά μεταξύ των ατόμων πάνω από 54 ετών η μείωση είναι απότομη και αυτό οφείλεται κυρίως στην έλλειψη στοιχειώδους εκπαίδευσης στη χρήση μοντέρνων εργαλείων. Επιπλέον, ένα σημαντικό ποσοστό αυτής της ηλικιακής ομάδας έχει απομακρυνθεί από την αγορά εργασίας και προφανώς από την πρόσβαση στις ΤΠΕ. Έτσι από την πλευρά της εργασίας οι μαθητές-φοιτητές έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση από εκείνους που έχουν συνταξιοδοτηθεί.

Μεταξύ των ατόμων που έχουν λάβει ανώτατη εκπαίδευση στην ΕΕ η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και Διαδικτύου είναι 2,5 έως 3 φορές μεγαλύτερη από εκείνους που έχουν λάβει μόνο την υποχρεωτική εκπαίδευση. Μεταξύ των

εκπαιδευτικών επιπέδων, τα ποσοστά αντρών και γυναικών είναι συγκρίσιμα, αλλά μεταξύ εκείνων με την χαμηλότερη εκπαίδευση οι άντρες κάνουν μεγαλύτερη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, του Διαδικτύου και του ηλεκτρονικού εμπορίου απ' ότι οι γυναίκες σύμφωνα με το ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 3: Χρήση Η/Υ & Διαδικτύου ανά φύλο και εκπαίδευση στην ΕΕ25 για το έτος 2004

Περίπου ένας στους έξι πολίτες της ΕΕ κάνει αγορές μέσω Διαδικτύου, αλλά τα ποσοστά είναι εξαιρετικά υψηλά στο Λουξεμβούργο (32%), τη Σουηδία (30%), τη Γερμανία (29%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (28%). Σε κανένα από τα νέα μέλη το ποσοστό δε ξεπερνάει το 7%. Το ίδιο ισχύει και για την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα. Εξετάζοντας πάλι τον περιφερειακό παράγοντα το χάσμα είναι μεγαλύτερο στις νότιες χώρες (Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιταλία), όπως επίσης και στις νέες χώρες μέλη, με εξαίρεση πάλι τη Σλοβακία και την Εσθονία.

Ένας συχνός παράγοντας στον οποίο οφείλεται το ψηφιακό χάσμα είναι τα μέρη πρόσβασης σε ΤΠΕ. Αυτό που παρατηρείται από τα στοιχεία είναι ότι ένας στους τέσσερις χρησιμοποιεί το διαδίκτυο εκτός σπιτιού (και πιθανότατα λόγω έλλειψης σύνδεσης στο σπίτι). Για μερικούς τομείς της κοινωνίας, οι οποίοι θεωρούνται οι πιο στερημένοι από την ΚτΠ είναι πιο πιθανό να έχουν πρόσβαση εκτός σπιτιού. Και αυτό συμβαίνει κυρίως με τις οικονομικά ασθενέστερες περιοχές και στα άτομα με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Σύμφωνα με την έρευνα στη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Σλοβακία και τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες λιγότερο από τους

μισούς χρήστες Διαδικτύου συνδέονται από το σπίτι σε αντίθεση με τη Δανία, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία έξι στους επτά έχουν πρόσβαση από το σπίτι.

Εξετάζοντας τις υποομάδες της κοινωνίας από ηλικιακή άποψη, οι γηραιότεροι του πληθυσμού είναι απίθανο να συνδεθούν στο Διαδίκτυο εκτός σπιτιού, ενώ στις νεότερες ηλικιακά ομάδες τρεις στους δέκα έχουν πρόσβαση και σε μέρη εκτός σπιτιού.

*Internet users access to the Internet (2004), by place of access and by only place of access
(as percentage of Internet users aged 16 to 74)*

	EU-25	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	IS	NO
Place of accessing the Internet																												
Home	75	63	89	86	64	60	63	67	66	70	33	37	90	52	89	72	52	58	70	48	70	85	81	41	39	32	79	83
Place of work	41	46	70	30	41	45	44	44	47	45	52	42	41	36	47	47	30	50	54	56	53	45	47	40	35	41	50	54
Place of education	17	24	16	14	25	21	19	14	13	18	21	38	11	24	11	10	27	25	22	23	22	14	17	14	18	9	16	17
Other people's place	20	:	9	20	20	8	:	4	:	18	23	26	10	23	3	6	29	20	:	16	24	:	27	16	17	11	:	:
Public library	7	:	4	:	11	2	:	3	:	1	4	10	:	10	:	0	3	9	:	5	14	:	9	2	1	:	:	:
Internet café	7	:	1	4	11	10	:	3	:	10	15	17	3	10	2	1	19	3	:	21	5	:	8	43	35	41	:	:
Unique place of accessing the Internet																												
Only at home	34	:	31	45	26	27	:	39	29	28	7	12	46	20	:	39	25	0	19	48	19	37	29	16	:	16	34	27
Only at place of work	9	:	7	5	11	21	:	20	17	18	18	20	6	15	:	18	12	1	17	32	11	9	6	19	:	24	16	6
Only at place of education	2	:	1	1	3	9	:	7	2	3	5	11	2	6	:	3	7	0	1	11	1	2	2	1	:	2	2	2
Only at other people's place	3	:	1	3	5	1	:	2	:	3	4	4	:	:	:	3	7	0	:	2	3	:	3	2	:	2	:	:
Only at public library	0	:	0	:	1	0	:	1	:	0	0	:	:	:	:	0	0	:	:	0	1	:	1	0	:	:	:	:
Only at Internet café	1	:	0	0	1	3	:	1	:	1	2	3	:	:	:	0	3	:	:	4	0	:	0	19	:	26	:	:

Πίνακας 6: Μέρη πρόσβασης στο Διαδίκτυο στην ΕΕ25 για το έτος 2004

Κοιτώντας λεπτομερώς τα μέρη που έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο οι πολίτες της ΕΕ, κυριαρχεί η πρόσβαση από το σπίτι με το 75% των χρηστών, ενώ μετά ακολουθεί ο χώρος εργασίας με ποσοστό 41%. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που έχουν πρόσβαση από το χώρο εργασίας παρατηρείται στη Δανία με ποσοστό 70%, γεγονός που δεν εκπλήσσει καθώς η Δανία έχει τα μεγαλύτερα ποσοστά διείσδυσης του Διαδικτύου στις επιχειρήσεις. Έχοντας υπόψη πως μόνο ένα μικρό μέρος του πληθυσμού πηγαίνει σχολείο το ποσοστό πρόσβασης είναι αρκετά υψηλό με 17%. Επιπλέον τα πιο δημοφιλή μέρη πρόσβασης είναι τα σπίτια των γειτόνων, των φίλων ή των συγγενών με ποσοστό 20%.

Για να εξηγηθεί ο ψηφιακός διαχωρισμός έχει περισσότερο νόημα να εξεταστεί σε ποιο βαθμό τα διάφορα μέρη είναι τα μόνα μέσα πρόσβασης στο Διαδίκτυο έτσι ώστε να θεωρηθεί ως δείκτης για το πόσο μπορούν να βοηθήσουν την προσέλκυση περισσότερων ατόμων στην κοινωνία της πληροφορίας, με άλλα λόγια για να επιτευχθεί μείωση του ψηφιακού χάσματος. Μόνο λίγα εναλλακτικά μέρη φαίνεται να έχουν σημαντική συμβολή στο παραπάνω γεγονός –χώρος εργασίας (9%), χώρος εκπαίδευσης (2%) και γείτονες, φίλοι ή συγγενείς (3%)— το οποίο σημαίνει ότι το

25% των ατόμων που δεν συνδέονται στο Διαδίκτυο από το σπίτι έχουν πάνω από ένα εναλλακτικό μέρος πρόσβασης.

Αυτό όμως ποικίλει αν εξετάσουμε κάθε χώρα μέλος χωριστά. Για παράδειγμα στη Σλοβακία, η οποία είναι μία από τις χώρες με τη μεγαλύτερο ποσοστό χρήσης του Διαδικτύου και με το μικρότερο ποσοστό διείσδυσης του Διαδικτύου στα νοικοκυριά—περίπου ένας στους τρεις χρήστες (32%) συνδέεται μόνο από το χώρο εργασίας. Τα στοιχεία δείχνουν πως στην ΕΕ το 7% των χρηστών έχει πρόσβαση από internet cafés, αλλά μόλις το 1% δηλώνει ότι είναι το μόνο μέρος από όπου έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Παρόλα αυτά στη Βουλγαρία και την Τουρκία πάνω από το 40% έχει πρόσβαση από Internet cafés. Στην Τουρκία, αυτό είναι το μόνο μέρος πρόσβασης για τα δύο τρίτα των χρηστών του Διαδικτύου.

Αν και ο ψηφιακός διαχωρισμός σημαίνει πως υφίσταται ένα χάσμα στη συμμετοχή στην ΚτιΠ μεταξύ διαφορετικών ομάδων ατόμων, το ίδιο μπορεί να ισχύει και στον τομέα των επιχειρήσεων. Κατά μέσο όρο το 89% των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων με δέκα ή περισσότερους υπαλλήλους έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Συγκρίνοντας τις ευρωπαϊκές χώρες μεταξύ τους δε παρατηρούνται μεγάλες αποκλίσεις. Γενικά, η διείσδυση του Διαδικτύου τείνει να είναι χαμηλότερη στις νέες χώρες μέλη και στις χώρες της Μεσογείου. Για τις χώρες της Μεσογείου, η δομή της οικονομίας—συνήθως με μεγάλο πλήθος μικρών επιχειρήσεων—σίγουρα επηρεάζει τη διείσδυση του Διαδικτύου στις επιχειρήσεις.

5^ο Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ειδικότερα όσον αφορά στην Ελλάδα, γίνεται μεγάλη προσπάθεια να προσαρμοστεί το εκπαιδευτικό σύστημα στις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής ώστε να επιτευχθεί αυξημένη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, τη δικτύωση των σχολείων, των πανεπιστημίων και της ακαδημαϊκής κοινότητας (περιλαμβανομένων των διοικητικών υπηρεσιών) μαζί με την κατάρτιση εκπαιδευτικών και μαθητών και ανάπτυξη ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Στόχος είναι να καταρτιστούν όλοι οι εκπαιδευτικοί στη χρήση του Διαδικτύου και των πολυμεσικών εφαρμογών και να είναι όλοι οι απόφοιτοι της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ψηφιακά εγγράμματοι. Επίσης να προχωρήσει η εφαρμογή της τηλεεκπαίδευσης και να έχουν εξοπλιστεί πλήρως, όλα τα σχολεία και των τριών βαθμίδων της εκπαίδευσης με σύγχρονα υπολογιστικά και οπτικοακουστικά συστήματα. Να σημειωθεί ότι μέχρι το 2004 έχει πραγματοποιηθεί επιμόρφωση 76.000 εκπαιδευτικών των ελληνικών σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και προγραμματίστηκε επιπλέον επιμόρφωση 8.360 ακόμη εκπαιδευτικών (Οικονομική & Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος, 2000-2006).

Σε ότι αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών θα πρέπει να εντάσσεται σε ένα εθνικό πρόγραμμα αναμόρφωσης, όπως το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, έτσι ώστε να ενισχυθεί η απόκτηση βασικών και μεταφερόμενων δεξιοτήτων για όλους τους πολίτες με στόχο την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων.

Ειδικότερα όσον αφορά την κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση, οι οποίες δεν πρέπει να αφορούν μόνο το εργατικό δυναμικό, αλλά και το συνολικό πληθυσμό της χώρας, έτσι ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων πληθυσμού και ο διαχωρισμός μεταξύ ψηφιακά εγγραμμάτων και μη. Είναι απαραίτητο η κατάρτιση στις νέες τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας να αποτελέσει θεματικό αντικείμενο στην αρχική και στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση με στόχο την ταχεία απόκτηση δεξιοτήτων, την ενίσχυση της πρόσβασης των ανέργων στην αγορά εργασίας, αλλά και στη διατήρηση της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού σε υψηλά επίπεδα. Θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί η

συμμετοχή των γυναικών στα νέα επαγγέλματα των ΤΠΕ (Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος, 2000-2006).

Κυρίως, η δια βίου μάθηση θα πρέπει να δρα προσθετικά σε ένα υπόβαθρο βασικών δεξιοτήτων –π.χ. γραφή, ανάγνωση, αριθμητική, γνώση αγγλικής, βασικές γνώσεις ηλεκτρονικών υπολογιστών, τεχνολογική αντίληψη, επιχειρηματικό πνεύμα και κοινωνικές δεξιότητες— το οποίο θα πρέπει να αποτελεί τμήμα της αρχικής εκπαίδευσης, που θα καθορίζεται και θα ενημερώνεται διαρκώς από τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα με τη συμβολή κοινωνικών φορέων(Οικονομική & Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος, 2000-2006).

Οι νέες μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας απαιτούν να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα της παρεχόμενης κατάρτισης, τόσο στη βάση των χορηγούμενων πιστοποιητικών δεξιοτήτων, όσο και στη βάση της αξιολόγησης των φορέων υλοποίησης. Στο ποιοτικό σκέλος της κατάρτισης απαιτείται και εκπαίδευση των εκπαιδευτών, ώστε να καταστούν ικανοί να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις της κατάρτισης σε ζητήματα ΤΠΕ. Στην προσπάθεια αυτή είναι απαραίτητη η συνεισφορά τόσο ιδιωτικών όσο και δημόσιων πόρων. Για το λόγο αυτό το κράτος μαζί με κοινωνικούς εταίρους θα πρέπει να εμβαθύνουν στο διάλογο με στόχο τη δημιουργία ενός συστήματος δεξιοτήτων που να μπορεί να μεταβιβαστεί από επιχείρηση σε επιχείρηση, την ανάπτυξη εργαλείων αναγνώρισης και επικύρωσης των προσόντων και τον εντοπισμό πιθανών συνδέσμων του συστήματος αυτού με αναγνωρισμένα διπλώματα (Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης).

5.2. Πολιτικές επαγγελματικής ένταξης

Μέσω του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Γ΄ ΚΠΣ) που συνεχίζεται μέχρι και σήμερα (2008) και με κύριο φορέα τον Ο.Α.Ε.Δ. (Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού), ο οποίος μέσα από το σχεδιασμό και την καθιέρωση συγκεκριμένων προγραμμάτων και μέτρων εστιάζει στην επαγγελματική ένταξη μέσω της επιδότησης των επιχειρήσεων, προκειμένου να προσλάβουν άτομα που ανήκουν στις ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες και στο σχεδιασμό και στην εγκαθίδρυση προγραμμάτων επαγγελματικής και μαθητείας προς όφελος αυτών των ατόμων(Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007).

Έτσι υλοποιούνται προγράμματα με τα οποία επιχειρείται η διάχυση των δράσεων στο σύνολο της κοινωνίας που αντιμετωπίζει προβλήματα κοινωνικού ή επαγγελματικού αποκλεισμού και ωφελούνται οι γυναίκες, νέοι χωρίς καμία εργασιακή εμπειρία, μακροχρόνια άνεργοι, άνεργοι άνω των 45 ετών, παλιννοστούντες, αθίγγανοι, μουσουλμάνοι, κάτοικοι απομακρυσμένων και μειονεκτικών περιοχών, απεξαρτημένα άτομα, αποφυλακισθέντες, ΑμεΑ, κ.α.

Ένα από τα προγράμματα αυτά, το οποίο πραγματοποιείται από τον Ο.Α.Ε.Δ. για το έτος 2008, είναι η «κατάρτιση σε βασικές δεξιότητες χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας». Στόχος του μέτρου είναι η άμβλυνση του φαινομένου του «ψηφιακού αναλφαριθμητισμού - ψηφιακού χάσματος», που δημιουργείται και εντείνεται τόσο εξαιτίας των ανισοτήτων που παρουσιάζονται στο βαθμό γνώσης, εξοικείωσης και χρήσης των νέων μεθόδων και εργαλείων που δημιουργούνται από την ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας όσο και από την αδυναμία πρόσβασης σε αυτές. Η βελτίωση της προσαρμοστικότητας στο νέο περιβάλλον που δημιουργεί η ΚτΠ στοχεύει στην προώθηση της απασχολησιμότητας και την πρόληψη της ανεργίας (Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης, 2008).

Ένα δεύτερο παράδειγμα είναι η ενέργεια του Γ' ΚΠΣ «Οδύσσεια – Ελληνικά Σχολεία στην Κοινωνία της Πληροφορίας» που στοχεύει στην καλλιέργεια και την ανάπτυξη δημιουργικής κριτικής σκέψης και η αλλαγή διδακτικής πρακτικής της μάθησης και της επικοινωνίας στο ελληνικό σχολείο μέσω της αξιοποίησης των ΤΠΕ στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η «Ενέργεια Οδύσσεια» αποτελεί μέρος του Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ) του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και υλοποιείται από τη Διεύθυνση Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τη Διεύθυνση Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΙΤΥ), που έχει αναλάβει, το σχεδιασμό, την τεχνική στήριξη και την παρακολούθηση της υλοποίησης των 19 έργων της Ενέργειας, από το 2002 έως και σήμερα (Οδύσσεια, 2003).

Η «Ενέργεια Οδύσσεια» διέπεται από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στις νέες τεχνολογίες: η πληροφορική αξιοποιείται έτσι ώστε να καταξιωθεί στη συνείδηση

των παιδιών, όχι τόσο ως αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο, αλλά ως εργαλείο καθημερινής χρήσης για τη διδασκαλία, τη μάθηση και την επικοινωνία (Οδύσσεια, 2003).

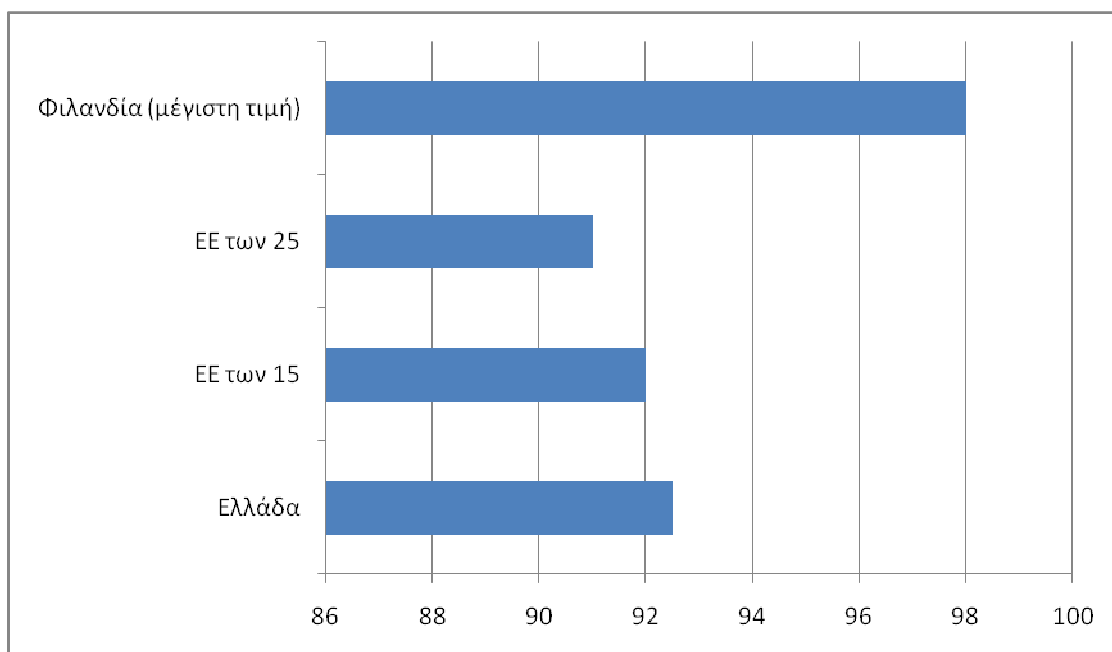
Τα έργα αυτά επιτυγχάνουν την ένταξη των ΤΠΕ στην κύρια καθημερινή σχολική δραστηριότητα 385 σχολείων της βασικής εκπαίδευσης για το σύνολο των γνωστικών αντικειμένων του επίσημου προγράμματος σπουδών του Υ.Π.Ε.Π.Θ., δημιουργώντας μια κρίσιμη μάζα σχολικών κοινοτήτων που ενσωματώνουν τις ΤΠΕ ως αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινής μαθησιακής διαδικασίας. Η ενσωμάτωση αυτή επιτυγχάνεται μέσα από την(Οδύσσεια, 2003):

- **Επιμόρφωση και στήριξη εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων:** ενδοσχολική, συνεχής και προσανατολισμένη στην εκπαιδευτική πράξη από ειδικευμένους επιμορφωτές
- **Δημιουργία κατάλληλης υποδομής:** πλήρως εξοπλισμένα εργαστήρια συνδεδεμένα στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο και τεχνική υποστήριξη για το σύνολο των σχολείων
- **Δημιουργία κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού:** ανάπτυξη νέου και προσαρμογή υπάρχοντος διεθνούς διερευνητικού και διαθεματικού εκπαιδευτικού λογισμικού.

Παραδείγματα σαν κι αυτά, δίνουν την δυνατότητα στην ελληνική εκπαίδευση και στους εκπαιδευτικούς να μπορέσουν να ενσωματωθούν στην νέα πραγματικότητα της εποχής. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι συγκεκριμένες δράσεις δεν θα πρέπει να αποτελούν παραδείγματα μεμονωμένων περιπτώσεων, αλλά η ενσωμάτωση των ΤΠΕ θα πρέπει να γίνει αναπόσπαστο κομμάτι στη βασική εκπαίδευση των πολιτών.

6^ο ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο κυμαίνεται το ψηφιακό προφίλ των ελληνικών επιχειρήσεων με πάνω από 10 εργαζομένους, όπως διαπιστώθηκε από τα αποτελέσματα της ετήσιας μέτρησης για το 2007 των δεικτών των πρωτοβουλιών eEurope και i2010 που ανακοίνωσε το Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας. Πιο μακριά από τη σύγκλιση με την Ευρώπη βρίσκονται οι μικρές επιχειρήσεις με 1-9 εργαζομένους. Ειδικότερα, 92,5% των επιχειρήσεων με 10+ απασχολούμενους, και 39% των επιχειρήσεων που απασχολούν από 1-9 εργαζομένους έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο παραμένοντας στο ίδιο επίπεδο με το 2005, σε σύγκριση με το μέσο όρο 92% της Ευρώπης των 15 και 91% της ΕΕ των 25 (Eurostat, 2005), (Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2006-2007).

Διάγραμμα4: Χρήση Διαδικτύου σε Επιχειρήσεις με 10+ απασχολούμενους

Σε ότι αφορά τη χρήση του Διαδικτύου από πολίτες, αισιόδοξα είναι τα μηνύματα που προκύπτουν από τη νέα γενιά, όμως η ηλικιακή ομάδα 35-54 εξακολουθεί να μην υιοθετεί τις νέες τεχνολογίες. Πραγματοποιήθηκαν 6 επιμέρους πανελλαδικές έρευνες, που αφορούν Νοικοκυριά, Επιχειρήσεις, Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση, Ηλεκτρονική Μάθηση, Ηλεκτρονική Υγεία και Κόστος Διασύνδεσης, σε δείγμα 8.024 ατόμων, με τη μέθοδο της τυχαίας στρωματοποιημένης δειγματοληψίας, από το Παρατηρητήριο για την ΚτΠ, για το 2007.

Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας είναι, μεταξύ άλλων:

- Ευρωπαϊκό το ψηφιακό προφίλ των ελληνικών επιχειρήσεων με 10+ εργαζομένους
- Πιο μακριά από τη σύγκλιση με την Ευρώπη οι μικρές επιχειρήσεις (1-9 εργαζομένους)
- Η πρόοδος της ευρυζωνικότητας έχει συμβάλλει σημαντικά στην επιτάχυνση της χώρας
- Αισιόδοξα τα μηνύματα από τη νέα γενιά
- Παραμένει μακριά από την τεχνολογία η ηλικιακή ομάδα 35-54.

Όσον αφορά τη χρήση του Διαδικτύου περίπου 3 στα 10 νοικοκυριά είναι ήδη συνδεδεμένα ικανοποιώντας το σχετικό στόχο της στρατηγικής της Λισαβόνας. Θετικό είναι το γεγονός ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των νοικοκυριών με πρόσβαση στο Διαδίκτυο έχει αυξηθεί στο 11,7% (ο μέσος ετήσιος ρυθμός της ΕΕ είναι 6%). Ακόμη 1 στους 4 Έλληνες χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο εβδομαδιαίως, ενώ σε ετήσια βάση η εβδομαδιαία χρήση έχει αυξηθεί 18,5% κατά μέσο όρο, μεταβολή που συνεπάγεται μείωση της απόκλισης που υπήρχε ανάμεσα στους συχνούς χρήστες και τους χρήστες τριμήνου του 2007.

Οι Έλληνες χρήστες του Διαδικτύου εξακολουθούν και είναι κατά κύριο λόγο νέοι άνδρες υψηλού μορφωτικού επιπέδου που κατοικούν σε αστικά κέντρα. Στις νεαρές ηλικίες παρατηρείται έντονη χρήση ακόμη και σε άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Το γεγονός αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι στις νέες γενιές το επίπεδο εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες είναι υψηλότερο ανεξαρτήτως από το μορφωτικό επίπεδο. Την τελευταία τριετία δεν έχουν παρατηρηθεί αλλαγές στους λόγους χρήσης του Διαδικτύου, καθώς στην ουσία δεν έχουν αλλάξει σημαντικά οι υπηρεσίες που προσφέρονται στους Έλληνες χρήστες. Συγκεκριμένα, το Διαδίκτυο συνεχίζει να αποτελεί βασικό μέσο αναζήτησης πληροφοριών για υπηρεσίες και προϊόντα, παρόλο που το ποσοστό των χρηστών που αγοράζουν προϊόντα ηλεκτρονικά φτάνει μόλις το 5%.

Σε ότι αφορά τη χρήση του Διαδικτύου ανά Περιφέρεια, σημαντικές αυξήσεις διαπιστώθηκαν στις Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας. Το ψηφιακό χάσμα ανάμεσα στις αστικές και τουριστικές περιοχές και τα αγροτικά και ημιαστικά

κέντρα εξακολουθεί να κυμαίνεται σε υψηλά επίπεδα, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για λήψη μέτρων ενίσχυσης της χρήσης του Διαδικτύου στην ελληνική περιφέρεια. Η εικόνα που παρουσιάζουν οι επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 10 εργαζόμενους είναι ανάλογη με την αντίστοιχη των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών, σε επίπεδο βασικής χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών. Ειδικότερα το 2007, μετρήθηκε ότι το 94,2% έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο και το 27,7% των εργαζομένων τους το χρησιμοποιούν καθημερινά. Επιπλέον από τις επιχειρήσεις με πρόσβαση στο Διαδίκτυο, το 67,8% διαθέτει ευρυζωνική σύνδεση. Ενώ περίπου το 10% των επιχειρήσεων χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για αγοραπωλησίες, το ηλεκτρονικό εμπόριο συνεισφέρει μόλις κατά 0,8% στο συνολικό τους κύκλο εργασιών.

Στις μικρότερες επιχειρήσεις (με 1-9 εργαζομένους) εξακολουθεί να σημειώνεται μεγάλη διαφορά σε επίπεδο υιοθέτησης νέων τεχνολογιών. Ωστόσο, κατά την τελευταία τριετία παρατηρείται ένταση της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών (από 51% το 2005 σε 57% το 2007) και αύξηση του πλήθους των ηλεκτρονικών υπολογιστών, ενώ σημαντική αυξητική τάση εμφανίζουν οι ευρυζωνικές συνδέσεις (12% το 2005 από 63% το 2007).

Οι βασικές ηλεκτρονικά διαθέσιμες δημόσιες υπηρεσίες προς πολίτες και επιχειρήσεις ανέρχονται στο 47%, μόλις όμως το 11% του πληθυσμού συναλλάσσεται ηλεκτρονικά με το δημόσιο, έναντι 8% την προηγούμενη διετία.

Αναλυτικότερα:

Χρήση Internet στα ελληνικά νοικοκυριά:

Σημαντική αύξηση στη χρήση του Διαδικτύου σε σχέση με το 2005, σημειώθηκε στα νοικοκυριά, με το σχετικό ποσοστό να ανέρχεται σε 27,4% (έναντι 24,2% το 2005).

Παράλληλα, σημαντικά υψηλότερος είναι ο ρυθμός μεταβολής της πρόσβασης στο Διαδίκτυο στην Ελλάδα, συγκρινόμενος με το μέσο ρυθμό που παρουσιάζουν οι χώρες της ΕΕ. Συγκεκριμένα, ο ρυθμός αύξησης της Ελλάδας για την περίοδο 2005-2006 είναι ίσος με 13,2%, ενώ ο μέσος όρος για την ΕΕ25 και την ΕΕ15 είναι 6,25% και 1,89%, αντίστοιχα.

Αυξημένη καταγράφηκε και η συχνότητα χρήσης του Διαδικτύου, καθώς το 61% των χρηστών του τελευταίου τριμήνου του 2006, δήλωσε ότι το χρησιμοποιεί καθημερινά ή σχεδόν καθημερινά, σε σχέση με το ποσοστό 55% που μετρήθηκε το 2005.

Σε ότι αφορά τον τόπο πρόσβασης, 72% των χρηστών έχουν πρόσβαση στο Internet στο σπίτι και 41% στο χώρο εργασίας, ενώ χαμηλότερη προτίμηση σε σχέση με το 2005 δείχνουν οι χρήστες στην πρόσβαση από Internet Cafe (13%), σπίτια φίλων (7%) και Πανεπιστήμια ή ΤΕΙ (7%).

Ενώ όπως και το 2005, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (69%), η ψυχαγωγία (44%), τα παιχνίδια (43%), η αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με ταξίδια (41%) και τον καιρό (32%) και η ανάγνωση εφημερίδων/ περιοδικών (29%) φαίνεται ότι είναι οι πιο δημοφιλείς ενασχολήσεις των χρηστών του Διαδικτύου.

Σε επίπεδο περιφέρειας, σημαντική αύξηση στην πρόσβαση στο Διαδίκτυο καταγράφεται στις περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας (κυρίως από Αχαΐα), Πελοποννήσου (κυρίως Μεσσηνία & Αργολίδα) και στην περιφέρεια της Αττικής.

6.1.1. Ευρυζωνικότητα:

Το ποσοστό διείσδυσης των ευρυζωνικών συνδέσεων στην Ελλάδα εκτιμάται ίσο με 4,39%. Ταυτόχρονα, πτώση παρατηρήθηκε στις απλές συνδέσεις και συνδέσεις ISDN υπέρ της DSL.

6.1.2. E-business:

Οι ηλεκτρονικές πωλήσεις και οι ηλεκτρονικές αγορές παρέμειναν στάσιμες για το 2006. Εξετάζοντας την πλευρά των ιδιωτών, διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των χρηστών του Internet (81%) το αξιοποιεί για την αναζήτηση πληροφοριών για προϊόντα και/ή υπηρεσίες, ωστόσο, όπως παρατηρήθηκε και το 2005, μικρό ποσοστό χρηστών, της τάξης του 5% πραγματοποιεί online παραγγελίες και αγορές.

Ταυτόχρονα και στην πλευρά των επιχειρήσεων (με 10+ εργαζομένους), οι ηλεκτρονικές παραγγελίες και οι ηλεκτρονικές αγορές εξακολουθούν να βρίσκονται σε σχετικά χαμηλά ποσοστά, ίσα με 7,2 % και 9,4%, αντίστοιχα.

6.1.3. Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση:

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο που προκύπτει από την έρευνα του Παρατηρητηρίου είναι ότι από τις βασικές υπηρεσίες που προσφέρει το Δημόσιο, το 40% είναι πλήρως ηλεκτρονικά διαθέσιμες και είναι κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Παρόλα αυτά, μόλις το 8% των Ελλήνων πολιτών συναλλάσσεται με δημόσιους φορείς μέσω Διαδικτύου και οι σχετικές ενέργειες αφορούν στη συλλογή πληροφοριών από web sites (7%), το κατέβασμα επίσημων εντύπων (4%) και την αποστολή συμπληρωμένων φορμών (3%). Αντίθετα με τους ιδιώτες, υψηλό παραμένει το αντίστοιχο ποσοστό των επιχειρήσεων (με 10+ εργαζομένους) που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές δημόσιες υπηρεσίες και το οποίο εκτιμάται ίσο με 71%.

6.1.4. Ηλεκτρονική Μάθηση:

Το 99% των σχολικών μονάδων διαθέτουν ηλεκτρονικό υπολογιστή, ενώ σε ότι αφορά τη σύνδεσή τους με το Διαδίκτυο, η σχετική διείσδυση παραμένει στο ίδιο επίπεδο (97% φέτος έναντι 96% το 2005).

Σε ότι αφορά τις μορφές σύνδεσης στο Διαδίκτυο και εδώ παρατηρείται αύξηση της ευρυζωνικής σύνδεσης σε βάρος της απλής και της ISDN σύνδεσης.

6.1.5. Ηλεκτρονική Υγεία:

Στον τομέα του e-health, είναι σημαντικό το στοιχείο ότι μόλις το 5% του πληθυσμού χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο για αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με θέματα υγείας.

Ως προς τους παθολόγους γιατρούς διαπιστώθηκε ότι η χρήση Η/Υ στο ιδιωτικό ιατρείο, είτε από τον ίδιο το γιατρό, είτε από τη γραμματέα του ανέρχεται σε 51%.

Επίσης, περίπου 1 στους 4 παθολόγους (27%) αξιοποιεί τον Η/Υ για τη διατήρηση μητρώου ασθενών. Παράλληλα, ενδιαφέρον παρουσιάζει η αποδοχή που φαίνεται ότι γνωρίζουν οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών από γιατρούς-παθολόγους, αφού το 83% αυτών σημειώνει ότι συμβάλλει σημαντικά στη δουλειά τους.

Επιπλέον, σημειώνεται ότι ανάμεσα στους γιατρούς -παθολόγους που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο (56% όσο και το 2005), το 29% προτιμούν τις ευρυζωνικές συνδέσεις.

*Enterprises' access to Internet (2004) and on-line purchases (2003), by size of enterprise.
(as percentage of total number of enterprises)*

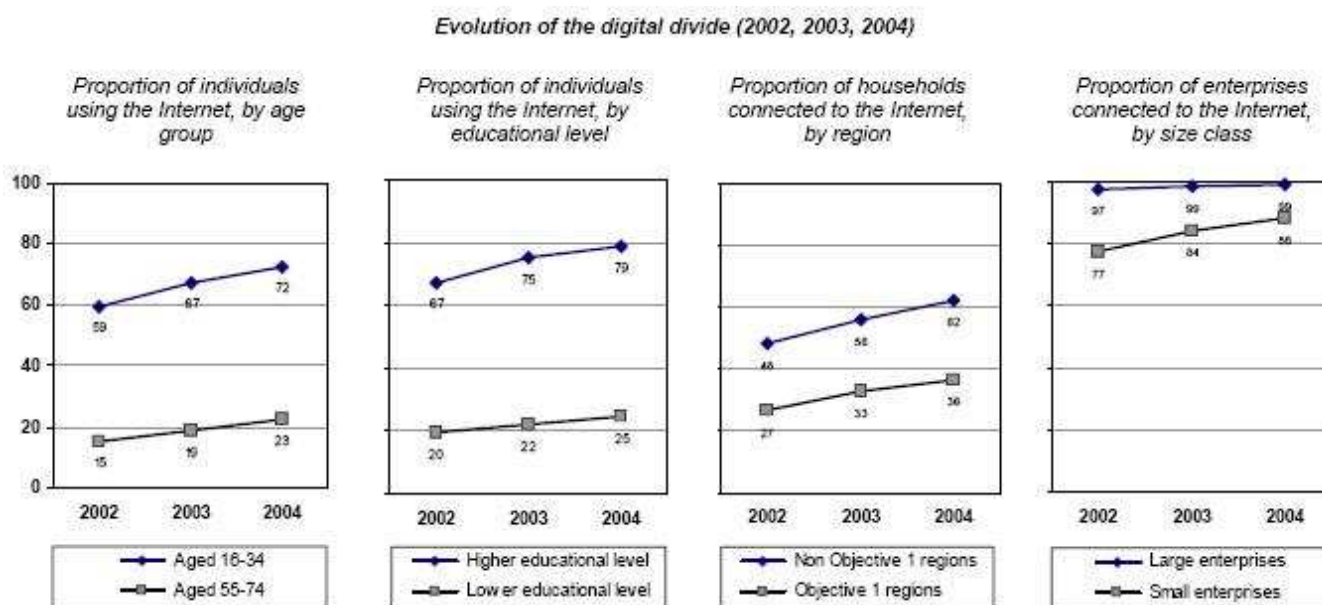
	EU-25	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	NO
Enterprises having Internet access																											
All enterprises (10 empl. or more)	89	96	90	97	94	90	87	87	92	87	82	74	81	90	78	88	94	85	77	93	71	97	96	87	62	52	86
Small (10-49 employees)	87	95	88	97	93	89	86	86	90	86	79	70	77	88	75	87	93	81	73	91	67	97	95	84	57	45	84
Medium-sized (50-249 employees)	97	99	97	99	99	96	97	95	98	97	98	91	91	96	87	95	99	98	95	98	91	99	99	97	77	67	94
Large (250 employees or more)	99	99	99	100	100	98	100	99	100	98	100	96	99	94	97	97	100	100	100	100	98	99	100	99	94	90	96
Enterprises having purchased over the Internet or via other networks																											
All (10 employees or more)	27	41	19	28	47	32	14	3	33	:	14	1	13	34	14	22	22	9	8	17	3	19	38	50	4	:	27
Small (10-49 employees)	25	38	19	27	44	30	13	3	32	:	14	1	13	32	14	20	21	8	6	16	3	18	37	47	4	:	26
Medium-sized (50-249 employees)	34	50	20	32	58	38	20	3	35	:	16	1	14	39	17	26	23	11	15	17	3	19	45	61	4	:	34
Large (250 employees or more)	45	61	20	:	61	57	24	6	51	:	14	1	14	56	26	39	34	16	22	33	5	32	57	73	6	:	37

Πίνακας 7: Πρόσβαση στο Διαδίκτυο από τις επιχειρήσεις στην ΕΕ25 κατά το έτος 2004

Ουσιαστικά όλες οι μεγάλες επιχειρήσεις (με πάνω από 250 υπαλλήλους) στην ΕΕ έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Ακόμη και σε χώρες όπου η διείσδυση είναι σε χαμηλά ποσοστά, πάνω από το 90% των μεγάλων επιχειρήσεων διαθέτουν σύνδεση στο Διαδίκτυο. Μεταξύ των μικρών επιχειρήσεων (10 έως 49 υπαλλήλους) το 87% έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο, ενώ σε κάθε χώρα μέλος ξεχωριστά το λιγότερο δύο στις τρεις μικρές επιχειρήσεις είναι συνδεδεμένες. Επιπλέον από τις μικρές επιχειρήσεις που έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο το 30% αυτών πραγματοποιούν διαδικτυακές αγορές, ενώ για τις μεγάλες επιχειρήσεις το ποσοστό αυτό αυξάνεται σε 45% και αυτό εξηγείται λόγω του γεγονότος ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν πιο αναπτυγμένα δίκτυα, επιτρέποντας συστήματα όπως τα EDI (Electronic Data Interchange-Δίκτυα Προστιθέμενης Αξίας).

Οι αγορές μέσω Διαδικτύου από τις επιχειρήσεις πρωτοστατούν κυρίως στη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου οι μισές από τις επιχειρήσεις με πρόσβαση στο Διαδίκτυο πραγματοποιούν και αγορές μέσω αυτού. Παρόλα αυτά, σε επίπεδο ΕΕ μόλις το 27% των επιχειρήσεων έχουν χρησιμοποιήσει αυτή τη δυνατότητα με μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών. Σχεδόν οι μισές από τις μεγάλες επιχειρήσεις πραγματοποιούν διαδικτυακές αγορές, αλλά μόλις μία στις τέσσερις μικρές επιχειρήσεις και μία στις τρεις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Γενικότερα παρατηρείται ότι η πρόσβαση σε ΤΠΕ αυξάνεται σε όλες τις ομάδες, αλλά ακόμη δεν υπάρχει σύγκλιση. Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει το βαθμό σύγκλισης μεταξύ των διάφορων υποπληθυσμών, με άλλα λόγια δείχνει την εξέλιξη του χάσματος διαχρονικά συγκρίνοντας τις ανώτερες και κατώτερες υποομάδες.

Διάγραμμα 5: Εξέλιξη του ψηφιακού χάσματος για τα έτη 2002-2004

Για τα νοικοκυριά και τα άτομα, τα αποτελέσματα δείχνουν, αν και η χρήση του Διαδικτύου αυξάνεται σε όλες τις ομάδες που εξετάστηκαν (νέοι με ηλικιωμένους, χαμηλότερη μόρφωση με ανώτατη μόρφωση, φτωχότερες με πλουσιότερες περιφέρειες), η διαφορά ή το χάσμα μεταξύ των ομάδων διαχρονικά παραμένει σταθερό. Παρόλα αυτά αν και η πιθανότητα κάποιος να είναι χρήστης Διαδικτύου από το να μην είναι χρήστης μεγαλώνει με αργό ρυθμό σε μη προνομιούχες ομάδες, το σχετικό χάσμα διευρύνεται. Οι νεότεροι και οι πιο υψηλά μορφωμένοι και τα νοικοκυριά σε οικονομικά εύρωστες περιφέρειες υπερισχύουν όλων των υπόλοιπων ομάδων στην ΚτΠ.

Μεταξύ των επιχειρήσεων, το χάσμα μεταξύ μεγάλων και μικρών επιχειρήσεων μικραίνει αισθητά και αυτό γιατί οι μεγάλες επιχειρήσεις φθάνουν στον κορεσμό. Παρ' όλα αυτά οι μικρές επιχειρήσεις χωρίς πρόσβαση στο Διαδίκτυο μετακινούνται στην ομάδα των επιχειρήσεων που έχουν πρόσβαση πολύ πιο αργά από τις μεγάλες επιχειρήσεις –αν και οι τελευταίες είναι πιο κοντά στο σημείο κορεσμού— γεγονός που δείχνει ότι το χάσμα δε μειώνεται.

Ουσιαστικά παρατηρούμε ότι το ψηφιακό χάσμα συνεχίζει να υφίσταται ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να προσδοκούμε μια Ευρώπη που θα κινείται σαν ενιαίος μοχλός ανάπτυξης, θα πρέπει οι ΤΠΕ να προωθούνται, στο κοντινό μέλλον με ταχύτατους ρυθμούς. Μόνο με αυτόν τον τρόπο, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα καταπολεμήσει το ψηφιακό χάσμα, όταν όλα τα νέα μέτρα, για τις αναπτυσσόμενες χώρες, θα ακολουθηθούν στο έπακρο.

7^ο ΧΡΗΣΤΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

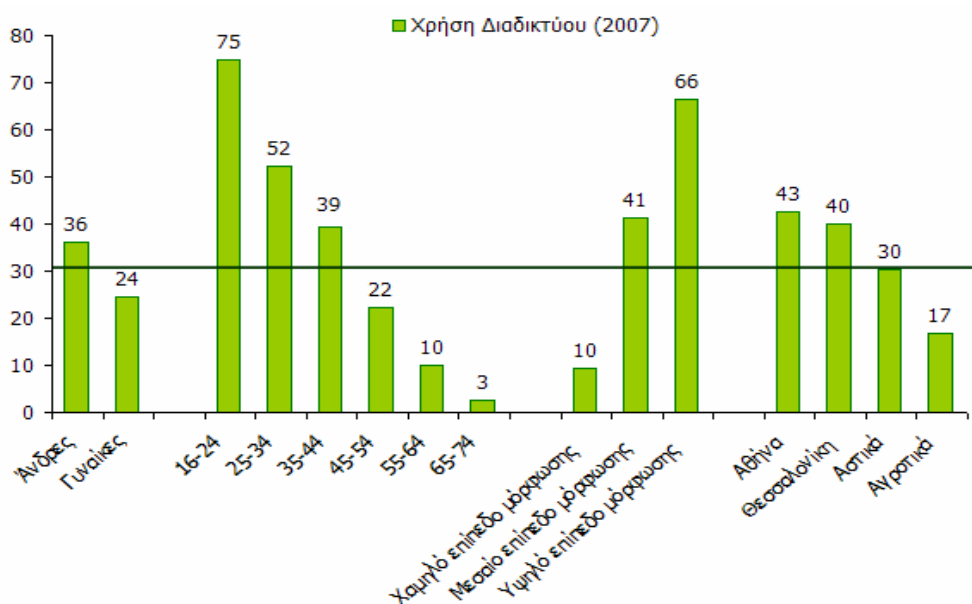
Το Παρατηρητήριο για την ΚτΠ έχει υλοποιήσει τα έτη 2005, 2006 και 2007 έρευνες για τη χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών για τους Έλληνες χρήστες του Διαδικτύου στο πλαίσιο της μελέτης για τη μέτρηση των δεικτών των πρωτοβουλιών eEurope και i2010. Στην παρούσα αναφορά επιχειρείται η ανάλυση των στοιχείων για την Ελλάδα των τριών τελευταίων ετών με βάση το φύλο, την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και τη γεωγραφική περιοχή κατοικίας των χρηστών σε σύγκριση με την Ενωμένη Ευρώπη των 15 (ΕΕ15) και την Ενωμένη Ευρώπη των 27 (ΕΕ27). Στην παρακάτω ανάλυση παρουσιάζεται η εξέλιξη του βαθμού διείσδυσης των νέων τεχνολογιών, σε συγκεκριμένες ομάδες της ελληνικής κοινωνίας με στόχο την ανάδειξη των ομάδων που εμφανίζονται να είναι εξοικειωμένες και να προηγούνται στη χρήση των νέων τεχνολογιών καθώς και εκείνων που φαίνονται να υστερούν σε σύγκριση με το γενικό πληθυσμό της χώρας. Όλα τα στοιχεία που παρατίθενται είναι από την έρευνα που διεξήγαγε το Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας και δημοσιεύτηκαν το 2007 (Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2007).

Η έρευνα καλύπτει το σύνολο του πληθυσμού της χώρας, ηλικίας 16-74 ετών. Η επιλογή του δείγματος έγινε με τη μέθοδο της τυχαίας στρωματοποιημένης δειγματοληψίας, με συστηματική επιλογή στο εσωτερικό του κάθε στρώματος από το σύνολο των τηλεφωνικών αριθμών των νοικοκυριών της Επικράτειας. Τα στρώματα που χρησιμοποιήθηκαν είναι οι 13 περιφέρειες της χώρας. Σε κάθε περιφέρεια το δείγμα που της αντιστοιχεί κατανεμήθηκε κατά επίπεδο αστικότητας. Συνολικά, πραγματοποιήθηκαν 8.245 επαφές, που κατέληξαν σε 2.340 συνεντεύξεις με άτομα που χρησιμοποίησαν το Διαδίκτυο τους τελευταίους 3 μήνες. Τα δεδομένα σταθμίστηκαν κατά το φύλο και την εκπαίδευση των ερωτώμενων. Η συλλογή των στοιχείων έγινε με τηλεφωνικές συνεντεύξεις μέσης διάρκειας 16 λεπτών και με τη χρήση πλήρως δομημένων ερωτηματολογίων. Η έρευνα που αναφέρεται στο 2007 πραγματοποιήθηκε την περίοδο Σεπτεμβρίου – Οκτωβρίου 2007. Η σύγκριση με την ΕΕ27 και την ΕΕ15 πραγματοποιήθηκε, όπου υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία από την Eurostat τα οποία ήταν αντίστοιχα με τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Παρατηρητήριο για την ΚτΠ.

Βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από τη μέτρηση των δεικτών i2010 για το έτος 2007 είναι ότι η χρήση των νέων τεχνολογιών έχει αυξηθεί τα τελευταία τρία χρόνια στο σύνολο του πληθυσμού της χώρας. Περίπου 3 στα 10 νοικοκυριά είναι συνδεδεμένα στο Διαδίκτυο, ικανοποιώντας το σχετικό στόχο της στρατηγικής της Λισαβόνας. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των ελληνικών νοικοκυριών με πρόσβαση στο Διαδίκτυο αυξήθηκε κατά 11,7% στην τριετία μελέτης, όταν στην ΕΕ27 είναι στο 6%.

Ωστόσο, παρά την αύξηση της χρήσης των νέων τεχνολογιών στο σύνολο του ελληνικού πληθυσμού, εξετάζοντας διαφορετικές ομάδες της ελληνικής κοινωνίας στη βάση συγκεκριμένων μεταβλητών, παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ ομάδων με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που σε ορισμένες περιπτώσεις λαμβάνουν μεγάλες διαστάσεις και συνιστούν εκφάνσεις του ψηφιακού χάσματος (Διάγραμμα 1). Οι Έλληνες χρήστες του Διαδικτύου εξακολουθούν να είναι κατά κύριο λόγο νέοι άνδρες υψηλού μορφωτικού επιπέδου που κατοικούν σε αστικά κέντρα (Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2007):

- Ο Έλληνας χρήστης του Διαδικτύου εξακολουθεί να είναι άνδρας, νέος, υψηλού μορφωτικού επιπέδου και εισοδήματος που κατοικεί στα μεγάλα αστικά κέντρα
- Καθολική σχεδόν η χρήση υπολογιστή και Διαδικτύου στους κατόχους μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών
- Αυξητική τάση στη χρήση των νέων τεχνολογιών στις αγροτικές και αστικές περιοχές

Διάγραμμα 6: Χρήση Διαδικτύου από τον ελληνικό πληθυσμό κατά το έτος 2007

Όπως και το 2006, οι άντρες εξακολουθούν να εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά χρήσης υπολογιστή (45,1%) και Διαδικτύου (36%) από τα αντίστοιχα των γυναικών (32,8% και 24%). Αξίζει να σημειωθεί ότι στις νεαρές ηλικίες δεν υπάρχει μεγάλη απόκλιση στη χρήση νέων τεχνολογιών μεταξύ ανδρών και γυναικών, ενώ στις μεγαλύτερες ηλικίες η διαφορά μεταξύ των δύο φύλων είναι εντονότερη, με τη μεγαλύτερη απόκλιση να παρατηρείται στα άτομα ηλικίας 45-54 ετών.

Επιπλέον, συγκρίνοντας τη θέση των Ελληνίδων σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες ως προς τη χρήση του Διαδικτύου, το ποσοστό τους εξακολουθεί να κυμαίνεται σε χαμηλότερο επίπεδο, με ποσοστό 24% έναντι του αντίστοιχου 57% στην Ευρώπη. Ωστόσο, ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (CAGR-Compound Annual Growth Rate) της χρήσης του Διαδικτύου από τις Ελληνίδες για την τριετία 2005-2007, υπολογίζεται σε 20%, έναντι 6% στην Ενωμένη Ευρώπη των 27 κρατών-μελών.

Σε ό,τι αφορά το επίπεδο χρήσης νέων τεχνολογιών βάσει ηλικίας, επιβεβαιώνεται για ακόμη μια χρονιά, ότι οι νεώτερες ηλικιακές ομάδες είναι περισσότερο εξοικειωμένες με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το Διαδίκτυο σε σχέση με τους μεγαλύτερους ηλικιακά πολίτες.

Συγκεκριμένα, στους νέους ηλικίας 16-20 ετών η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και η πρόσβαση στο Διαδίκτυο αγγίζει το 90% και 76% αντίστοιχα, ενώ η ηλικιακή ομάδα 35-54 παραμένει ακόμη μακριά από την τεχνολογία και μόλις το 3% των ατόμων ηλικίας 65 έως 74 ετών είναι χρήστες του Διαδικτύου. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους νέους ηλικίας 16-24 η καθημερινή χρήση του Διαδικτύου εκτιμάται το 2007 στο 65% από 46% το 2005, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση κατά την τριετία μελέτης.

Στις νεαρές ηλικίες παρατηρείται έντονη χρήση των νέων τεχνολογιών ακόμη και από άτομα χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου, το οποίο συνεπάγεται ότι στις νέες γενιές το επίπεδο εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες δεν επηρεάζεται τόσο έντονα από το μορφωτικό επίπεδο. Σημειώνεται ότι οι Έλληνες ηλικίας 16-24 προσεγγίζουν το μέσο όρο της Ένωσης στη χρήση νέων τεχνολογιών. Οι υπόλοιπες ηλικιακές κατηγορίες εμφανίζουν σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά από τις αντίστοιχες ηλικίες στην Ευρώπη, με την απόκλιση να λαμβάνει πολύ μεγάλες διαστάσεις στις ηλικίες 45-74.

Ως προς τους λόγους χρήσης του Διαδικτύου, οι ηλικίες 16-24 δηλώνουν ότι το χρησιμοποιούν περισσότερο για ψυχαγωγία και επικοινωνία, ενώ οι ηλικίες 25-54 το αξιοποιούν σε επίπεδο χρήσης ψηφιακών υπηρεσιών που σχετίζονται με ταξίδια και διαμονή, για παραγγελία αγαθών υπηρεσιών, καθώς και για τη διεξαγωγή τραπεζικών συναλλαγών.

Στον αντίποδα, οι Έλληνες που δεν έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο δηλώνουν ότι οι κύριοι λόγοι μη-χρήσης του συνδέονται με την αντίληψη ότι δεν τους είναι απαραίτητο (94%) και ότι δε διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες (14%), ενώ αρκετοί επικαλούνται έλλειψη χρόνου (8%). Το πολύ υψηλό ποσοστό των ατόμων που θεωρούν ότι το Διαδίκτυο δεν τους είναι απαραίτητο καταδεικνύει, εν μέρει, το έλλειμμα ενημέρωσης που ενδεχομένως υφίσταται ως προς τη χρησιμότητα και τα οφέλη χρήσης των υπολογιστών και του Διαδικτύου.

Σε ό,τι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης, καθολική σχεδόν χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και Διαδικτύου παρατηρείται στους κατόχους μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών (91% και 87% αντίστοιχα), ενώ υψηλά ποσοστά σημειώνονται και για τους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (78% και 68% αντίστοιχα). Αντίθετα, χαμηλά ποσοστά χρήσης εμφανίζουν οι απόφοιτοι δημοτικού και γυμνασίου. Σημειώνεται επίσης ότι σημαντική αύξηση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη καταγράφεται το 2007 στη χρήση του Διαδικτύου στους αποφοίτους ανωτέρων και ανωτάτων σχολών. Σε ό,τι αφορά την καθημερινή χρήση του Διαδικτύου, οι απόφοιτοι ανωτάτων σχολών κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό, αξιοποιώντας το Διαδίκτυο ως εργαλείο δουλειάς και διευκόλυνσης της καθημερινότητας τους.

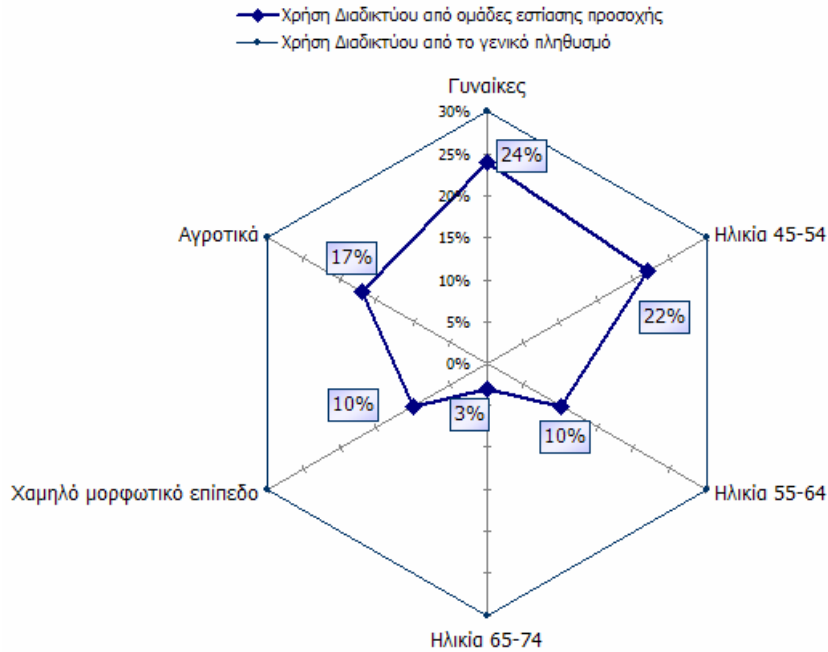
Η χρήση των νέων τεχνολογιών σε συνάρτηση με το μορφωτικό επίπεδο των ατόμων αντανακλά τη σχετική τάση που καταγράφεται στην Ευρώπη, με τη διαφορά ότι στη χώρα μας τα άτομα χαμηλής μόρφωσης εμφανίζουν πολύ χαμηλά ποσοστά σε σύγκριση με τα αντίστοιχα του μέσου όρου της Ευρώπης. Μόνο το 10% των Ελλήνων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο, τη στιγμή που το αντίστοιχο ποσοστό στην Ενωμένη Ευρώπη ανέρχεται σε 36%, ενώ η απόκλιση από το μέσο όρο της Ενωμένης Ευρώπης μειώνεται στα άτομα μεσαίου και υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

Η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και Διαδικτύου συνδέεται επίσης και με το εισόδημα των χρηστών, καθώς διαπιστώνεται ότι όσο πιο υψηλό είναι το εισόδημα των χρηστών, τόσο πιο μεγάλος ο βαθμός χρήσης τους.

Εξαιρετικά θετικό είναι το γεγονός της ανοδικής τάσης χρήσης των νέων τεχνολογιών στο σύνολο σχεδόν των περιφερειών της χώρας. Τα υψηλότερα ποσοστά στη χρήση Διαδικτύου εμφανίζονται στις περιφέρειες Αττικής (41,2%), Νοτίου Αιγαίου (31,4%) και Κεντρικής Μακεδονίας (29,7%).

Αυξητική τάση στη χρήση των νέων τεχνολογιών καταγράφεται στις αγροτικές και αστικές περιοχές, αν και η απόσταση με τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), καθώς και τις τουριστικές περιοχές, εξακολουθεί να είναι μεγάλη. Οι κάτοικοι της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο καθημερινά σε μεγαλύτερο βαθμό από τους κατοίκους των υπόλοιπων αστικών περιοχών. Στις αγροτικές περιοχές παρόλο που η καθημερινή χρήση του Διαδικτύου εξακολουθεί να κυμαίνεται σε πιο χαμηλό επίπεδο από τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας, εντούτοις παρουσιάζει από το 2005 μεγάλη αύξηση της τάξης των 11 ποσοστιαίων μονάδων.

Από την ανάλυση των στοιχείων της έρευνας για τη μέτρηση των δεικτών i2010 προκύπτει ότι ορισμένες ομάδες του ελληνικού πληθυσμού υστερούν στο βαθμό εξοικειώσής τους με τις νέες τεχνολογίες σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας. Στον πίνακα που ακολουθεί διαπιστώνουμε ότι, βάσει των αποτελεσμάτων το ενδοκοινωνικό χάσμα και γεωγραφικό χάσμα υφίσταται ακόμη στην Ελλάδα. Διαχωρίζοντας τη χρήση του Διαδικτύου στον Ελληνικό χώρο σε πλούσιους και φτωχούς, μορφωμένους και μη, διαφορετικού φύλου και αστικούς και μη χρήστες.

Διάγραμμα 7: Ομάδες εστίασης προσοχής χρήσης Διαδικτύου κατά το έτος 2007

Στις ομάδες αυτές εντάσσονται:

- Οι μεγαλύτερες ηλικιακές κατηγορίες, με ιδιαίτερη έμφαση στα άτομα ηλικίας 65-74 και 55-64
- Τα άτομα με πολύ χαμηλό μορφωτικό επίπεδο
- Οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών
- Οι γυναίκες και ειδικά ο γυναικείος πληθυσμός μεγάλης ηλικίας.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η χρήση των ΤΠΕ στην Ελλάδα έχει αυξηθεί σημαντικά σε όλους τους τομείς (επιχειρήσεις, νοικοκυριά, ατομική πρόσβαση κτλ.). Παρόλα αυτά το ενδοκοινωνικό χάσμα, συνεχίζει να υφίσταται όσον αφορά συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες και εκεί είναι που πρέπει να δοθεί αυξημένη βαρύτητα στα επόμενα χρόνια, αν θέλουμε να μιλάμε για μία Ελλάδα που έχει ενταχθεί πλήρως στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

8^ο Εκτίμηση ψηφιακού χάσματος για ευπαθείς πληθυσμιακές μονάδες στην Ελλάδα

Με την ανάπτυξη της ψηφιακής τεχνολογίας και την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών (ΤΠΕ) σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής, η Κοινωνία της Πληροφορίας (ΚτΠ) έχει τη δυνατότητα να βελτιώσει το επίπεδο της ποιότητας ζωής του πολίτη.

Παρόλα αυτά, ορισμένες ομάδες του πληθυσμού αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα ως προς τη χρήση των ΤΠΕ και την ισοτιμία της συμμετοχής τους στην ΚτΠ λόγω περιορισμένων δυνατοτήτων που σχετίζονται με την εκπαίδευση, το φύλο, την ηλικία, την εθνική προέλευση κλπ. Ταυτόχρονα, κάποιες άλλες ομάδες του πληθυσμού όπως τα άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ), παρότι δεν υστερούν ποσοτικά στη χρήση των ΤΠΕ, εμφανίζουν ιδιαιτερότητες και ιδιομορφίες που δημιουργούν με τη σειρά τους ειδικές ανάγκες και απαιτήσεις χρήσης των ΤΠΕ, οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά προκειμένου να διευκολυνθεί η συμμετοχή των ομάδων αυτών στην ΚτΠ. Οι ανισότητες που προκύπτουν και οι αντίστοιχες επιπτώσεις αποτελούν συνιστώσες του ψηφιακού χάσματος και αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα σε βασικούς τομείς, όπως η παιδεία, η υγεία, η κοινωνική πρόνοια, η πρόσβαση στην αγορά εργασίας και η χρήση υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης (Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση, 2001-2003). Οι ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες είναι οι εξής:

- ΑμεΑ (άτομα με ειδικές ανάγκες)
- Άτομα 3^{ης} ηλικίας
- Μετανάστες

Όπως καταδεικνύουν τα ευρήματα πολλών ερευνών οι βασικοί παράγοντες του ψηφιακού χάσματος για τις τρεις ειδικές ομάδες κοινού που εξετάζονται, προσδιορίζονται ως ακολούθως (Ψηφιακή Σύγκλιση, Προγραμματική περίοδος 2007-2013):

1. **Δεξιότητες:** η έλλειψη των απαιτούμενων ικανοτήτων / γνώσεων χρήσης ΤΠΕ
2. **Προσβασιμότητα:** η ανάγκη για τον απαιτούμενο εξοπλισμό, λογισμικό και περιεχόμενο, καθώς και το απαιτούμενο κόστος εξοπλισμού και σύνδεσης αλλά και ενέργειες από την πλευρά των παρόχων (προσβάσιμοι ιστοτόποι, περιεχόμενο, κλπ)

3. **Ενημέρωση:** η μη αναγνώριση του δυναμικού ρόλου της τεχνολογίας στη ζωή τους. Σημειώνεται ότι μεγάλο μέρος των τριών ευπαθών ομάδων εκτιμούν ότι δεν χρειάζονται την τεχνολογία στη ζωή τους.

Οι παράγοντες του ψηφιακού χάσματος για τις τρεις ειδικές ομάδες κοινού σε σχέση με το γενικό κοινό, καθώς και οι ανάγκες τους τεκμηριώνονται στη συνέχεια. Αποτελούν όμως μια πρώτη εκτίμηση για την κατάσταση του ψηφιακού χάσματος στην Ελλάδα σχετικά με τις υπό εξέταση πληθυσμιακές ομάδες (Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2007).

8.2. *Τεκμηρίωση ψηφιακού χάσματος σε σχέση με ηλεκτρονικό εξοπλισμό, ηλεκτρονικούς υπολογιστές και Διαδίκτυο*

Συνολικά, η διείσδυση ηλεκτρονικού εξοπλισμού στα νοικοκυριά των τριών ευπαθών ομάδων καταγράφεται σημαντικά χαμηλότερη από το γενικό κοινό. Εκτός από την τηλεόραση, που είναι παρούσα σε όλα τα νοικοκυριά, η διείσδυση όλων των άλλων ηλεκτρονικών συσκευών είναι σημαντικά χαμηλότερη στα κοινά των ΑμεΑ, μεταναστών και σχεδόν ανύπαρκτη σε αυτό της τρίτης ηλικίας. Εξαιρέση αποτελεί η τηλεόραση με δορυφορικό πιάτο, που παρουσιάζει πολύ υψηλή διείσδυση στους μετανάστες, πολύ υψηλότερη και από αυτή στο γενικό κοινό (32% έναντι 14% γενικό κοινό). Σημαντική επίσης εμφανίζεται η διείσδυση του dvd στους ΑμεΑ και στους μετανάστες, αν και αρκετά χαμηλότερη από το γενικό κοινό (Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2007).

ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΒΑΣΕΙ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ				
	Γενικό κοινό 16-74 ετών	Μετανάστες	Υπερήλικες	ΑμεΑ
Τηλεόραση	99%	99%	98%	99%
Τηλεόραση με δορυφορικό πιάτο	14%	32%	3%	7%
DVD	71%	62%	17%	55%
Σταθερό Η/Υ επιτραπέζιο	42%	10%	4%	22%
Φορητό Η/Υ	16%	7%	1%	6%

Οικιακή σύνδεση στο Διαδίκτυο	27,4%	9%	2%	13%
--------------------------------------	-------	----	----	-----

Πίνακας: 8: Διείσδυση ηλεκτρονικών πηγών βάσει νοικοκυριών

Όπως προκύπτει από τον συγκριτικό πίνακα που ακολουθεί, η πρόσβαση στο Διαδίκτυο –είτε οικιακή είτε από άλλο σημείο πρόσβασης— μετρούμενη στο σύνολο των επαφών, εμφανίζεται σημαντικά χαμηλότερη μεταξύ των ΑμεΑ και των μεταναστών σε σχέση με το γενικό κοινό –ήτοι 15% και 16% αντίστοιχα έναντι 26% στο γενικό κοινό— ενώ είναι εξαιρετικά χαμηλή μεταξύ ατόμων τρίτης ηλικίας, ήτοι μόλις 1%.

Όσον αφορά τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, αυτή εντοπίστηκε σημαντικά χαμηλότερη μεταξύ των ΑμεΑ, μεταναστών και ελάχιστη μεταξύ των ατόμων τρίτης ηλικίας, σε σχέση με το γενικό κοινό –δηλαδή 24%. 20% και 2% αντίστοιχα έναντι 37% για το γενικό κοινό.

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΧΡΗΣΗ Η/Υ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ				
	Γενικό κοινό 16-74 ετών	Μετανάστες	Υπερήλικες	ΑμεΑ
Πρόσβαση στο Διαδίκτυο	26%	16%	1%	15%
Χρήση Η/Υ	37%	20%	2%	24%

Πίνακας 9: Χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή & Διαδικτύου

Αξίζει όμως να σημειωθεί, ότι, μεταξύ αυτών που χρησιμοποίησαν το Διαδίκτυο τους τελευταίους 3 μήνες του 2006, η συχνότητα χρήσης ηλεκτρονικού υπολογιστή και Διαδικτύου για τα ΑμεΑ και τους μετανάστες είναι πολύ κοντά με αυτή του γενικού κοινού, υποδηλώνοντας ότι τα ΑμεΑ και οι μετανάστες μπορούν να μνηθούν στη χρήση των ΤΠΕ και του Διαδικτύου. Το αντίστοιχο ποσοστό χρήσης για τα άτομα τρίτης ηλικίας είναι πρακτικά ανύπαρκτο.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΧΡΗΣΗΣ Η/Υ ΓΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ				
	Γενικό κοινό 16-74 ετών	Μετανάστες	Υπερήλικες	ΑμεΑ
Καθημερινά ή	76%	56%	n=4	75%

σχεδόν καθημερινά				
Τουλάχιστον 1 φορά την εβδομάδα (αλλά όχι καθημερινά)	18%	34%	n=4	13%
Τουλάχιστον 1 φορά το μήνα (αλλά όχι κάθε εβδομάδα)	5%	105	-	5%
Λιγότερο από μια φορά το μήνα	1%	-	-	7%

Πίνακας 10: Χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή για πρόσβαση στο Διαδίκτυο

Επιπλέον, μεταξύ αυτών που χρησιμοποίησαν το Διαδίκτυο τους τελευταίους 3 μήνες, το ποσοστό πρόσβασης των ΑμεΑ στο Διαδίκτυο από το σπίτι είναι πολύ κοντά με αυτό του γενικού κοινού –δηλαδή 68% έναντι 75% στο γενικό κοινό— ενώ το αντίστοιχο ποσοστό πρόσβασης των μεταναστών είναι χαμηλότερο (52%) και των ατόμων τρίτης ηλικίας πρακτικά ανύπαρκτο. Όπως και στην περίπτωση του γενικού κοινού, η πλειοψηφία των χρηστών Διαδικτύου μεταναστών και ΑμεΑ τους 3 τελευταίους μήνες διαθέτουν οικιακή σύνδεση στο Διαδίκτυο περισσότερο από 1 χρόνο και είναι κυρίως άτομα ανώτερου μορφωτικού επιπέδου (78%).

ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΚΑΤΟΧΗΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΗ				
	Γενικό κοινό 16-74 ετών	Μετανάστες	Υπερήλικες	ΑμεΑ
Πρόσβαση στο Διαδίκτυο από το σπίτι	75%	52%	1%	68%
Τους τελευταίους 3 μήνες	16%	25%	-	23%
Πριν από 3 μήνες έως 1 χρόνο	14%	8%	-	11%

Περισσότερο από ένα χρόνο	68%	68%	n=6	65%
ΔΓ/ ΔΑ	2%	-	-	1%

Πίνακας 11: Χρονικό διάστημα κατοχής σύνδεσης στο Διαδίκτυο

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι οι σημερινοί χρήστες ΑμεΑ και μετανάστες που έχουν υιοθετήσει το διαδίκτυο, δεν διαφοροποιούνται σημαντικά από το γενικό κοινό ως προς τα χαρακτηριστικά χρήσης, όπως η ένταση χρήσης Διαδικτύου και ηλεκτρονικού υπολογιστή και ως προς τη διάρκεια κατοχής σύνδεσης. Είναι ενδιαφέρον όμως, ότι ένα αξιοσημείωτο ποσοστό 34% από τα ΑμεΑ απέκτησε σύνδεση στο Διαδίκτυο από το σπίτι του τον τελευταίο χρόνο.

Αντίθετα, για όσους δεν χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο, η πρόθεση απόκτησης σύνδεσης εμφανίζεται πολύ πιο χαμηλή για τα ειδικά κοινά σε σχέση με το γενικό -- 20% ΑμεΑ, 17% μετανάστες έναντι του 51% στο γενικό κοινό. Το ίδιο παρατηρείται και στην πρόθεση χρήσης του Διαδικτύου.

ΠΡΟΘΕΣΗ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ				
	Γενικό κοινό 16-74 ετών	Μετανάστες	Υπερήλικες	ΑμεΑ
ΝΑΙ	51%	17%	Χαμηλή βάση	20%
ΟΧΙ	43%	38%	Χαμηλή βάση	27%
ΔΓ/ΔΑ	6%	65%	Χαμηλή βάση	53%

Πίνακας 12: Πρόθεση απόκτησης σύνδεσης στο Διαδίκτυο

ΠΡΟΘΕΣΗ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ				
	Γενικό κοινό 16-74 ετών	Μετανάστες	Υπερήλικες	ΑμεΑ
Σίγουρα ναι	25%	3%	-	6%
Μάλλον ναι	43%	15%	1%	21%
Μάλλον όχι	18%	26%	3%	16%
Σίγουρα όχι	12%	45%	90%	47%
ΔΓ/ΔΑ	2%	11%	6%	10%

Πίνακας 13: Πρόθεση απόκτησης σύνδεσης στο Διαδίκτυο

Η βασική συσκευή πρόσβασης στο Διαδίκτυο είναι ο σταθερός Η/Υ, εξίσου για τα ΑμεΑ και το γενικό κοινό, ενώ για τους μετανάστες σημαντική συσκευή πρόσβασης συνιστά και ο φορητός ηλεκτρονικός υπολογιστής, αισθητά περισσότερο από ότι για τα άλλα δύο κοινά.

ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΗ				
	Γενικό κοινό 16-74 ετών	Μετανάστες	Υπερήλικες	ΑμεΑ
Σταθερός Η/Υ	84%	55%	n=6	91%
Φορητός Η/Υ	33%	51%	n=2	30%
Κινητό τηλέφωνο με Διαδίκτυο	12%	2%	-	7%
Κονσόλα ηλεκτρονικών παιχνιδιών	1%	-	-	4%

Πίνακας 14: Συσκευές πρόσβασης στο Διαδίκτυο

Οι λόγοι μη χρήσης του Διαδικτύου για τα ειδικά κοινά, πέρα από τη γενικότερη μη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, συνδέονται πολύ περισσότερο με την αίσθηση ότι δεν τους είναι απαραίτητο –λόγος που είναι πολύ χαμηλός στο γενικό κοινό αλλά σημαντικός σε 28% των ΑμεΑ, 41% μεταναστών και 47% των ηλικιωμένων—, με την αναφορά σε έλλειψη ικανοτήτων –ουσιαστικά ανύπαρκτος στο γενικό κοινό αλλά σημαντικό σε 23% των ΑμεΑ, 28% των μεταναστών και 32% των ηλικιωμένων—και με την αναφορά στο υψηλό κόστος του εξοπλισμού –15% για ΑμεΑ και 11% για μετανάστες— και της σύνδεσης –8% και 7% αντιστοίχως. Ένα σημαντικό ποσοστό των ΑμεΑ αναφέρει ότι η αναπηρία τους δεν επιτρέπει τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή (11%), ότι δεν υφίσταται κατάλληλος υποστηρικτικός εξοπλισμός (9%) και ότι ο εξοπλισμός αυτός στοιχίζει ακριβά (6%).

Οι λόγοι αυτοί υποδηλώνουν σημαντική αποστασιοποίηση από το Διαδίκτυο και τεκμηριώνουν το ψηφιακό χάσμα για τα τρία κοινά.

8.3. Οι παράγοντες του ψηφιακού χάσματος στις ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες

Οι παράγοντες που παίζουν ρόλο για τη μη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και του Διαδικτύου από τις τρεις αυτές ομάδες πληθυσμού μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις γενικές κατηγορίες: τις δεξιότητες, την προσβασιμότητα και την ενημέρωση (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ, 2007).

Παράγοντας 1^{ος}: Δεξιότητες

A) Η έλλειψη των απαιτούμενων ικανοτήτων / γνώσεων: το ψηφιακό χάσμα όσον αφορά τα τρία κοινά αποτυπώνεται στο επίπεδο δεξιοτήτων των χρηστών ΤΠΕ. Σημειώνεται ότι και στα τρία κοινά, οι μη χρήστες εκτιμούν ότι υφίσταται αρκετά μεγάλος δείκτης δυσκολίας στη χρήση του Διαδικτύου --65% των ΑμεΑ, 63% των μεταναστών κ 81% των ηλικιωμένων— και θεωρούν ότι οι απαιτούμενες ικανότητες χρήσης του Διαδικτύου είναι αρκετά προχωρημένες --65% των ΑμεΑ, 40% των μεταναστών κ 57% των ηλικιωμένων.

B) Έλλειψη απαιτούμενων ικανοτήτων χρήσης ηλεκτρονικού υπολογιστή:

Οι γενικές δεξιότητες στη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή φαίνεται να είναι μικρότερες τόσο στους ΑμεΑ χρήστες όσο και στους μετανάστες σε σχέση με το γενικό κοινό. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μετανάστες εμφανίζουν ακόμη χαμηλότερες δεξιότητες από τα ΑμεΑ σε ορισμένες εφαρμογές, όπως τα λογιστικά φύλλα (spreadsheets), τη συμπίεση αρχείων, τη σύνδεση και εγκατάσταση νέων μηχανημάτων.

Γ) Έλλειψη απαιτούμενων ικανοτήτων χρήσης Διαδικτύου:

Εξετάζοντας τις δεξιότητες χρήσης του Διαδικτύου, οι μετανάστες χρήστες είναι στο ίδιο επίπεδο με το γενικό κοινό στην αποστολή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (electronic mail – e-mail) με επισύναψη αρχείων, σε χαμηλότερο αναφορικά με τη χρήση μηχανής αναζήτησης για να βρουν πληροφορίες, αλλά αισθητά καλύτεροι στην αποστολή μηνυμάτων σε δωμάτια συζητήσεων (chatrooms), χρήση peer-to-peer δικτύων διαμοιράσματος αρχείων για ανταλλαγή ταινιών, μουσικής, αλλά και χρήση του Διαδικτύου για τηλεφωνήματα. Αντίθετα τα ΑμεΑ προσομοιάζουν στο γενικό κοινό στις περισσότερες δεξιότητες χρήσης του Διαδικτύου, αλλά το επίπεδο τους είναι λίγο χαμηλότερο.

Δ) Τρόπος απόκτησης δεξιοτήτων ΤΠΕ: οι δεξιότητες για τους μετανάστες αποκτήθηκαν πολύ περισσότερο (σε σχέση με το γενικό κοινό και τα ΑμεΑ) με άτυπη βοήθεια από συναδέλφους, φίλους, συγγενείς ή τις απόκτησαν μέσω προσωπικού πειραματισμού και ενασχόλησης. Τα ΑμεΑ, αντίθετα, δέχθηκαν εξίσου με το γενικό κοινό άτυπη βοήθεια από συναδέλφους, φίλους, συγγενείς, πολύ λιγότερο όμως τις απόκτησαν μόνοι τους μελετώντας βιβλία, cd-roms κλπ., καθώς βοηθήθηκαν πολύ περισσότερο από το σχολείο, ιδιωτική σχολή ή πανεπιστήμιο, αναδεικνύοντας την ανάγκη συντονισμένης κατάρτισης ως προς τη χρήση ΤΠΕ για το συγκεκριμένο κοινό.

Παράγοντας 2ος: Προσβασιμότητα

Α) Δυσκολίες λόγω μη προσαρμογής χαρακτηριστικών προσβασιμότητας: συνολικά, σχεδόν 2 στους 10 ΑμεΑ μη-χρήστες του Διαδικτύου εκτιμούν ότι υπάρχουν ανασταλτικοί παράγοντες στη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή που άπτονται στην αναπηρία τους, ενώ μόλις 4 στους 10 φαίνεται να γνωρίζουν κατά πόσο ο υπάρχων τεχνικός εξοπλισμός και το λογισμικό ανταποκρίνεται στις ανάγκες που απορρέουν από την αναπηρία τους. Σημειώνεται ότι καταγράφεται σχετικά χαμηλό επίπεδο γνώσης του βαθμού ανταπόκρισης του υπάρχοντος εξοπλισμού και των αναγκών που απορρέουν από την αναπηρία.

Β) Η ανάγκη για τον απαιτούμενο εξοπλισμό: παράγοντα ψηφιακού χάσματος που αφορά στην προσβασιμότητα συνιστούν και οι λόγοι που λειτουργούν ανασταλτικά για επιπλέον χρήση του Διαδικτύου. Η πρόθεση για επιπλέον χρήση του Διαδικτύου στο μέλλον, σημειώνεται αισθητά πιο έντονα μεταξύ των ΑμεΑ σε σχέση με τα άλλα κοινά, κάτι αναμενόμενο αφού συνδέεται έντονα με την αντίληψη περί βελτίωσης της ποιότητας ζωής τους. Ανασταλτικοί παράγοντες στην επιπλέον χρήση, όπως έλλειψη χρόνου και αργή σύνδεση, φαίνεται ότι παίζουν πολύ μικρότερο ρόλο για τις ειδικές ομάδες από ότι για το γενικό κοινό. Αντίθετα σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας για τα ΑμεΑ φαίνεται ότι είναι η έλλειψη προσβάσιμων ιστοτόπων, προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητές τους.

Ο τόπος χρήσης Η/Υ είναι κατά πρώτον το σπίτι για όλα τα κοινά (με εξαίρεση την τρίτη ηλικία) περίπου στην ίδια συχνότητα για το γενικό κοινό και τους μετανάστες. Οι μετανάστες όμως και το γενικό κοινό τον χρησιμοποιούν σημαντικά και στο χώρο εργασίας τους, οι δε μετανάστες είναι το μόνο κοινό που δηλώνει σημαντική χρήση

ηλεκτρονικών υπολογιστών σε internet cafés. Αντίθετα τα ΑμεΑ, παρουσιάζουν πολύ μικρότερη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή στην εργασία και επομένως το σπίτι είναι μακράν ο βασικός τόπος χρήσης.

Παράγοντας 3^{ος} : ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

A) Σημασία του Διαδικτύου στη ζωή: παράγοντα ψηφιακού χάσματος αφορά και η ενημέρωση ως προς το δυνητικό ρόλο του Διαδικτύου δεδομένου ότι οι πλειοψηφία των τριών ευπαθών ομάδων δεν αποδίδει σημαντικό ρόλο στο Διαδίκτυο.

Αναφορικά με τη σημασία του Διαδικτύου στη ζωή των διαφόρων κοινών που εξετάστηκαν, η δυνατότητα επικοινωνίας αναφέρεται πιο έντονα από τα ΑμεΑ και τους μετανάστες σε σχέση με το γενικό κοινό και ακόμη πιο έντονα η ψυχαγωγία φαίνεται ότι είναι πολύ σημαντική για το κοινό των μεταναστών. Η σημαντικότερη όμως διαφορά εντοπίζεται στην αντίληψη των ΑμεΑ ότι το Διαδίκτυο συντελεί στην ποιότητα ζωής τους, πολύ περισσότερο από ότι αναφέρθηκε από όλα τα άλλα κοινά – 38% γενικό κοινό, 28% μετανάστες, 6% 3^η ηλικία, 54% ΑμεΑ.

Καταγράφεται μεγάλη διαφοροποίηση στην αντίληψη για τη σημασία του Διαδικτύου μεταξύ χρηστών και μη χρηστών. Επιπλέον καταγράφεται ένα μεγάλο ποσοστό για το οποίο η σημασία του Διαδικτύου στη ζωή τους είναι μη αντιληπτή, ειδικά για την ομάδα των ηλικιωμένων –65% για ηλικιωμένους, 31% για ΑμεΑ και 26% για μετανάστες. Προκύπτει συμπερασματικά η έλλειψη ενημέρωσης των ειδικών κοινών υπό εξέταση για τα οφέλη των ΤΠΕ και του Διαδικτύου ειδικότερα.

Επιπλέον καταγράφεται ένα μεγάλο ποσοστό για το οποίο ο δυνητικός του ρόλος του Διαδικτύου στη ζωή τους και είναι μηδαμινός, ειδικά για την ομάδα των ηλικιωμένων –78% για ηλικιωμένους, 50% για ΑμεΑ και 40% για μετανάστες. Προκύπτει ξανά η έλλειψη ενημέρωσης των ειδικών κοινών υπό εξέταση για τα οφέλη των ΤΠΕ και του Διαδικτύου ειδικότερα.

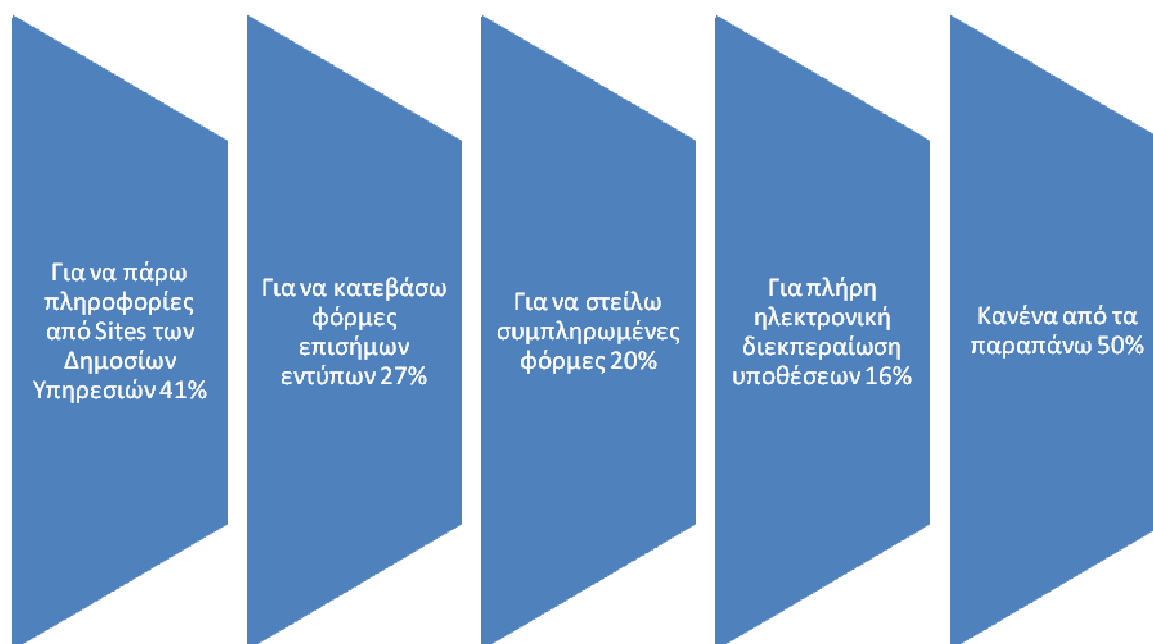
B) Δυνητικός αντιλαμβανόμενος ρόλος του Διαδικτύου: είναι ενδιαφέρον ότι η ενημερότητα των μεταναστών για υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας και για συναλλαγές με το δημόσιο και με τις τράπεζες είναι υπερδιπλάσια από την αντίστοιχη των ΑμεΑ και των ηλικιωμένων.

Επιπλέον η χρήση του Διαδικτύου για κάλυψη αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης και για κάλυψη αναγκών για πληροφορίες και υπηρεσίες υγείας από χρήστες ΑμεΑ

και μετανάστες, παρατηρείται μικρή χρήση πολύ περισσότερη στα ΑμεΑ σε σύγκριση με τους μετανάστες, ενώ η χρήση για την τρίτη ηλικία είναι πρακτικά ανύπαρκτη.

Σχετικά με τη χρήση του Διαδίκτυο για δημόσιες υπηρεσίες ένα μεγάλο ποσοστό μεταξύ των χρηστών ΑμεΑ είτε ήδη χρησιμοποιούν (22%) είτε διάκινται θετικά (44%) να χρησιμοποιήσουν το Διαδίκτυο για να αντικαταστήσουν κάποιες από τις προσωπικές επαφές ή επισκέψεις στις Δημόσιες Υπηρεσίες. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τους μετανάστες είναι 1% και 23%.

Για τα ΑμεΑ που χρησιμοποιούν ή διάκινται θετικά να χρησιμοποιήσουν το Διαδίκτυο για να αντικαταστήσουν κάποιες από τις προσωπικές επαφές ή επισκέψεις στις Δημόσιες Υπηρεσίες (μικρό δείγμα 58 ατόμων), παρατηρείται αξιοσημείωτη υφιστάμενη χρήση και πρόθεση για υπηρεσίες δημόσιων βιβλιοθηκών και για υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης 1^{ου} και 2^{ου} επιπέδου:

Εικόνα 4: Πρόθεση χρήσης υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης

Πηγή: Παρατηρητήριο για την ΚτΠ, 2007

Οι ΤΠΕ μπορούν να παίξουν καταλυτικό ρόλο στην κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων. Για τα ΑμεΑ και για τα άτομα τρίτης ηλικίας, οι ΤΠΕ (ειδικά οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες) αποτελούν ακόμη ένα σημαντικό παράγοντα για την ενεργή συμμετοχή τους, στην κοινωνία. Μπορούν να συνεισφέρουν στην αυτοδιάθεση και αυτοεξυπηρέτηση των ΑμεΑ, καθώς και των ηλικιωμένων ατόμων που έχουν κινητικές δυσκολίες, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να τους παρέχουν την δυνατότητα κάλυψης προσωπικών αναγκών, από οποιονδήποτε χώρο και χωρίς την μεσολάβηση τρίτου.

Όπως καταδεικνύουν τα ευρήματα των ερευνών στην Ελλάδα υφίσταται ψηφιακό χάσμα μεταξύ του γενικού πληθυσμού και των ευπαθών ομάδων. Η χρήση Η/Υ και Διαδικτύου είναι πολύ χαμηλότερη σε ΑμεΑ και Μετανάστες σε σχέση με το γενικό κοινό, ενώ είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη στην 3η ηλικία.

Στην πραγματικότητα, οι σημερινοί χρήστες ΑμεΑ και οι μετανάστες, που έχουν υιοθετήσει το διαδίκτυο, δεν διαφοροποιούνται σημαντικά από το γενικό κοινό ως προς τα χαρακτηριστικά χρήσης, υποδηλώνοντας ότι τα ΑμεΑ και οι μετανάστες μπορούν να μνηθούν στις ΤΠΕ & στο Διαδίκτυο και να υιοθετούν ένταση χρήσης αντίστοιχη του γενικού κοινού. Η μη χρήση του διαδικτύου από τα ειδικά αυτά κοινά, συνδέεται σημαντικά περισσότερο με προβλήματα προσβασιμότητας, με την έλλειψη ικανοτήτων ή με την αίσθηση ότι δεν είναι απαραίτητο, σε σχέση με το γενικό κοινό.

Η Διακήρυξη της Ρίγα, η οποία υπεγράφη από τους ηγέτες των 25 κρατών μελών στις 12.06.06. θέτει τη συμμετοχή όλων των Ευρωπαίων στην Κοινωνία της Πληροφορίας, όχι μόνο ως κοινωνική αναγκαιότητα, αλλά και ως μια οικονομική ευκαιρία. Στόχος της διακήρυξης αποτελεί η μείωση του χάσματος στην χρήση του διαδικτύου μέχρι το 2010 για πληθυσμιακές ομάδες με υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού από την ηλεκτρονική συμμετοχή, όπως είναι τα ΑμεΑ, τα άτομα τρίτης ηλικίας και οι άνεργοι. Παράλληλα όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες, προχωρούν με βασική προτεραιότητα την ανάδειξη του καθήκοντος κάθε κοινωνίας να ελαχιστοποιήσει τα προβλήματα αναπηρίας μέσω των προσφερόμενων συνθηκών διαβίωσης, επαρκούς υγειονομικής περίθαλψης και δημιουργίας υποστηρικτικών δομών (Σχέδιο Δράσης για τα ΑμεΑ -Disability Action Plan, 2006-2015).

9^ο ΤΟ ΦΥΛΟ & Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΧΑΣΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με στατιστικά δεδομένα , κατά τη διάρκεια του 2006 περισσότεροι άντρες παρά γυναίκες χρησιμοποίησαν το Διαδίκτυο στα 25 κράτη μέλη της Ε.Ε. Συγκεκριμένα ο μέσος όρος στην Ενωμένη Ευρώπη είναι 43% γυναίκες χρήστες και 51% άντρες χρήστες (European Information Technology Observatory, 2005). Στην Ελλάδα μόνο 23% χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο και το 32% είναι άντρες και 21% γυναίκες και στην Κύπρο το 36 % του πληθυσμού χρησιμοποιούν διαδίκτυο με αναλογία 32% άντρες και 28% γυναίκες. Και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες υπάρχει διαφορά μεταξύ αντρών και γυναικών, η οποία κυμαίνεται περίπου στα ίδια ποσοστά 4-8%, στην αναλογία του πληθυσμού που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο (Παρατηρητήριο για την ΚτΠ, 2006).

Η δεκαετία που μεσολάβησε κατέδειξε την ανάγκη ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου και προαγωγής της κοινωνικής ανάπτυξης. Είναι γνωστό ότι τα οφέλη των νέων τεχνολογιών κατανέμονται κατά άνισο τρόπο σε παγκόσμιο και τοπικό επίπεδο και μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Ωστόσο η διάκριση με βάση το φύλο είναι μια από τις πιο σημαντικές ασυμμετρίες.

Οι γυναίκες σήμερα ξεπερνούν τους άντρες σε αριθμούς και επιδόσεις σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και την ίδια στιγμή αποτελούν τη μειοψηφία στη χρήση των νέων τεχνολογιών. Το 2004 η επιτροπή γυναικών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εισήγαγε για πρώτη τη φορά τη διάσταση του φύλου στη συζήτηση για τις ψηφιακές διακρίσεις και τη διαμόρφωση πολιτικής για τη ΚτΠ.

Η ψηφιακή οικονομία προσφέρει ευκαιρίες αλλά και προκλήσεις για τη γυναίκα, προκλήσεις που διαφέρουν από τις αντίστοιχες των αντρών και βασίζονται στους διαφορετικούς ρόλους και στη συνεχιζόμενη άνιση και άδικη κατανομή του χρόνου και των υποχρεώσεων της ιδιωτικής σφαίρας μεταξύ των δύο φύλων.

Είναι βέβαιο ότι η σχέση των γυναικών με την ΚτΠ μπορεί να διευκολυνθεί σημαντικά εφόσον και οι άντρες αναλάβουν το δικό τους μερίδιο γονικής άδειας, φροντίδας των παιδιών και οικιακής εργασίας. Ζωτικής σημασίας είναι επίσης η μεγαλύτερη μέριμνα για τις κοινωνικές υποδομές. Η ενσωμάτωση της διάστασης του

φύλου στην ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών δε θέτει μόνο θέμα πρόσβασης, ποσοτικής συμμετοχής και ίσης εκπροσώπησης των γυναικών, αλλά ένα βαθύτατο ερώτημα και κριτική αξιολόγηση της κουλτούρας της ΚτΠ με τις αξίες της, τις αναπτυξιακές στρατηγικές της, τους στόχους της και την εμπλοκή του ανθρώπινου δυναμικού. Οι παραδοσιακές προσεγγίσεις των νέων τεχνολογιών με βάση τις οικονομικές, τις επαγγελματικές ή απλώς τις τεχνολογικές παραμέτρους, θα πρέπει να συμπληρωθούν με αρκετή ευαισθησία απέναντι στα ζητήματα φύλου, συμμετοχικής δημοκρατίας και ποιότητας ζωής.

Οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται στους περισσότερους επιστημονικούς κλάδους σε όλα τα επίπεδα της επιστημονικής ιεραρχίας, ενώ έχουν λιγότερες ευκαιρίες να λάβουν χρηματοδότηση για έρευνες. Όπως αναφέρει η έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹ «Γυναίκες και ΚτΠ», στην Ενωμένη Ευρώπη από τους 500.000 ερωτηθέντες που εργάζονται στη βιομηχανία των νέων τεχνολογιών μόνο 50.000 είναι γυναίκες (0 %) . Στα πανεπιστήμια και στα ερευνητικά κέντρα το ποσοστό των γυναικών κυμαίνεται μεταξύ του 1/4 και του 1/3, ενώ στην ανώτατη κλίμακα και στα όργανα λήψης αποφάσεων το ποσοστό είναι μικρότερο του 20%.

9.2. Η συμβολή των νέων τεχνολογιών στη βελτίωση της θέσης της γυναίκας

Αδιαμφισβήτητα οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της θέσης της γυναίκας μέσα από τη στήριξη της διαμόρφωσης του φύλου, την πληροφόρηση σχετικά με την οικογένεια και τις λειτουργίες της, την ενίσχυση της απασχόλησης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των γυναικών.

Η συμβολή αυτή είναι ακόμα πιο έντονη στην περίπτωση των γυναικών που κατοικούν σε γεωγραφικά απομακρυσμένες περιοχές, αφού τους δίνεται η δυνατότητα (Βητσιλάκη, 2005):

- Να έχουν πρόσβαση σε τεράστιο όγκο πληροφοριών που αφορούν όλα τα πεδία δράσης των γυναικών (οικογένεια, εκπαίδευση, πολιτική, απασχόληση και κοινωνική δράση)
- Της εξ' απόστασης εκπαίδευσης, αυτομόρφωσης και απόκτησης τίτλων
- Της τηλεργασίας
- Να έχουν πληροφορίες για την αγορά εργασίας και πρόσβαση σε αυτήν
- Ανάπτυξης δικτύων επαγγελματικών συνεργασιών
- Ανταλλαγής πληροφοριών και επικοινωνίας με συνεργάτες από απόσταση
- Προώθησης προϊόντων που παράγονται από μεμονωμένες γυναίκες ή ομάδες γυναικών
- Πρόσβασης σε καταναλωτικά και άλλα αγαθά κλπ

Συμβάλουν επίσης (Βιτσηλάκη, 2005):

- Στη συλλογή και διάχυση της πληροφόρησης αναφορικά με τη θέση της γυναίκας στα διάφορα μέρη του κόσμου
- Στην παρακολούθηση των εξελίξεων αναφορικά με τα δικαιώματα των γυναικών
- Στην ανάπτυξη δικτύων και οργανώσεων για την προώθηση της ισότητας των φύλων
- Στη συμμετοχή μεμονωμένων ή γεωγραφικά απομακρυσμένων γυναικών σε ευρύτερα δίκτυα
- Στο συντονισμό και ανάληψη συλλογικών δράσεων για την προώθηση της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ισότητας των φύλων.

9.3. Παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση στάσεων έναντι των φύλων έναντι στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές

Γυναίκες και άντρες έχουν διαφορετικές ανάγκες και χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τον τρόπο και το βαθμό στον οποίο αποκτούν πρόσβαση και κάνουν χρήση των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της τεχνολογίας. Οι παράγοντες αυτοί είναι σε μεγάλο βαθμό ανασταλτικοί για την επίτευξη της ισότητας μεταξύ των φύλων (Βιτσηλάκη, 2005). Σύμφωνα πάντα με τη Βιτσηλάκη (2005) οι βασικότεροι

ανασταλτικοί παράγοντες στην επίτευξη της ισότητας μεταξύ των δυο φύλων στην πρόσβαση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών είναι:

Οικονομικοί

Οι γυναίκες βρίσκονται σε πιο αδύναμη οικονομική θέση από ότι οι άντρες σε σχέση με την απασχόληση, το επάγγελμα, το εισόδημα, την ιδιοκτησία και άλλες πηγές εισοδημάτων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περιφέρεια όπου οι γυναίκες ασχολούνται με την παραγωγή, αλλά σπάνια έχουν εισόδημα ή/και έλεγχο των εισοδημάτων τους, όπου αυτά υπάρχουν. Η έλλειψη οικονομικών πόρων αλλά και η μη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων σχετικά με την κατανομή των οικονομικών πόρων, δυσχεραίνει, και συχνά καθιστά αδύνατη, την πρόσβαση τους στις νέες τεχνολογίες (αγορά εξοπλισμού, σύνδεση κλπ). Επίσης η ύπαρξη της διπλής αγοράς εργασίας περιορίζει το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζομένων γυναικών σε θέσεις χαμηλών οικονομικών απολαβών, μειωμένης εξειδίκευσης και χαμηλού κύρους και άρα περιορίζει τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες πρόσβασης και αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών. Τα στερεότυπα δε σχετικά με τη «γυναικεία φύση» και τις περιορισμένες ικανότητες των γυναικών στις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία, λειτουργούν ανασταλτικά στην πρόσληψη γυναικών στους τεχνολογικά προηγμένους τομείς, ακόμα και όταν οι γυναίκες διαθέτουν τα προσόντα.

Η ίδια η βιομηχανία της επικοινωνίας και της πληροφορίας αναπαράγει στη δομή και λειτουργία τις ανισότητες των φύλων που επικρατούν στην ευρύτερη κοινωνία, αφού τα προϊόντα και οι υπηρεσίες τους παράγονται με βάση τη λογική της ελεύθερης αγοράς και ανταποκρίνονται σε αυτούς που έχουν την οικονομική και κοινωνική εξουσία να γνωστοποιήσουν στην αγορά τις ανάγκες και προτιμήσεις τους.

Κοινωνικοί παράγοντες

Οι γυναίκες περιορίζονται από μια σειρά κοινωνικών συνθηκών, αξιών, στερεοτύπων και πρακτικών που περιορίζουν την ισότιμη πρόσβαση τους σε χώρους επιστημονικά και τεχνολογικά προηγμένους. Αυτό περιορίζει την πρόσβαση τους στις νέες τεχνολογίες και ιδιαίτερα στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη των τεχνολογιών αυτών.

Η πρόσβαση στην Κοινωνία της Πληροφορίας ενισχύει τη θέση των γυναικών, προβάλλει θετικά πρότυπα και καταπολεμά παραδοσιακά στερεότυπα και στηρίζει την ανάπτυξη και εδραίωση της αυτοπεποίθησης των γυναικών. Όλα αυτά τα θετικά όμως αξιοποιούνται από τις κατηγορίες των γυναικών που τα έχουν λιγότερο ανάγκη και δεν αγγίζει τις κατηγορίες εκείνες που το έχουν περισσότερο ανάγκη.

Επίσης η αναπαραγωγή των παραδοσιακών ρόλων στα πλαίσια της οικογένειας και η συνεχιζόμενη άσκηση της «δεύτερης εργασίας» (ήτοι το νοικοκυριό) από τις γυναίκες, οι οποίες δεν αμείβονται στη συντριπτική τους πλειοψηφία, περιορίζουν ασφυκτικά το χρόνο και την ενέργεια των γυναικών να αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες για τη βελτίωση της θέσης τους. Η διαίωσιση του προτύπου της γυναίκας ως εκ φύσεως προορισμένη να ανατρέφει παιδιά και να στηρίζει την οικογένεια, τοποθετεί τη βελτίωση της θέσης της σε πολύ χαμηλή σειρά προτεραιότητας και μέσω της χρήσης των νέων τεχνολογιών.

Ενώ λοιπόν είναι κοινή πεποίθηση ότι για κάποιες γυναίκες η αδυναμία επαγγελματικής ανέλιξης είναι αποτέλεσμα των επιλογών που σχετίζονται με την οικογένεια, κανείς δεν έχει διανοηθεί να συνδέσει την αδυναμία κάποιων ανδρών να εξελιχθούν επαγγελματικά με συγκεκριμένες επιλογές τους αντίστοιχου κοινωνικού χαρακτήρα. Η απουσία σχετικού προβληματισμού αποδεικνύει τις τεράστιες διαστάσεις του προβλήματος, αφού θεωρείται ακόμη αυτονόητο ότι η γυναίκα θα επιφορτισθεί με το μεγαλύτερο μέρος αν όχι όλων των οικογενειακών υποχρεώσεων και στον υπόλοιπο χρόνο της μπορεί να φροντίσει και για την καριέρα της.

Εκπαιδευτικοί παράγοντες

Οι γυναίκες στις αναπτυγμένες χώρες έχουν επιτύχει ισότητα στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, αλλά όχι την ισότιμη πρόσβαση σε όλους τους επιστημονικούς χώρους. Εξακολουθούν να υστερούν στους περισσότερους από τους τεχνολογικά προηγμένους κλάδους. Σήμερα η μεγαλύτερη ανισότητα στην εκπαίδευση αντρών και γυναικών καταγράφεται στη φοίτηση σε σχολές και τμήματα που έχουν να κάνουν με τις νέες τεχνολογίες (σχεδιασμό, παραγωγή, εφαρμογές). Είναι προφανές ότι το μεγαλύτερο μέρος του γυναικείου πληθυσμού δεν κατέχει το επίπεδο και το είδος της

εκπαίδευσης και κατάρτισης που χρειάζεται για να αποκτήσει πρόσβαση και να αξιοποιήσει τις νέες τεχνολογίες.

Πολιτισμικοί παράγοντες

Υπάρχουν πολλές κοινωνίες, καθώς και κοινότητες μέσα στις ευρύτερες κοινωνίες, που διέπονται από πολιτισμικές, θρησκευτικές και άλλες αρχές, αξίες και πρακτικές που περιορίζουν την ισότιμη πρόσβαση της γυναίκας στο δημόσιο χώρο. Εδώ απαιτούνται εξαιρετικά ευέλικτες και ευαίσθητες πολιτικές που να μπορούν να αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες για τη βελτίωση και αυτο-βελτίωση της θέσης των γυναικών αυτών χωρίς να προσβάλουν κατάφωρα τον πολιτισμό τους και έτσι να φέρουν τα αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

Είναι φανερό, ότι θα πρέπει να προωθηθούν μέτρα προκειμένου να μειωθεί η ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων, να ενισχυθεί ο ρόλος των γυναικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, να δημιουργηθούν υποστηρικτικές ομάδες και επαγγελματικά δίκτυα για γυναίκες επιστήμονες, η εκπαίδευση να θεωρηθεί πλέον αναπόσπαστο δικαίωμα των γυναικών και οι εκάστοτε κοινωνίες να προωθήσουν προτύπα, ίσων δυνατοτήτων αγοριών και κοριτσιών, μέσα από την ενίσχυση των ενδιαφερόντων τους και να λάβει τέλος, η κατηγοριοποίηση σύμφωνα με τις παραδοσιακές προσδοκίες για το κάθε φύλο (UNESCO, ΟΟΣΑ, Ευρωπαϊκή Ένωση).

Πρέπει λοιπόν, να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες για τη βελτίωση της θέσης της γυναίκας στην κοινωνία, σε όλα τα επίπεδα και σε όλα τα μέρη του κόσμου. Χωρίς να μιλάμε μόνο για μια απλή αύξηση των ρυθμών πρόσβασης και αξιοποίησης των ΤΠΕ από τις γυναίκες, αλλά να τους δοθεί η δυνατότητα, να αποκτήσουν πρόσβαση σε καλύτερες θέσεις εργασίας και να χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους για να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες σε όλα τα πεδία της ζωής τους. Τότε μόνο οι λειτουργίες και οι δομές της Κοινωνίας της Πληροφορίας θα αφορούν όλους τους πολίτες, όταν θα σταματήσουν να αναπαράγονται ανισότητες τόσο μεταξύ των φύλων, όσο και μεταξύ των άλλων κατηγοριών, ομάδων και τάξεων.

10^ο Γενικότερα μέτρα αντιμετώπισης

10.1. Ο ρόλος της εκπαίδευσης – κατάρτισης

Με δεδομένο το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η εκμάθηση της σωστής διαχείρισης της πληροφόρησης και της γνώσης στην κοινωνία της πληροφορίας, ο ρόλος του εκπαιδευτικού συστήματος είναι καταλυτικός στην απόκτηση των προσόντων και των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την κριτική ανάλυση και ερμηνεία του κόσμου της πληροφορίας και των επικοινωνιών, κάτι το οποίο θα βοηθήσει πολύ στη μείωση του ψηφιακού χάσματος.

Παρακάτω αναφέρονται τα βασικά σημεία στα οποία θα πρέπει να εστιάσει η εκπαίδευση προκειμένου να επιτευχθεί η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος (Ο.Κ.Ε., 2002):

- Ανάγκη επανασχεδιασμού του εκπαιδευτικού συστήματος των χωρών ώστε να είναι σε θέση να προετοιμάσει κατάλληλα τα άτομα για να μπορούν να λειτουργήσουν στην Κοινωνία της Πληροφορίας
- Ανάγκη σύνδεσης σε μία ενιαία, συνεχή και αλληλοτροφοδοτούμενη διαδικασία της αρχικής εκπαίδευσης με τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση
- Ανάγκη εξασφάλισης της πληροφορικής παιδείας σε όλο τον πληθυσμό, δηλαδή το σύνολο των ελάχιστων γνώσεων και δεξιοτήτων που χρειάζεται ένας άνθρωπος προκειμένου να κατανοεί τη λειτουργία περιβάλλοντος ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, να χρησιμοποιεί ηλεκτρονικό υπολογιστή και τις βασικότερες υπηρεσίες του Διαδικτύου, να αντιλαμβάνεται τις δυνατότητες και τις επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών στις σύγχρονες κοινωνίες
- Ανάγκη αντικατάστασης της στενής εφάπαξ ειδίκευσης από τα πολυλειτουργικά προσόντα, τις δεξιότητες-κλειδιά, την κριτική και την αναλυτική σκέψη, τις ικανότητες χρησιμοποίησης των επικοινωνιακών μέσων κ.ο.κ.
- Ανάγκη προσαρμογής στις κοινωνικές και δημογραφικές αλλαγές που αυξάνουν την ηλικία των εκπαιδευόμενων. Η ταχύτερα αναπτυσσόμενη ομάδα εκπαιδευόμενων αποτελείται από εργαζόμενους άνω των 25 ετών, οι οποίοι επιδιώκουν μέσω της εκπαίδευσης να βελτιώσουν την καριέρα και το εισόδημά τους. Η ομάδα αυτή αναζητά την εκπαίδευση από απόσταση είτε από το σπίτι

είτε από το γραφείο. Ταυτόχρονα, η γήρανση του πληθυσμού και η έλλειψη εξειδικευμένων εργαζομένων ωθεί στην ανάγκη για εκπαίδευση - κατάρτιση του προσωπικού μεγαλύτερης ηλικίας. Στις ΗΠΑ, η ομάδα του πληθυσμού άνω των 50 ετών είναι η ταχύτερα αναπτυσσόμενη ομάδα χρηστών του Διαδικτύου

- Ανάγκη προσαρμογής του τρόπου και των μεθόδων εκπαίδευσης στις απαιτήσεις της νέας οικονομίας. Είναι σημαντικό να γίνει προσπάθεια αλλαγής των εκπαιδευτικών μεθόδων μέσω της προώθησης νέων, συμμετοχικών και ομαδοσυνεργατικών μεθόδων εκπαίδευσης. Η εν λόγω διδακτική μέθοδος καθίσταται επίκαιρη, μεταξύ άλλων, λόγω της μετάβασης στην κοινωνία της υψηλής τεχνολογίας και της πληροφορικής, που απαιτεί από το άτομο να διαθέτει υψηλού επιπέδου κοινωνικές δεξιότητες, που θα του επιτρέψουν να συμμετέχει αποτελεσματικά στο διαρκές πλέγμα της αλληλοεπικοινωνίας και της συλλογικής δράσης
- Ανάγκη ενίσχυσης της εκπαίδευσης και μάθησης εξ αποστάσεως, παράλληλα με τα συμβατικά, παραδοσιακά εκπαιδευτικά συστήματα που στηρίζονται στην πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία και τη φυσική παρουσία εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου. Η παραδοσιακή εκπαίδευση σε αίθουσες διδασκαλίας είναι πολύ ακριβή και καθόλου ευέλικτη. Η χρήση της ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning) παρέχει εκπαίδευση οπουδήποτε, οποτεδήποτε, με χαμηλό κόστος και προσαρμογή στις ιδιαιτερότητες του κάθε ατόμου και ανταποκρίνεται στην ιδέα της συνεχούς εκπαίδευσης
- Ανάγκη προσαρμογής των προγραμμάτων σπουδών στα δεδομένα της νέας οικονομίας και την επανεξέτασή τους σύμφωνα με τις ανάγκες σε ειδικότητες, προσόντα και δεξιότητες που δημιουργούν οι ΤΠΕ.
- Ανάγκη μελέτης του τρόπου ένταξης στο εκπαιδευτικό των διαδικασιών και τεχνικών απόκτησης και πιστοποίησης μίας γνώσης ανώτατης μορφής
- Ανάγκη καθιέρωσης μοντέλων προσαρμογής και αξιολόγησης της παραγωγής διδακτικών λογισμικών και πολυμέσων στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού συστήματος. Η επιλογή της νέας τεχνολογίας θα πρέπει συνεχώς να αξιολογείται υπό την επίβλεψη ειδικευμένων εκπαιδευτικών.

10.2. Αποτελεσματική χρήση

Η πρόσβαση είναι φυσικά πολύ σημαντική, αλλά δεν πρέπει να λογίζεται ως η μόνη αιτία του χάσματος. Το ψηφιακό χάσμα έγκειται επίσης στην ικανότητα κατάλληλης χρήσης των νέων τεχνολογιών και της εφαρμογής τους για αναπτυξιακούς σκοπούς. Πολλές χώρες και ειδικά οι αναπτυσσόμενες, αλλά και οι χώρες που βρίσκονται στη διαδικασία οικονομικής μετάβασης σε καλύτερα επίπεδα, δεν μπορούν να πετύχουν την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων και του οφέλους που μπορεί να υπάρχει από τη χρήση της τεχνολογίας, και αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι δεν υπάρχει το κατάλληλα εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό για αυτόν τον σκοπό. Υπάρχουν χώρες που βρίσκονται στην κατηγορία των ανεπτυγμένων και οι οποίες μπορούν να αξιοποιήσουν τη βοήθεια και τις δυνατότητες που προσφέρει η πληροφορική, ενώ υπάρχουν αναπτυσσόμενες χώρες που δεν μπορούν. Και όσο περισσότερο παραμένουν έξω από την παγκόσμια οικονομία τόσο πιο δύσκολο είναι να μπορέσουν να ακολουθήσουν διατηρώντας ή και μεγαλώνοντας έτσι το χάσμα (Γιανναράκης, 2004).

Οι τρέχουσες τάσεις προς την αύξηση της κοινωνικής και οικονομικής πόλωσης, με τους εύπορους να γίνονται ευπορότεροι και εκείνους που έχουν μείνει πίσω να μένουν ακόμη πιο πίσω δεδομένου ότι είναι ανίκανοι να εκμεταλλευθούν τις ευκαιρίες των ΤΠΕ, αγνοούνται κατά ένα μεγάλο μέρος. Γενικά αυτό που δεν συζητείται πολύ για το ψηφιακό χάσμα είναι πώς οι προτεινόμενες λύσεις στο ψηφιακό χάσμα, όπως η "βελτιωμένη πρόσβαση", θα είναι στην πραγματικότητα αποτελεσματικές. Ποια παραδείγματα χάριν, είναι η σύνδεση μεταξύ της πρόσβασης και δημιουργίας πλούτου και οικονομικής ανάπτυξης (Ευρωπαϊκή νομοθεσία, 2002).

Φυσικά, η πρόσβαση είναι θεμελιώδης και βασική σε όλες τις άλλες εξελίξεις και χρήσεις της τεχνολογίας. Χωρίς πρόσβαση λίγα είναι δυνατά. Όμως ποια πρόσβαση είναι ικανοποιητική να γεφυρώσει το ψηφιακό χάσμα και πώς ή πότε το ξέρουμε αυτό; Στη σημερινή εποχή της πληροφορίας και της τεχνολογίας εκείνο που είναι σημαντικό είναι να έχεις την πρόσβαση στην υποδομή, πράγμα που γεφυρώνει το υλικό χάσμα, και έπειτα με αυτή την πρόσβαση να έχεις τη γνώση, τις δεξιότητες, την οργανωτική και κοινωνική δομή για να κάνεις αποτελεσματική χρήση αυτής της πρόσβασης, το μόνο μέσο ώστε αυτή η e-τεχνολογία να επιτρέψει την

πραγματοποίηση κοινωνικών και κοινοτικών στόχων. Τότε μόνο θα επέλθει η πραγματική γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος.

Για τον καθορισμό της πρόσβασης θα πρέπει να εξεταστούν τρία βασικά ερωτήματα (Κατευθυντήριες οδηγίες Pulman, 2003):

- I. Πρόσβαση για ποιο σκοπό;
- II. Πρόσβαση για ποιόν;
- III. Πρόσβαση σε τι;

Αν δε δοθεί προσοχή σε αυτά τα ζητήματα, τότε η πρόσβαση θα είναι απλά ένα θέμα για να προωθηθούν οι υπηρεσίες, τα αγαθά και οι πληροφορίες του Διαδίκτυου από παθητικούς καταναλωτές. Η κοινωνική πρόκληση είναι να εξασφαλισθεί ότι οι τελικοί χρήστες μπορούν να παράγουν, να κάνουν τοπικά σημαντικά πράγματα, οικονομικά, κοινωνικά, και πολιτικά με τα εργαλεία της τεχνολογίας στα οποία έχουν πρόσβαση. Η εμπειρία λέει ότι όπου γίνονται χρήσιμα πράγματα με την τεχνολογία, και με την προϋπόθεση ότι υπάρχει μια στοιχειώδης υποδομή, τότε μόνο οι άνθρωποι θα βρουν τρόπους για να αποκτήσουν πρόσβαση. Αν όλα αυτά είναι διαθέσιμα στους ανθρώπους για να έχουν, με την βοήθεια της τεχνολογίας, πρόσβαση σε ακόμα μία on-line λεωφόρο αγορών ή σε άλλα μέσα ηλεκτρονικής κατανάλωσης, τότε οι επενδύσεις που γίνονται ως απάντηση στο ψηφιακό χάσμα είναι περαιτέρω επιχορηγήσεις στον εμπορικό χώρο ή τρόποι με τους οποίους πρόσθετοι πόροι κατευθύνονται για να υποστηρίξουν κυβερνήσεις. Εκείνο λοιπόν που έχει σημασία, πέρα από την πρόσβαση, είναι η αποτελεσματική χρήση των ΤΠΕ.

Η «αποτελεσματική χρήση» των ΤΠΕ μπορεί να οριστεί ως η ικανότητα και η ευκαιρία να ενσωματωθούν επιτυχώς οι ΤΠΕ στην ολοκλήρωση ατομικών ή ομαδικών στόχων (Gurstein, 2003). Μια πρόσθετη ενδιαφέρουσα χρήση του όρου έχει διατυπωθεί από την Bridges.org, ένα κορυφαίο μη κυβερνητικό οργανισμό που ασχολείται με την εφαρμογή των ΤΠΕ στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, όπου συνδέουν τη «αποτελεσματική χρήση» με τον όρο "e-readiness", δηλαδή την ικανότητα για ένα έθνος να επωφελείται από την τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνίας. Η έννοια της "e-readiness" έχει γίνει γνωστή στο χώρο των εφαρμογών ως μετρήσιμος δείκτης που συνδέεται με την αποτελεσματικότητα των εφαρμογών συστημάτων ICTs σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο.

10.3. Η σημασία του E-Readiness

Εξετάζοντας τους διάφορους λόγους για τους οποίους η ηλεκτρονική ετοιμότητα (e-readiness) είναι τόσο δημοφιλής από κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις σε ολόκληρο τον κόσμο, διαπιστώνουμε την ευκολία χρήσης αυτών των μέτρων, που είναι πλέον εμφανής. Η e-readiness έχοντας ένα σύνολο μετρήσιμων δεικτών παρέχει μια επισκόπηση της κατάστασης κάθε χώρας, και έτσι οι δείκτες αυτοί μπορούν εύκολα να αποτελέσουν τη βάση για σύγκριση και μέλλοντικο σχεδιασμό. Το πλεονέκτημα αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι τα μέτρα του e-readiness έχουν την ικανότητα να συνοψίζουν ένα ευρύ σύνολο χαρακτηριστικών μιας συγκεκριμένης χώρας (Picci, 2006).

Με αποτέλεσμα, αυτές οι εύκολες πληροφορίες να μπορούν να βοηθήσουν για την πρόοδο των ΤΠΕ της κάθε αναπτυσσόμενης χώρας, με την επικέντρωση των προσπαθειών και τον εντοπισμό περιοχών που χρειάζονται ενίσχυση. Οι δείκτες αυτοί είναι επίσης ένα χρήσιμο εργαλείο, για να κρίνουμε τον αντίκτυπο των ΤΠΕ και να αντικαταστήσουμε τους υπερβολικούς ισχυρισμούς και τα ανεπίσημα στοιχεία, με συγκεκριμένα, μετρήσιμα δεδομένα (Bridges.org, 2005b). Είναι επίσης προφανές ότι τα ελάχιστα επίπεδα των υποδομών, της εκπαίδευση και των υποστηρικτικών κυβερνητικών πολιτικών πρέπει να υλοποιηθούν προκειμένου μια χώρα να είναι σε θέση να επωφεληθεί από τις ΤΠΕ.

10.4. Η σημασία του E-learning

Ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός είναι ζωτικής σημασίας για την εκμετάλλευση της ηλεκτρονικής Μάθησης (e-Learning) και των νέων ευκαιριών εργασίας που προσφέρει η κοινωνία της γνώσης. Η χρήση του Διαδικτύου αυξάνει σε όλες τις κοινωνικοοικονομικές κατηγορίες, αλλά η διαφορά στην πρόσβαση μεταξύ ανδρών και γυναικών, εργαζομένων και ανέργων, χαμηλού και υψηλού εισοδήματος, μορφωμένων και λιγότερα μορφωμένων, νέων και ηλικιωμένων, ολοένα και αυξάνει. Όσοι δεν έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο χάνουν ευκαιρίες.

Οι άνεργοι έχουν ανάγκη πληροφόρησης για την εύρεση εργασίας. Οι νέοι χρειάζονται ζωντανούς χώρους συνάντησης. Τα παιδιά χρειάζονται προγράμματα που να ενισχύουν τις δεξιότητες που αποκτούν στο σχολείο. Οι ηλικιωμένοι χρειάζονται ένα χώρο για να διαβάζουν την εφημερίδα, που δεν έχουν πλέον την οικονομική άνεση να αγοράσουν και τα άτομα με αναπηρίες έχουν ανάγκη από ένα ίδρυμα που θα τους αντιμετωπίσει με αξιοπρέπεια και θα διευκολύνει τις αναπηρίες τους.

Η Διά βίου Εκπαίδευση διαμορφώνεται ως η αρχή που καθοδηγεί την παροχή και τη συμμετοχή σε κάθε εκπαιδευτικό πλαίσιο. Στο πλαίσιο των κατευθυντήριων οδηγιών PULMAN, ως δια βίου εκπαίδευση ορίζεται ο πλήρης κύκλος της μάθησης, που περιλαμβάνει τη μάθηση της παιδικής ηλικίας, την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, την ανεξάρτητη εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ενήλικης ζωής, συμπεριλαμβανομένης της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης, και όλα αυτά με ή χωρίς βεβαιώσεις και διπλώματα(Pulman, 2003).

Ο εφοδιασμός των πολιτών με δεξιότητες, είναι από τα βασικά στοιχεία της πολιτικής αντίδρασης της ΕΕ στην Κοινωνία της Πληροφορίας, μέσα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση (European Employment Strategy) και του Σχεδίου Δράσης για την Ηλεκτρονική Μάθηση (eLearning Action Plan). Μέχρι το 2006, δαπανήθηκαν πάνω από 12 δισεκατομμύρια Ευρώ από το Κοινωνικό Ταμείο, για δράσεις που αφορούν στη δια βίου εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων και των μέτρων για τον ψηφιακό αλφαριθμητισμό.

Η Ψηφιακή Μάθηση (e-learning), μπορεί να συνεισφέρει τα μέγιστα στην κοινωνική ενσωμάτωση και αποτελεί σημαντικό μέρος της έννοιας της δια βίου εκπαίδευσης. Είναι δυνατόν να παρέχει πρόσβαση στην εκπαίδευση και σε ευκαιρίες κατάρτισης σε όλους, ιδιαίτερα σε όσους έχουν πρόβλημα πρόσβασης για λόγους κοινωνικούς, οικονομικούς, γεωγραφικούς ή και άλλους.

Οι χώρες της ΕΕ, έχοντας αναπτύξει νέες δομές στα εκπαιδευτικά τους συστήματα, θα πρέπει να προσδιορίσουν εκ νέου την εκπαίδευση στο εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και οργανωτικά να αλλάξουν προσανατολισμό και να μετακινηθούν από την προσφορά στη ζήτηση, από τα ιδρύματα σε νέες διαδικαστικές μορφές.

Η επιτυχημένη μετάβαση προς μια κοινωνία και οικονομία που βασίζονται στη γνώση, πρέπει να συνοδεύεται από μια πορεία προς τη διά βίου εκπαίδευση. Είναι αυτονόητο ότι στη συζήτηση για τη διά βίου εκπαίδευση (lifelong learning) περιλαμβάνεται και ο εκ νέου προσδιορισμός του, πού λαμβάνει χώρα η μάθηση. Η έννοια της διά βίου εκπαίδευσης, υπονοεί τη δυνατότητα της αναζήτησης πληροφοριών και της αποτελεσματικής και αυτόνομης απόκτησης γνώσης. Η τάξη και το παραδοσιακό εγχειρίδιο πρέπει λοιπόν να συμπληρώνονται με τα αρχεία, τις βιβλιοθήκες και τα μουσεία, οργανισμούς που προσφέρουν μια ευρεία επιλογή διαφόρων μέσων καθώς και επαγγελματική καθοδήγηση στην τεχνική της αναζήτησης πληροφοριών. Ας δούμε όμως αναλυτικότερα το ρόλο των βιβλιοθηκών στο επόμενο κεφάλαιο.

11^ο Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚτΠ

Η εικόνα των βιβλιοθηκών στη ψηφιακή εποχή έχει αλλάξει. Οι βιβλιοθήκες δεν αποτελούν πλέον «αποθηκευτικούς χώρους» έντυπου υλικού που λίγοι μπορούν να συμβουλευθούν μόνο μετά από επίσκεψη στο φυσικό χώρο των βιβλιοθηκών. Η ψηφιακή εποχή δίνει στις βιβλιοθήκες τη δυνατότητα προσφοράς υπηρεσιών από απόσταση, επιτρέπει την πρόσβαση των χρηστών των Βιβλιοθηκών σε περισσότερες πηγές και καθιστά τις Βιβλιοθήκες ως τους κατ' εξοχήν φορείς όχι μόνο διατήρησης, αλλά κυρίως διάδοσης και προώθησης των επιστημών και του πολιτισμού. Ο ρόλος των βιβλιοθηκών διευρύνεται. Οι βιβλιοθήκες συμμετέχουν πλέον ενεργά στην εκπαίδευση και στην ίδια την παραγωγή πληροφορίας (Φράγκου, 2006).

Σύμφωνα με την American Library Association, οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες πληροφόρησης δεν είναι απλά οι φορείς που διαχειρίζονται την καταγραμμένη γνώση. Συγκαταλέγονται στους φορείς που αναλαμβάνουν τη δημιουργία και διατήρηση ενός περιβάλλοντος που προάγει την πνευματική ελευθερία (ALA, 2003: Questions and Answers on Privacy and Confidentiality). Σύμφωνα με την IFLA-International Federation of Library Associations, είναι κέντρα πληροφόρησης που καθιστούν κάθε είδους γνώση και πληροφορία άμεσα διαθέσιμη στους χρήστες τους (IFLA/UNESCO Public Library Manifesto). Σύμφωνα με την UNESCO, είναι ουσιώδεις φορείς για την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών, τη διατήρηση, ενίσχυση και διάδοση της γνώσης, την προώθηση της ανάγνωσης και της γραφής (UNESCO and libraries).

Παρέχουν πληροφόρηση και θεμελιώδεις ιδέες για τη σημερινή κοινωνία που βασίζεται στην πληροφόρηση και τη γνώση, εφοδιάζουν τους σπουδαστές με δια βίου μαθησιακές ικανότητες και αναπτύσσουν τη φαντασία, καθιστώντας τους ικανούς να ζήσουν ως υπεύθυνοι πολίτες. Είναι οι συλλέκτες και οι διαχειριστές της κληρονομιάς, οργανωτές της γνώσης και ως δημόσια ιδρύματα διασφαλίζουν την ίση πρόσβαση σε όλους τους πολίτες. Παίρνουν τη γνώση του παρελθόντος και του παρόντος και την αποθέτουν στο μέλλον. Το Διαδίκτυο προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία να διαδοθεί η κληρονομιά κάθε χώρας και προς όφελός όλων να γίνει γνωστή σε παγκόσμια κλίμακα (IFLA/UNESCO School Library Manifesto, 2006).

Μια βιβλιοθήκη αποτελεί ένα περιβάλλον ελευθερίας, όταν παρέχει στο χρήστη τη δυνατότητα να γνωρίσει το πληροφοριακό υλικό της και ταυτόχρονα διασφαλίζει την ύπαρξη ενός χώρου, στο πλαίσιο του οποίου μπορεί κάποιος να μελετήσει και να ερευνήσει χωρίς κανείς να τον κρίνει ή να τον παρακολουθεί.

Η εξασφάλιση περιβάλλοντος ελεύθερης πνευματικής αναζήτησης απαιτεί από τις βιβλιοθήκες να δημιουργήσουν το κατάλληλο πλαίσιο και να σεβαστούν και να προστατέψουν δυο βασικά δικαιώματα των χρηστών: Αρχικά οφείλουν να σεβαστούν και να διασφαλίσουν το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφόρηση. Έπειτα οφείλουν να μην θέτουν αδικαιολόγητους περιορισμούς στο γνωστικό υλικό και να διαχειρίζονται τη γνώση με τρόπο που να διευκολύνει την ελεύθερη πρόσβαση του χρήστη σε αυτή. Κατά συνέπεια η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στο περιβάλλον των βιβλιοθηκών, πρέπει να έχει ως κύριο στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση του χρήστη με τη δημιουργία νέων δυνατοτήτων αναζήτησης και πρόσβασης στη γνώση (Πισκοπάνη, Α.Μ, 2005).

Σύμφωνα με τα παραπάνω η βιβλιοθήκη δεν νοείται αποκομμένη από το χρήστη της. Η διαχείριση της γνώσης και γενικότερα η λειτουργία της βιβλιοθήκης πρέπει να έχει ως κύριο γνώμονα τον χρήστη, τα δικαιώματά του και τις ιδιαίτερες ανάγκες αναζήτησης της γνώσης. Σύμφωνα με την Reading, οι βιβλιοθήκες μπορούν να προσφέρουν στους πολίτες online πρόσβαση σε βιβλία, τοπικά ιστορικά αρχεία, κινηματογραφικά αρχεία και εκθέματα μουσείων και θα προσφέρουν υπηρεσίες στους πολίτες ώστε να μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν (Viviane Reading, Member of the European Commission responsible for Information Society and Media). Αν οι χρήστες των βιβλιοθηκών δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν το υλικό τους, τότε οι βιβλιοθήκες καταλήγουν να είναι απλοί αποθηκευτικοί χώροι.

Συμπερασματικά ο ρόλος των βιβλιοθηκών παραμένει ουσιαστικός παράγοντας της μετάδοσης πληροφοριών για όλους τους πολίτες. Πόσο μάλλον, αποτελεί ένα ενεργό μέσο πληροφόρησης για όλες τις ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, που δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση από το σπίτι τους. Όλα αυτά πετυχαίνονται, επειδή ο νέος ρόλος τους στην ψηφιακή εποχή τους επιτρέπει(Φράγκου,2006):

- Να έχουν πλέον ενεργό ρόλο στην εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση
- Μέσω του Διαδικτύου μπορούν να προσφέρουν πρόσβαση σε μεγαλύτερο αριθμό πηγών απ' ότι στην εποχή του αποκλειστικά εντύπου υλικού

- Η επίσκεψη στο χώρο της εκάστοτε βιβλιοθήκης για οποιαδήποτε συνδιαλλαγή δεν είναι πλέον απαραίτητη. Οι βιβλιοθήκες μπορούν πλέον να προσφέρουν και online υπηρεσίες πληροφόρησης από απόσταση
- Οι βιβλιοθήκες μπορούν πλέον με ψηφιοποίηση του υλικού που υπάρχει στις συλλογές τους να παράγουν και να διαθέσουν πληροφορία οι ίδιες.

Οι βιβλιοθήκες έχουν πλέον διευρύνει τον ρόλο τους, καθώς η παροχή και η πρόσβαση πληροφόρησης είναι διαθέσιμη από πολλαπλές και διαφορετικές πηγές – π.χ. Διαδίκτυο, τηλεόραση. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει οι βιβλιοθήκες να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα και να παρέχουν υπηρεσίες που να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες διατηρώντας τις «παραδοσιακές» αρχές της βιβλιοθηκονομίας. Επιπλέον θα πρέπει να ξεπεράσουν τυχόν αναχρονιστικές νοοτροπίες και να «ανοίξουν» όλο το υλικό τους ανεξαρτήτως φυσικής μορφής προς τους όλους τους πιθανούς χρήστες της βιβλιοθήκης, εγγεγραμμένους και μη, δίνοντας βαρύτητα στα:

- Παροχή πρόσβασης στην πληροφορία
- Παροχή δυνατότητας αναπαραγωγής (αναλογικής ή ψηφιακής) του υλικού των βιβλιοθηκών για ιδιωτική μελέτη, εκπαίδευση ή έρευνα
- Δυνατότητα διακίνησης του υλικού των βιβλιοθηκών (δανεισμός – διαδανεισμός)
- Δυνατότητα προσαρμογής των υπηρεσιών σε ειδικές ανάγκες (π.χ. υπηρεσίες σε άτομα με αναπηρίες ΑμεΑ)
- Χωρίς οικονομική επιβάρυνση των χρηστών
- Χωρίς οικονομικό όφελος των βιβλιοθηκών.

11.2. Δράσεις Βιβλιοθηκών

Στη χώρα μας υπάρχουν 45 Δημόσιες Βιβλιοθήκες, οι οποίες χρηματοδοτούνται και στηρίζονται από το Υπουργείο Εθνικής παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι βιβλιοθήκες αυτές βρίσκονται σε μεγάλες πόλεις και προσφέρουν υπηρεσίες σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές, μέσω των κινητών βιβλιοθηκών.

Ας αναφέρουμε εδώ το παράδειγμα της Δημοτικής Βιβλιοθήκης της Βέροιας, η οποία προσφέρει πρόσβαση στην πληροφορία και στη γνώση στο μεγαλύτερο μέρος του νομού Ημαθίας που εξυπηρετεί. Εκτός από το δανεισμό βιβλίων, περιοδικών και βιντεοπαιχνιδιών, παρέχει:

- Δωρεάν πρόσβαση στο Διαδίκτυο ως 1 ώρα ημερησίως σε ανέργους και σε πολύτεκνες οικογένειες
- Ξενόγλωσσα βιβλία στην Αγγλική, Γαλλική, Γερμανική, Αλβανική, Ρωσική γλώσσα
- Επισκέψεις με την κινητή βιβλιοθήκη σε απομακρυσμένα χωριά της κεντρικής Μακεδονίας
- Εθνικές εφημερίδες σε καθημερινή βάση για όλο το κοινό.

Παράλληλα μέσα στα πλαίσια του προγράμματος ISTAR, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Πέμπτη Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συμμετείχαν βιβλιοθήκες και άλλοι οργανισμοί από την Ημαθία, την περιοχή Thüringen (Γερμανία), την περιοχή Omagh (Βόρειος Ιρλανδία) και τη Βιβλιοθήκη του Essex (Μεγάλη Βρετανία), η οποία συντόνισε όλη τη δράση, λειτούργησε στη Δημοτική Βιβλιοθήκη της Βέροιας το Κέντρο Κατάρτισης και Ευαισθητοποίησης στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Όντας εξοπλισμένο με 6 υπολογιστές, εκτυπωτές, σαρωτή και εξειδικευμένο προσωπικό παρείχε εισαγωγικά μαθήματα, στο Διαδίκτυο, στις μηχανές αναζήτησης, στο Word και στο Excel, στην εικονική πραγματικότητα, στην τηλεδιάσκεψη και στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

Με τη συμβολή όλων των βιβλιοθηκών, και κατ' επέκταση της πολιτείας, μπορεί να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός, κυρίως όσον αφορά τις ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες (ΑμεΑ, άνεργοι, ημιαστικός πληθυσμός κ.τ.λ.) για τους οποίους, η πρόσβαση και η χρήση των Τ.Π.Ε. μπορεί να αποτελεί μία πολυτελή ή ίσως και αδιάφορη δυνατότητα.

12^ο ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η σύγκλιση μεταξύ των χρηστών των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας δεν φαίνεται να είναι εφικτή. Το ψηφιακό χάσμα παραμένει, παρ'όλα αυτά φαίνεται να υπάρχει μια μεγαλύτερη δραστηριοποίηση τα τελευταία χρόνια από την πλευρά των οργανισμών και των κυβερνήσεων. Οι επιλογές, που θα πρέπει να προωθηθούν για την μείωση του ψηφιακού αποκλεισμού, είναι η αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, το ενδιαφέρον για τη γνώση και τις νέες δεξιότητες, προκειμένου να δημιουργηθεί μια ανοιχτή κοινωνία, με περισσότερες ευκαιρίες για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα την υψηλότερη παραγωγικότητα και καλύτερη ποιότητα ζωής τους.

Η τεχνολογία, μπορεί να έχει πολύ μεγάλη συμβολή στην ανθρώπινη πρόοδο, να βοηθήσει στη μείωση της φτώχειας, καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών που σχετίζονται με τις ατομικές ελευθερίες, διότι εκτός από βήμα για την ελεύθερη έκφραση αποτελεί και ένα μέσο άσκησης πίεσης για να δοθεί λύση σε περιπτώσεις καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι ωστόσο, ο σωστός σχεδιασμός για την χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών. Εώς ένα βαθμό αποτελούν ανδιαμφισβήτητα ένα τρόπο ψυχαγωγίας, αφού είναι ένα νέο καταναλωτικό αγαθό. Σημασία όμως, έχει να επιτευχθεί η πρόσβαση στις τεχνολογίες και από περιθωριοποιημένους και αποκλεισμένους ανθρώπους. Με κεντρικό στόχο την αποτελεσματική πρόσβαση και χρήση των τεχνολογιών, ώστε να μπορέσουν οι τεχνολογίες να ανταποκριθούν στις ανάγκες των πολιτών, εξασφαλίζοντας τους, μια ευκολότερη διαβίωση.

Όταν πλέον μιλάμε για αποτελεσματική χρήση, τότε μόνο μπορούμε να αναφερθούμε και στην κάλυψη των αναγκών των πολιτών. Βάσει αυτού του κριτηρίου, αρχικά χρειάζεται, να εφαρμοστούν τα μέτρα που αφορούν τις ευπαθείς πληθυσμιακές μονάδες (ΑμεΑ, μετανάστες, γυναίκες κ.τ.λ.) ώστε να υπάρξει εμφανής αύξηση της χρήσης των τεχνολογιών, από αυτούς τους πολίτες. Όσον αφορά, την βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της χρήσης ΤΠΕ θα ήταν ωφέλιμο να προώθηθεί η χρήση ΤΠΕ σε επιχειρήσεις και σε εργαζόμενους. Επίσης η επιτάχυνση της λειτουργίας των συστημάτων ηλεκτρονικοποίησης σε κρατικούς φορείς και επιχειρήσεις, θα ήταν

αποτελεσματική, για την εξικοίωση των πολιτών με τις νέες τεχνολογίες. Τέλος, στον τομέα της βασικής εκπαίδευσης, η ενσωμάτωση της «ψηφιακής παιδείας», θα πρέπει να είναι το επόμενο βήμα όλων των κρατών, αν θέλουμε να αναφερόμαστε σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους πολίτες.

Στην πραγματικότητα, η γεφύρωση του χάσματος, μπορεί να ακούγεται ουτοπική, όταν υπάρχουνε κοινωνίες που δεν γνωρίζουνε την ύπαρξη των νέων τεχνολογιών άρα, ίσως να μιλάμε για ένα χάσμα κοινωνικο-οικονομικό που εν τέλει, δεν θα μπορέσει ποτέ να ενσωματώσει τις κοινωνίες αυτές στα ψηφιακά δρώμενα. Σημασία έχει πως το θέμα αυτό, έχει γίνει ήδη αντιληπτό και φαίνεται πως οι κυβερνήσεις και οι αρμόδιοι επί του θέματος έχουνε κάνει τις πρώτες κινήσεις, για την εξομάλυνση αυτής της κατάστασης. Άλλωστε, είναι προς όφελος του κάθε κράτους να συμμετέχει ενεργά, στην προσπάθεια γεφύρωσης του ψηφιακού χάσματος. Αν όλοι μαζί και ο κάθε πολίτης ξεχωριστά, συμμετέχει στην γνώση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας, τότε, ίσως μελλοντικά μπορούμε να μιλάμε για μια Κοινωνία της Πληροφορίας όπου όλοι οι πολίτες θα είναι «βαγόνια» αυτής της «αμαξοστοιχίας».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Νομοθεσία

Σύνταγμα

(Αναθεώρηση 2001)

Άρθρο 5Α

Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων.

Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορία. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσης τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντα των εγγυήσεων 9, 9Α και 19). [Το άρθρο 5Α προστέθηκε με την παρ. Α του Ψηφίσματος της Ζ Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, ΦΕΚ Α 84/17.4.2001.]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Στρατηγική της Λισαβόνας

Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας (Μάρτιος 2000), οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων θέσπισαν μια στρατηγική, τη λεγόμενη «Στρατηγική της Λισαβόνας», με σκοπό να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) η πιο ανταγωνιστική οικονομία στον κόσμο και να επιτευχθεί ο στόχος της πλήρους απασχόλησης πριν από το έτος 2010. Η στρατηγική αυτή, η οποία αναπτύχθηκε στο πλαίσιο πολλών Ευρωπαϊκών Συμβουλίων που διεξήχθησαν μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

- Έναν οικονομικό πυλώνα που πρέπει να προετοιμάσει τη μετάβαση προς μια ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης. Στον πυλώνα αυτό δίνεται έμφαση στην ανάγκη για συνεχή προσαρμογή στις εξελίξεις της κοινωνίας της πληροφορίας και στις προσπάθειες για συναίνεση στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης
- Έναν κοινωνικό πυλώνα που πρέπει να επιτρέψει τον εκσυγχρονισμό του κοινωνικού μοντέλου μέσω επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους και της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα κράτη μέλη καλούνται να επενδύσουν στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και να διεξαγάγουν ενεργό πολιτική απασχόλησης προκειμένου να διευκολύνουν τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης.
- Έναν περιβαλλοντικό πυλώνα ο οποίος προστέθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001 και ο οποίος επικεντρώνεται στο γεγονός ότι η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να διαχωρίζεται από τη χρήση των φυσικών πόρων.

Για την επίτευξη των στόχων που θεσπίστηκαν το 2000, εκδόθηκε κατάλογος με αριθμητικούς στόχους. Λόγω του ότι οι σχετικές πολιτικές ανήκουν σχεδόν αποκλειστικά στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, τέθηκε σε εφαρμογή η Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ), η οποία περιλαμβάνει την κατάρτιση εθνικών σχεδίων δράσης. Πέρα από τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών, η στρατηγική της Λισαβόνας προβλέπει την προσαρμογή και την ενίσχυση των υφιστάμενων διαδικασιών συντονισμού, δηλαδή της διαδικασίας του Λουξεμβούργου για την απασχόληση, της διαδικασίας του Κάρντιφ για τη λειτουργία των αγορών

(αγαθά, υπηρεσίες και κεφάλαια) και της διαδικασίας της Κολωνίας για τον μακροοικονομικό διάλογο.

Ο ενδιάμεσος απολογισμός που καταρτίστηκε το 2005 από τον κ. Wim Kok, πρώην πρωθυπουργό των Κάτω Χωρών, έδειξε ότι οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο της ΑΜΣ αποπροσανατόλισαν από την ιεράρχηση των στόχων και ότι τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν είναι μέτρια.

Για το λόγο αυτό, το Συμβούλιο ενέκρινε νέα εταιρική συνεργασία που έχει ως στόχο να εστιάσει τις προσπάθειες στην επίτευξη ισχυρότερης και πιο βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και στη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης. Όσον αφορά την εφαρμογή, η διαδικασία συντονισμού απλοποιήθηκε. Οι κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση παρουσιάζονται εφεξής μαζί με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις μακροοικονομικές και μικροοικονομικές πολιτικές και για περίοδο τριών ετών. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές χρησιμοποιούνται ως βάση τόσο για το κοινοτικό πρόγραμμα της Λισαβόνας όσο και για τα εθνικά μεταρρυθμιστικά προγράμματα. Αυτή η απλοποίηση του προγραμματισμού επιτρέπει την καλύτερη παρακολούθηση της εφαρμογής βάσει μίας μόνο έκθεσης προόδου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Παραδείγματα πρακτικών ευρωπαϊκών χωρών για την προώθηση της ΚτΠ

Οι ευκαιρίες που προσφέρονται από τις νέες Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) έχουν αναγνωριστεί εδώ και καιρό από τις περισσότερες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις. Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990, πολλές κυβερνήσεις χωρών έχουν αναπτύξει στρατηγικές για την Κοινωνία της Πληροφορίας. Η πιο κοινή διαδικασία ήταν η κυβέρνηση να αναθέσει σε μια ειδική ομάδα την αξιολόγηση της κατάστασης και την ανάπτυξη προτάσεων δράσης.

Η Γερμανία ήταν η πρώτη χώρα που υιοθέτησε μια τέτοια στρατηγική τον Φεβρουάριο του 1996, και ακολουθήθηκε από τις περισσότερες χώρες. Στην περίπτωση της Ελβετίας, η κυβερνητική στρατηγική συμπληρώθηκε από μια σημαντική ιδιωτική πρωτοβουλία, το διετές «CH21 Impulse Program» που προωθήθηκε τον Απρίλιο του 2001. Αυτές οι αρχικές γενικές στρατηγικές συμπληρώθηκαν τα επόμενα έτη από περισσότερο στοχοθετημένα σχέδια δράσης.

Ενδεικτικά, μερικές από τις σημαντικότερες κυβερνητικές δραστηριότητες σε εθνικό επίπεδο από κάποιες ευρωπαϊκές χώρες ήταν:

- Η στρατηγική του ελβετικού ομοσπονδιακού συμβουλίου για την διάδοση της κοινωνίας της πληροφορίας στην Ελβετία, τον Φεβρουάριο του 1998
- Το Γερμανικό σχέδιο «Info 2000: Germany's way to the Information Society», τον Φεβρουάριο του 1996
- Το πρόγραμμα της Ισπανίας «INFO XXI: An information society for everyone», τον Δεκέμβριο του 1999
- Το πρόγραμμα «PAGSI» της γαλλικής κυβέρνησης για την κοινωνία της πληροφορίας, τον Ιανουάριο του 1998
- Το πρόγραμμα της ολλανδικής κυβέρνησης «Electronic Highways - Boven NAP», τον Απρίλιο του 1998, και η μελέτη στρατηγικής «de Digitale Delta», τον Ιούνιο του 1999
- Ολόκληρη σειρά στρατηγικών μέτρων της βρετανικής κυβέρνησης, από τον Σεπτέμβριο του 1999.

Χαρακτηριστικές στρατηγικές άλλων χωρών

Παρακάτω, παρατίθενται κάποιες από τις κρατικές στρατηγικές για την ανάπτυξη της αγοράς του Διαδικτύου, που υιοθετήθηκαν από κάποιες ευρωπαϊκές χώρες:

Ελβετία

Τον Φεβρουάριο του 1998, μετά από δύο χρόνια προεργασίας, αποφασίσθηκε η στρατηγική που θα ακολουθήσει η Ελβετία για την διάδοση της κοινωνίας της πληροφορίας στη χώρα. Η στρατηγική αυτή περιελάμβανε τέσσερις βασικούς άξονες:

- 1. Access for all:** δυνατότητα πρόσβασης στις ΤΠΕ από όλους, οποτεδήποτε και από οπουδήποτε σε προσιτές τιμές
- 2. Empowerment for all:** ανάπτυξη για όλους της δυνατότητας χρήσης των ΤΠΕ μέσα από ενημέρωση και εκπαίδευση πάνω στις ΤΠΕ σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης
- 3. Freedom of development:** δράσεις για την ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και του υγιούς ανταγωνισμού ως βασική προϋπόθεση ανάπτυξης της κοινωνίας της πληροφορίας
- 4. Acceptance of new ICT:** αποδοχή των νέων ΤΠΕ είναι προαπαιτούμενο για την ανάπτυξη της ΚτΠ και μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την ανάπτυξη υπεύθυνων σχέσεων με τις νέες τεχνολογίες, την προστασία των βασικών και ανθρώπινων δικαιωμάτων καθώς και μέσα από το νομικό πλαίσιο.

Παράλληλα αρκετές δράσεις έλαβαν χώρα για την προώθηση των νέων ΤΠΕ στην εκπαίδευση, όπως προγράμματα για τον εφοδιασμό των σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τον απαραίτητο εξοπλισμό (ηλεκτρονικούς υπολογιστές και σύνδεση στο Διαδίκτυο) και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευομένων για την ουσιαστική ένταξη των νέων ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Επίσης αναπτύχθηκαν θεσμοί, όπως ο διαγωνισμός «Knights of Communication» που αφορά στην ενθάρρυνση νέων μέχρι 30 ετών να αναλάβουν δράσεις για την καταπολέμηση του ψηφιακού χάσματος ανάμεσα στην κοινωνία ώστε να γίνουν οι νέες ΤΠΕ πιο προσιτές στο ευρύ κοινό. Μέσα από τον διαγωνισμό αυτό δίδονται χρηματικά έπαθλα στους νικητές και υπάρχει και ειδικό βραβείο («Girls and ICT») που ενθαρρύνει την χρήση των νέων ΤΠΕ από τις νεαρές κοπέλες.

Τέλος, έχουν δημιουργηθεί αρκετά σημεία δημόσιας χρήσης του Διαδικτύου, όχι με στόχο να παρέχουν δυνατότητα πρόσβασης με καλύτερες ταχύτητες από ότι η οικιακή σύνδεση αλλά με έμφαση στην ανάπτυξη των προσωπικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων που είναι απαραίτητες για την χρήση των νέων ΤΠΕ.

Γερμανία

Τον Φεβρουάριο του 1996 υιοθετήθηκε το πλάνο δράσης “Info 2000: Germany’s way to the Information Society”, το οποίο περιελάμβανε την τότε ισχύουσα κατάσταση και έθετε προτεραιότητες αναφορικά με τις πολιτικές και την κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις κρατικές υπηρεσίες. Ουσιαστικοί στόχοι ήταν η απελευθέρωση της τηλεπικοινωνιακής αγοράς και η δημιουργία ομοιόμορφων νομικών συνθηκών για την προσφορά και ζήτηση των ΤΠΕ.

Το 1999, εκδόθηκε το πενταετές πρόγραμμα “Innovation and jobs in the Information Society of the 21st Century”, το οποίο χρηματοδοτείται με 1,53 δισεκατομμύρια ευρώ και οι κύριοι στόχοι του είναι:

1. Διεύρυνση της πρόσβασης στα νέα μέσα και πρόσβαση από όλους
2. Προώθηση της υιοθέτησης τεχνολογιών πολυμέσων στην εκπαίδευση
3. Βελτίωση του νομικού πλαισίου για ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της ασφάλειας
4. Δημιουργία καινοτόμων εργασιών – προώθηση νέων εφαρμογών
5. Απόκτηση ηγετικής θέσης στο χώρο της τεχνολογίας και της υποδομής
6. Προώθηση του κρατικού εκσυγχρονισμού

Κάθε ένας από τους παραπάνω στόχους υποστηρίχθηκε από πληθώρα μέτρων και πρωτοβουλιών, όπως δράσεις για την εισαγωγή των ΤΠΕ στα σχολεία, την ανάπτυξη και χρήση υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικού λογισμικού, ευκαιρίες κατάρτισης στο πλαίσιο της επαγγελματικής σταδιοδρομίας στον τομέα των ΤΠΕ, εκπαίδευση ανέργων στις ΤΠΕ κ.λπ. τόσο μέσω Διαδικτύου όσο και μέσω της διοργάνωσης εκπαιδευτικών σεμιναρίων σε πολυάριθμες πόλεις ανά τη χώρα, παρέχοντας ακόμη και ευκολίες όπως υπηρεσίες φύλαξης και ενασχόλησης των ανήλικων παιδιών κατά τις ώρες εκπαίδευσης για τις γυναίκες που θα συμμετείχαν.

Ισπανία

Το πρόγραμμα “INFO XXI: An information society for everyone, τον Δεκέμβριο του 1999, περιελάμβανε σειρά στόχων, προγραμμάτων και μέτρων για την προώθηση της ΚτΠ στην Ισπανία και για να δώσει την δυνατότητα σε όλους να έχουν πρόσβαση σε αυτήν. Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει στο να προάγει και να συντονίζει τις πολιτικές για τις νέες ΤΠΕ που υιοθετούνται τόσο από τα διάφορα υπουργεία και τους δημόσιους οργανισμούς όσο και από άλλους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς και οργανισμούς.

Οι κύριοι στόχοι του προγράμματος είναι:

1. Διεύρυνση της πρόσβασης στα νέα μέσα και πρόσβαση από όλους
2. Προετοιμασία των πολιτών για να μπορούν να απασχοληθούν σε θέσεις εργασίας που απαιτούν γνώση και χρήση των νέων ΤΠΕ
3. Ανάπτυξη των απαραίτητων υποδομών και νομικού πλαισίου για την προαγωγή και ανάπτυξη της ψηφιακής οικονομίας και ιδιαίτερα στην ευρεία ανάπτυξη των ευρυζωνικών υπηρεσιών
4. Η χρήση των νέων ΤΠΕ για την παγκόσμια διάδοση του Ισπανικού πολιτισμού
5. Η χρήση των νέων ΤΠΕ για την βελτίωση της ποιότητας ζωής του πληθυσμού
6. Η προώθηση της καινοτομίας και της τεχνολογικής εξέλιξης στον τομέα της κοινωνίας της πληροφορίας
7. Η ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου και η χρήση των νέων ΤΠΕ για την ανάπτυξη των Ισπανικών επιχειρήσεων
8. Η χρήση των νέων ΤΠΕ για βελτίωση της σχέσης του πολίτη με το δημόσιο τομέα
9. Η προώθηση της χρήσης των νέων ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις
10. Η χρήση των νέων ΤΠΕ για την προώθηση του Ισπανικού πολιτιστικού και πολιτισμικού πλουραλισμού.

Στο πλαίσιο αυτό η κυβέρνηση της Ισπανίας, έχει θεσπίσει νόμους και κανονισμούς και έχει λάβει μέτρα για:

- Την απελευθέρωση της τηλεπικοινωνιακής αγοράς και την ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιακών υποδομών
- Την προώθηση και χρήση των νέων ΤΠΕ
- Τον εκσυγχρονισμό της υποδομής που χρησιμοποιούν οι δημόσιες υπηρεσίες
- Την χρηματοδότηση διεξαγωγής έρευνας σχετικά με τις νέες ΤΠΕ

- Την βελτίωση της πρόσβασης του εκπαιδευτικού τομέα στις νέες ΤΠΕ
- Την δημιουργία και ανάπτυξη εξειδικευμένων ομάδων και φόρουμ συζήτησης για την ανάπτυξη των νέων ΤΠΕ
- Τον συντονισμό των δράσεων ανάμεσα σε διαφορετικούς τομείς της δημόσιας διοίκησης.

Γαλλία

Τον Ιανουάριο του 1998, η Γαλλική Κυβέρνηση εισήγαγε το πρόγραμμα “PAGSI” για την ΚτΠ, το οποίο είχε ως στόχο τα εξής:

1. Πρόσβαση από όλους στις νέες ΤΠΕ, μέσω δημιουργίας δημόσιων σημείων πρόσβασης και εκπαίδευσης
2. Προώθηση της υιοθέτησης των νέων ΤΠΕ στην εκπαίδευση, μέσα από την απόκτηση Η/Υ και τη διασύνδεση των σχολείων στο Διαδίκτυο και την ανάπτυξη ηλεκτρονικού περιεχομένου
3. Έρευνα και Ανάπτυξη, μέσα από την χρηματοδότηση της δημόσιας Ε&Α και της αύξησης του αριθμού των ερευνητών καθώς και την χρηματοδότηση δημιουργίας νέων επιχειρήσεων στον τομέα των ΤΠΕ.

Παράλληλα αρκετές δράσεις έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, των ηλεκτρονικών υπογραφών, της ασφάλειας των δικτύων, της αύξησης της διείσδυσης του Διαδικτύου και της γεωγραφικής εξάπλωσης των δικτύων επικοινωνιών ανά την χώρα.

Ολλανδία

Η Ολλανδία κάνει μεγάλες προσπάθειες για να υποκινήσει την χρήση των νέων ΤΠΕ από τον δημόσιο τομέα, τον ιδιωτικό τομέα και τους πολίτες. Έχει δημιουργήσει μεγάλο αριθμό οργανισμών οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε ένα ευρύ φάσμα δράσεων.

Το 1998, εγκρίθηκε το εθνικό πλάνο δράσης “Electronic Highways - Boven NAP” και το 1999 η κυβέρνηση εξέδωσε την μελέτη στρατηγικής “De Digitale Delta”, η οποία είχε πέντε άξονες δράσης:

1. (Τηλ)επικοινωνιακή υποδομή
2. Γνώση και καινοτομία
3. Πρόσβαση και τεχνογνωσία
4. Νομοθεσία
5. Νέες ΤΠΕ στο δημόσιο τομέα.

Παράλληλα, δημόσιοι οργανισμοί ανέπτυξαν δράσεις και προγράμματα για την υλοποίηση του παραπάνω πλάνου για:

- Την απελευθέρωση της τηλεπικοινωνιακής αγοράς
- Το ηλεκτρονικό εμπόριο
- Την ηλεκτρονική διακυβέρνηση (e-government)
- Την νομοθεσία για τα θέματα του Διαδικτύου
- Την ενσωμάτωση και χρήση των νέων ΤΠΕ στην κοινωνία
- Την υιοθέτηση των νέων ΤΠΕ στην εκπαίδευση
- Την υιοθέτηση μέτρων για τις ΤΠΕ στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, ώστε να προαχθεί η πρόσβαση στο Διαδίκτυο και να αναπτυχθεί η τεχνολογική κουλτούρα και γνώση.
- Την ηλεκτρονική δημοκρατία (e-democracy).

Τέλος, το 2000 υιοθέτησε και πλάνο δράσης για την ενίσχυση της αποδοτικότητας του τομέα των ΤΠΕ, με τρεις στόχους:

1. Την μετατροπή την γνώσης των ΤΠΕ σε εφαρμογές
2. Την ενίσχυση των υποδομών
3. Την βελτίωση της αποδοτικότητας της γνώσης πάνω σε θέματα ΤΠΕ.

Ηνωμένο Βασίλειο

Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι ιδιαίτερα ενεργό στην καθιέρωση πολιτικών για την ΚτΠ και έχει θέσει ιδιαίτερα φιλόδοξους στόχους, όπως καθολική πρόσβαση των πολιτών στο Διαδίκτυο μέχρι το 2005, να παρέχει το καλύτερο περιβάλλον για το ηλεκτρονικό εμπόριο μέχρι το 2002, όλες οι δημόσιες υπηρεσίες να παρέχονται ηλεκτρονικά μέχρι το 2005, να διαθέτει την πιο ανταγωνιστική και εκτεταμένη ευρυζωνική αγορά μεταξύ των χωρών του G7 μέχρι το 2005.

Οι λόγοι που υπάρχει από την πλευρά της βρετανικής κυβέρνησης τόσο μεγάλος «ενθουσιασμός» με τις νέες ΤΠΕ είναι τρεις:

- α) Η ενίσχυση της δημοκρατίας
- β) Η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού
- γ) Η μελλοντική οικονομική ανάπτυξη.

Παράλληλα η βρετανική κυβέρνηση επιδιώκει την συμμετοχή ενός ευρέως φάσματος της βρετανικής κοινωνίας στην επίτευξη των στόχων της για την διάδοση του Διαδικτύου, κυρίως μέσω της δημιουργίας του οργανισμού “UK Online”, μια συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης, της βιομηχανίας, του εθελοντισμού, εμπορικών ενώσεων και καταναλωτικών ομάδων.

Για την υλοποίηση των παραπάνω στρατηγικών κατευθύνσεων πληθώρα δράσεων και προγραμμάτων έχουν υλοποιηθεί και υλοποιούνται όπως:

- Δημιουργία δημόσιων κέντρων εκμάθησης των νέων ΤΠΕ και πρόσβασης σε αυτές
- Εισαγωγή του Διαδικτύου στις δημόσιες βιβλιοθήκες
- Δημιουργία δημόσιων κέντρων σε πολυσύχναστους δρόμους για χρήση του Διαδικτύου
- Αγορά ηλεκτρονικών υπολογιστών για οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα
- Δράσεις για την υποστήριξη ατόμων με αναπηρία στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και Διαδικτύου
- Δημιουργία του Πανεπιστημίου Βιομηχανίας (University for Industry), με στόχο την παροχή εκπαιδευτικής υποστήριξης και πόρων στις βιομηχανίες που υποστηρίζονται από την χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και Διαδικτύου
- Δράσεις για τον κοινωνικό αποκλεισμό από τις τεχνολογίες του Διαδικτύου, μέσω έργων όπως τα Highlands and Islands University, τα οποία επιτρέπουν σε γεωγραφικά απομονωμένες περιοχές της Σκωτίας να έχουν οικιακή πρόσβαση σε ηλεκτρονική εκπαίδευση
- Παροχή πρόσβασης στο Διαδίκτυο σε σπίτια που βρίσκονται σε στερημένες κοινωνικές ομάδες
- Προώθηση της ευρυζωνικής πρόσβασης στο Διαδίκτυο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Λογισμικό 3\$ για την καταπολέμηση του ψηφιακού χάσματος

Στην παροχή ενός φθηνού πακέτου λογισμικού, αξίας μόλις τριών δολαρίων, σκοπεύει να προχωρήσει η Microsoft με στόχο τον διπλασιασμό του αριθμού των χρηστών ηλεκτρονικών υπολογιστών μέσα στην ερχόμενη δεκαετία. Το νέο φιλόδοξο εγχείρημα της εταιρείας ανακοίνωσε ο επικεφαλής του αμερικανικού κολοσσού Μπιλ Γκέιτς στο Πεκίνο, παρουσιάζοντας τη νέα πρωτοβουλία «Απεριόριστες Προοπτικές» για την καταπολέμηση του ψηφιακού χάσματος (2008). Το λογισμικό των τριών δολαρίων θα διατίθεται κυρίως σε χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου, οι οποίες επιδοτούν την αγορά ηλεκτρονικών υπολογιστών για μαθητές και φοιτητές.

Η διάθεση του λογισμικού, που θα περιλαμβάνει τα Windows XP Starter Edition, το Microsoft Office Home and Student 2007, το Windows Live Mail και άλλα προγράμματα, αναμένεται να ξεκινήσει κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2007. Το πακέτο Microsoft Student Innovation Suite θα απευθύνεται σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και θα διατίθεται στις κυβερνήσεις των χωρών που θα συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Οι κυβερνήσεις από την πλευρά τους, θα πρέπει να εξοπλίζουν τα σχολεία των χωρών τους με υπολογιστές που θα «τρέχουν» τα Windows.

Η εταιρεία ευελπιστεί ότι με τον τρόπο αυτό θα καταφέρει να δημιουργήσει ένα επιπλέον δισεκατομμύριο νέων χρηστών ηλεκτρονικών υπολογιστών μέσα στην ερχόμενη δεκαετία. Στόχος της είναι μέχρι το 2015 ο αριθμός των χρηστών ηλεκτρονικών υπολογιστών σε όλο τον κόσμο να υπερβαίνει τα 2 δισεκατομμύρια άτομα. Δίνοντας το στίγμα της νέας αυτής πρωτοβουλίας της Microsoft, στελέχη της εταιρείας διευκρίνιζαν ότι δεν πρόκειται για μία φιλανθρωπία, αλλά για μία ξεκάθαρη επιχειρηματική κίνηση. Σημειώνεται ότι ήδη σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες έχει τεθεί σε εφαρμογή το εξίσου φιλόδοξο σχέδιο «One Laptop Per Child» με τη διάθεση του περιβόητου «laptop των 100 δολαρίων» σε χώρες όπως η Βραζιλία, η Ρουάντα, η Νιγηρία, κ.ά. (Microsoft, 2008).

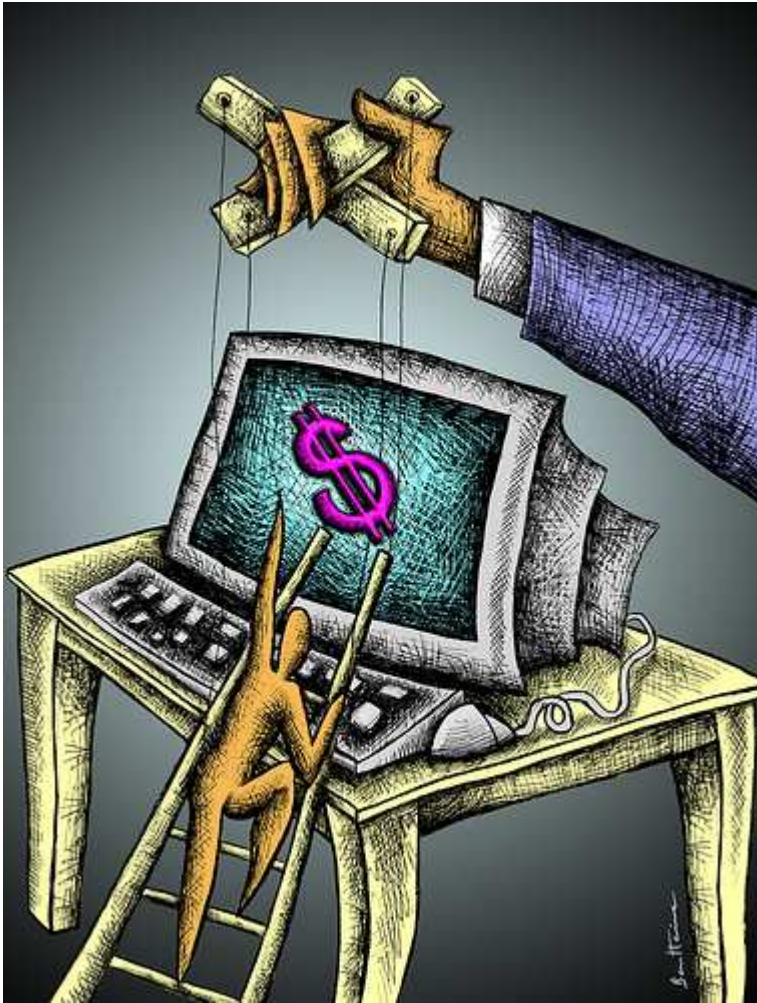
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

Παρουσιάζονται ορισμένες δημοσιευμένες εικόνες για το ψηφιακό χάσμα, ώστε να καταδειχτεί ο τρόπος με τον οποίον τα ειδησεογραφικά μέσα ενημέρωσης χαρακτηρίζουν την κατάσταση –έστω και στην υπερβολή του— στην οποία θα οδηγηθεί ο κόσμος μέσω του ψηφιακού χάσματος.

Εικόνα 1: Το χάσμα οδηγεί σε πληροφοριακό αναλφαβητισμό

Οι υπολογιστές, χαμηλότερου κόστους, θα έδιναν την δυνατότητα σε περισσότερους πολίτες, να αγοράσουν και να χρησιμοποιήσουν την σύγχρονη τεχνολογία. Κυρίως όταν μιλάμε για Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας, όπου ο κάθε πολίτης μπορεί να έχει τη δυνατότητα πρόσβασης. Όσο παραμένουν είδη πολυτέλειας, για πολλές χώρες δεν μπορούμε να μιλάμε για μια Κοινωνία της Πληροφορίας ανοιχτή προς όλους τους πολίτες.

Εικόνα 2: Η αγορά ενός υπολογιστή δεν είναι εύκολη για όλους τους πολίτες

Το OLPC (One Laptop Per Child) σκοπεύει να διανείμει εκατομμύρια οικονομικά προσιτούς φορητούς υπολογιστούς, βασισμένα στο Linux, σε φτωχά παιδιά των υπό ανάπτυξη χωρών παντού στον κόσμο. Ο εκπρόσωπος του περίφημου προγράμματος Νίκολας Νεγκρεπόντε αποκάλυψε ότι η **Νιγηρία**, η **Βραζιλία**, η **Αργεντινή** και η **Ταϊλάνδη** δεσμεύθηκαν να αγοράσουν η κάθε μια **1 εκατομμύριο φορητούς υπολογιστές** (One Laptop Per Child, 2008).

Εικόνα 3: Το laptop των 100 δολαρίων

Στην προσπάθεια μείωσης του ψηφιακού χάσματος, πόσο εύκολο είναι τελικά τα άτομα της τρίτης ηλικίας να γίνουν κομμάτι του ψηφιακού κόσμου; Ίσως τελικά δεν υπάρχει λύση σε αυτό το θέμα, όταν οι άνθρωποι αυτοί, έχουν να αντιμετωπίσουν προβλήματα επιβίωσης, και η εξοικείωση με τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Πληροφόρησης είναι ένα θέμα που δεν τους αφορά.

Εικόνα 4: Άτομα της τρίτης ηλικίας και ΤΠΕ

Βιβλιογραφία

Ξένη Βιβλιογραφία

Aviram, Aharon, and Janice Richardson. Upon What Does the Turtle Stand: Rethinking Education for the Digital Age. Springer, 2004.

Compaine, B.J. The Digital Divide: facing a crisis or creating a myth. Cambridge: The MIT Press, 2001.

Kuttan, Appu, and Laurence Petters. From Digital Divide to Digital Opportunity. Lanham, Maryland, and Oxford: The Scarecrow Press, 2003.

Mossberger, Karen, and Caroline. J. Tolbert and Mary Stansbury. Virtual Inequality: Beyond the Digital Divide. Washington, D.C.: Georgetown University Press, 2003.

Norris, Pippa. Digital Divide: Civic Engagement Information Poverty and the Internet Worldwide. United Kingdom: Cambridge University Press, 2003.

Servaes, Jan. The European Information Society: a reality check. Bristol: Intellect Books, 2003.

Thioume, Ramata-Molo, Information and Communication Technologies for Development in Africa. Ottawa: IDRC, 2003.

Warschauer, Mark. Technology and Social Inclusion: Rethinking the Digital Divide. Cambridge, London: The MIT Press, 2003.

Waters, D. and J. Garrett. Preserving Digital Information: Report of the Task Force on Archiving of Digital Information. Washington: Commission on Preservation and Access, 1996.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βενέρης, Γιάννης, Η Πληροφορική Επανάσταση. Αθήνα: Νέα Σύνορα, 1986

Γιαννακόπουλος, Κωνσταντίνος, Εικονικές Κοινότητες: Μια Κοινωνιολογική Προσέγγιση του Διαδικτύου. Αθήνα: Παπαζήσης, 2005

Κάλλας, Γιάννης, Η Κοινωνία της Πληροφορίας και ο νέος Ρόλος των Κοινωνικών Επιστημών. Αθήνα: Νεφέλη, 2006

Καρούμπαλος, Κωνσταντίνος, Θεωρία της Πληροφορίας και Φυσικές Επιστήμες. Αθήνα: Gutenberg, 1979.

Λαζακίδου, Αθηνά, και Γεωργία Λαζακίδου. Νέες Δυνατότητες & Προοπτικές στην Κοινωνία των Πληροφοριών. Αθήνα: Κλειδάριθμος, 2004.

Ηλεκτρονικές Πηγές

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο.

11 Σεπτ. 2002. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. 23 Σεπτεμβρίου 2008

<<http://eu-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0199:FIN:EL:HTML>>

Ασημακόπουλος, Β. The Greek Information Society in Perspective.

3rd E-Government Forum Economist Conferences. 23 Σεπτεμβρίου 2008

<http://www.infosoc.gr/NR/rdonlyres/E9F05703-E781-4FE5-B079-2DACD704CD89/1226/3rdEconomistConferenceegovver2.pdf>

---. Η ψηφιακή πορεία της χώρας. 22 Ιούνιος, 2005

<http://www.enthesis.net/index.php?news=4>

Βιτσιλάκη, Χρυσή. Επιστήμονας, σύζυγος, γονέας... ρόλοι και για τα δύο φύλα; Μια κοινωνιολογική διερεύνηση του ρόλου του σχολείου και της οικογένειας στη

διαμόρφωση των προσδοκιών μαθητών και μαθητριών λυκείου. Συνέδριο 2005.

<

[http://www.mjpo.gov.cy/mjpo/mjpo.nsf/0e1012448b5b9766c2256ede00482425/b0fc8c0fcf7db557c2256f0a0037f720/\\$FILE/PRAKTIKA.pdf](http://www.mjpo.gov.cy/mjpo/mjpo.nsf/0e1012448b5b9766c2256ede00482425/b0fc8c0fcf7db557c2256f0a0037f720/$FILE/PRAKTIKA.pdf)>

---. Ο ρόλος του φύλου στη διαμόρφωση εκπαιδευτικών και Επαγγελματικών φιλοδοξιών: μια εμπειρική μελέτη. 4 Απρ. 1996. Εισηγήση στο συνέδριο: Εκπαιδευτικοί, Φύλο και Σχολική Πράξη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. 11 Οκτωβρίου 2008

Εθνικό Σχεδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση. Ιούν. 2001. Υπουργείο

Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. 10 Σεπτεμβρίου 2008

<http://ec.europa.eu/employment_social/news/2001/jun/napincl2001el_el.pdf>

Ενδιαφέρουσες Εξελίξεις στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Infosoc

No. 33 (Μάιος. 2006). 4 Νοεμβρίου 2008

< http://www.infosociety.gr/NR/rdonlyres/205C5F3E-06A4-47F6-B9D0-88A9F55CD50E/0/infosoc_33.pdf>

Έκθεση επί της Πολιτικής Ανταγωνισμού. 2004.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. 24 Σεπτεμβρίου 2008

<http://ec.europa.eu/comm/competition/annual_reports/2004/el.pdf>

Εκπαιδευτική Πύλη Πληροφορικής. Λογισμικό 3\$ για την Καταπολέμηση του

Ψηφιακού Χάσματος. 8 May. 2008. Ανδρουλάκος, Ανδρέας. 5 October 2008

<<http://www.androul.com/content/view/227/2/>>

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. 29 Σεπτ. 2003. < eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0567:FIN:EL:DOC ->

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Έκθεση επί της Πολιτικής Ανταγωνισμού. 2004.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. 3 Νοεμβρίου 2008.

<http://ec.europa.eu/comm/competition/annual_reports/2004/el.pdf>

Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Συζητήσεις. 24 Oct. 2006. Ευρωπαϊκή Ένωση. 24

Οκτωβρίου 2008

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20061024+ITEMS+DOC+XML+V0//EL>>

Κατευθυντήριες Οδηγίες Pulman. 23 Oct. 2003. Pulman.

<http://www.pulmanweb.org/DGMs/DGMs.htm>. 24 Σεπτεμβρίου 2008

ΚΕΚ-Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης. Competitive Strategy. 2008.

Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης του Εθνικού και Καποδιστριακού

Πανεπιστημίου Αθηνών. 17 Οκτωβρίου 2008

<http://elearn.elke.uoa.gr/elearn/docs/odigoi_spoudon/competitive_strategic_1222083400.pdf>

Κείμενο Στρατηγικής για την Ευρυζωνική Πρόσβαση στην Κοινωνία της

Πληροφορίας. Σεπτ. 2002. Ομάδα Εργασίας για την Ευρυζωνική Πρόσβαση. 5
Νοεμβρίου 2008 <<http://www.broad-band.gr/content/downloads/euryzwnika1.pdf>>

Μυλωνάκη, Γ. Ψηφιακό χάσμα αλλά λόγω Επιλογής. 25 Sept. 2003.

Ελευθεροτυπία. 26 Σεπτεμβρίου 2008
<http://www.enet.gr/online/online_text/c=112,dt=25.09.2003,id=27378468>

Οδύσσεια. Στέρηση Μάθηση σ' ένα μεταβαλλόμενο κόσμο με την Τεχνολογία

Καταλύτη στα χέρια του Εκπαιδευτικού. 02 Apr. 2002. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης. 27 Οκτωβρίου 2008
<<http://odysseia.cti.gr/about.htm>>

Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας. 2008.

12 Οκτωβρίου 2008 <<http://www.observatory.gr>>

Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας. Γυναίκες και Internet στην

Ελλάδα. Μάρτιος. 2007. Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας. 16
Οκτωβρίου 2008

<<http://www.observatory.gr/files/meletes/%CE%93%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20Internet%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1.pdf>>

Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας. Δ' Εξαμηνιαία Αναφορά του

Παρατηρητήριου για την ΚτΠ για την Εξέλιξη της Ευρυζωνικότητας στην Ελλάδα:

12 Παρατηρήσεις & Συμπεράσματα για την Εξέλιξη της Ευρυζωνικότητας στην

Ελλάδα και στην Ευρώπη...Παρατηρητήριο για την ΚτΠ, 2006. 12 Φεβρ. 2007.

Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας. 15 Οκτωβρίου 2008

www.obis.gr/files/press_releases/FS_BROADBAND%20120207_v2.pdf

Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας. Το Θεσμικό Πλαίσιο για τα

ΑμεΑ στην Ευρώπη και την Ελλάδα (Disability Action Plan). 2008. Παρατηρητήριο

για την Κοινωνία της Πληροφορίας. 1 Οκτωβρίου 2008

<<http://www.observatory.gr/amea/plaisio.html>>

Πισκοπάνη, Άννα-Μαρία, και Βασιλική Στακαντούνα και Λίλιαν Μήτρου. Η

Σημασία των δικαιικών και δεοντολογικών κανόνων στη διαχείριση της
πληροφορίας στο σύγχρονο περιβάλλον των υπηρεσιών πληροφόρησης.13

Οκτωβρίου 2008 <<http://eprints.rclis.org/archive/00012015/01/14psab015.pdf>>

Σχέδιο Δράσης για τα ΑμεΑ -Disability Action Plan, (2006-2015). 2008.

1 Οκτωβρίου 2008

<[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2006\)5&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2006)5&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75)>

Συμπεράσματα Εθνικής Έρευνας για τις Νέες Τεχνολογίες και την Κοινωνία της

Πληροφορίας. 07 Φεβρ. 2008. 15 Οκτωβρίου 2008

<<http://www.publicissue.gr/113/national-research-for-the-new-technologies/>>

Public Issue-EENTKΠ. Το ψηφιακό χάσμα στην Ευρώπη. 10 Μαΐ. 2006.

Greek Tech Forum. 10 Οκτωβρίου 2008

<<http://www.greektechforum.com/forums/showthread.php?t=4367>>

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών. Ευρυζωνική Πρόσβαση. 24 Οκτ. 2008.

Ειδική Γραμματεία για την Κοινωνία της Πληροφορίας. 25 Οκτωβρίου 2008

<<http://www.broad-band.gr>>

Φράγκου, Άννα. Νέες Τεχνολογίες, Νέες Βιβλιοθήκες και νέα... Προβλήματα:

τα Πνευματικά Δικαιώματα στην Ψηφιακή Εποχή. 13 Οκτωβρίου 2008

<http://www.eae.org.gr/congress/Papers/pap_Fragou1.pdf>

Ψηφιακή Σύγκλιση. Προγραμματική Περίοδος 2007-2013.

Σεπτ. 2007. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ψηφιακή Σύγκλιση. 4 Σεπτεμβρίου 2008

<http://www.espa.gr/media/documents/4_EP_PSHFIAKH_SYGKLISH.pdf>

ALA. 2008. American Library Associations. 2 November 2008.

<http://www.ala.org/>

Bridges.org. 5 November 2008 <<http://www.bridges.org/>>

Brittanika. 2008.

www.brittanika.org

Castells, Manuel. Ο Αιώνας της Πληροφορίας και η Διαδικτυακή Κοινωνία.

15 Οκτωβρίου 2008 <<http://www.open-source.gr/content/modules/downloads/CASTELLS.pdf>>

EITO-European Information Technology Observatory. 2008.

Bitkom Research GmbH. 2 Νοεμβρίου 2008 <<http://www.eito.com/>>

European Commission. Employment and Social Affairs European Employment

Strategy. 30 Oct. 2007. European Commission. 25 Σεπτεμβρίου 2008

<http://ec.europa.eu/employment_social/employment_strategy/index_en.htm>

Europe's Information Society. A European Information Society for growth and

employment. European Commission. 25 October 2008

<http://ec.europa.eu/information_society/europe/i2010/index_en.htm>

Gurstein. Effective use and the community informatics sector: Some 2004.

25 September 2008 <<http://books.google.com/books?,2004>>

IFLA/UNESCO School Library Manifesto. The School Library in Teaching and

Learning for All. 28 May. 2008

International Federation of Library Associations and Institutions. 12 October 2008

<<http://www.ifla.org/VII/s11/pubs/manifest.htm>>

IGF Internet Governance Forum. 3 Nov. 2008.

Internet Governance Forum. 3 Νοεμβρίου 2008 < <http://www.intgovforum.org/cms>>

Infosoc. 2006. <http://www.infosociety.gr/NR/rdonlyres/205C5F3E-06A4-47F6-B9D0-88A9F55CD50E/0/infosoc_33.pdf>

International Federation of Library Associations and Institutions. 28 May. 2008.

12 October 2008 <www.ifla.org>

Jenser, Mike. (Independent IT, Internet and Telecom Consultant) 22 October 2008
<http://www.suvabay.com/>

Ministerial Declaration. Meeting in Riga. 11 Jun. 2006.

EU Member States. 23 Οκτωβρίου 2008

<http://ec.europa.eu/information_society/events/ict_riga_2006/doc/declaration_riga.pdf>

Pan European Regional Ministerial Conference. European Principles for Information

Society. 9 Nov. 2002. UNESCO-CI. 20 October 2008

<http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=6264&URL_DO=DO_PRINTPAGE&URL_SECTION=201.html>

President of the WSIS Preparatory Committee. Information and Communication for

All. 30 Jan. 2003. 15 October 2008

<www.wsisasia.org/ml/communication/200302.month/498_2.doc>

Reading, Viviane. The role of libraries in the information society. 29 Sept. 2005.

CENL Conference. 2 November 2008

<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/566&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>

The African Internet - A Status Report. 2004. 12 September 2008

<http://www3.sn.apc.org/africa/index.html>

UNESCO org. 6 November 2008 http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=29008&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

UNESCO. Transforming the Digital Divide into Digital Opportunities for Rural

Populations. 26 Oct. 2004. < http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=17415&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html>

Wikipedia 2008.

<www.wikipedia.com>

World Summit on the Information Society. 14 Aug. 2008. WSIS.

15 October 2008 <<http://www.itu.int/wsis/index.html>>

World Summit on Information Society. Building the Information Society: a new

Global Challenge in the new Millennium. 30 May. 2003. WSIS. 15 October 2008

www.itu.int/dms_pub/itu-s/md/03/wsispcip/td/030721/S03-WSISPCIP-030721-TD-GEN-0001!R1!MSW-E.doc

